

155.24

ค'๑๕๑๐

๗๖

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบ ไม่มีบทที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง

กรุงเทพมหานคร

พ ๙ ส.ค. ๒๕๓๙

ปริญญานิพนธ์

ของ

เสาวณี หงษ์ทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

เมษายน ๒๕๓๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

B. 52801

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปัญหานี้จนจบแล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
จิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดนิทัศน์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ทัศนาก้องภักดี)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดนิทัศน์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ทัศนาก้องภักดี)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ทศพร มณีศรีขำ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหานี้จนจบแล้ว เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ
เกิดพิทักษ์ อาจารย์กัศณา ทองภักดีและอาจารย์รศพร มณีศรีท่า ที่ได้ให้คำแนะนำ ทักเสนอแนะ
ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน
เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเจตน์ อภินันท์รักษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์
พงษ์โสภา และอาจารย์พรรณนิศ วาณิชยการ ที่กรุณาให้คำแนะนำและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการตรวจ
แก้ไขเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบใจนักเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า และนักเรียนโรงเรียนวัดนโกสินทร์สมโภช
ลาดกระบัง ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ คุณอาคม หงษ์ทอง คุณภัทรา บุญรัตนสุนทร คุณณงนุช จันทเจริญ พี่น้อง
และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยสม่ำเสมอ

คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอบอบแต่ คุณพ่อ คุณแม่ ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ
กาย กำลังใจ สติปัญญาและประสิทธิภาพวิชาความรู้ทั้งหมดแก่ผู้วิจัย

เสาวณีย์ หงษ์ทอง

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	คำนำ	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	6
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	10
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ	10
	ความหมายของบทบาทสมมติ	10
	ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ	12
	หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน	15
	ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติ	17
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ	20
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	22
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	22
	ความหมายของการปรับตัว	22
	สาเหตุของการปรับตัว	24
	ลักษณะของการปรับตัวที่ดี	25

ลักษณะของการปรับตัวที่ไม่ดี	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	31
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	36
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	36
การดำเนินการทดลอง	42
วิธีดำเนินการทดลอง	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
วิธีจัดการกับข้อมูล	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า	49
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล	49
ผลการศึกษาค้นคว้า	50
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	53
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	53
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	53
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	54
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	54
การดำเนินการทดลอง	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	55

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	55
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	56
ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	70
ภาคผนวก ก	71
ภาคผนวก ข	82
ภาคผนวก ค	167
ประวัติย่อของผู้วิจัย	176

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design	42
2	เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้ บทบาทสมมติแบบมีบท	50
3	เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ บทบาทสมมติแบบไม่มีบท	51
4	เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้ บทบาทสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ แบบไม่มีบท	52
5	แสดงค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปรับตัว กับเพื่อน	81
6	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของประชากร	168
7	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนการทดลอง	169
8	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้ บทบาทสมมติแบบมีบท	170
9	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้ บทบาทสมมติแบบไม่มีบท	171
10	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ภายหลังการใช้บทบาทสมมติ แบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ภายหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ...	172

11	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 1	
	ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบมีบท	173
12	แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 2	
	ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท	174
13	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปรับตัวกับเพื่อน	
	ในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบมีบท	
	และกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท	175

คำนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญรองจากสถาบันครอบครัว เพราะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาจากบ้าน สถานที่ต่อไปที่เด็กจะต้องพบ และใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานานคือ โรงเรียน โรงเรียนจะเป็นสถานที่อบรมบ่มนิสัย ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่เด็ก (พรหมธิดา แสงคำเครือ. 2529 : 66) จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นนักเรียนที่มีอายุ 12- 17 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของ "วัยรุ่น" (เสริมศักดิ์ สุรวัลลภ. 2535 : 40) ดังนั้นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่จึงอยู่ในช่วงของ "วัยรุ่นตอนต้น" ซึ่งในวัยนี้ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ คือ เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ การปรับตัวกับเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญยิ่งเพราะเพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเกินชีวิตจิตใจของวัยรุ่น เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น นอกจากจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางร่างกายและจิตใจแล้ว เด็กยังมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองเกี่ยวกับสถานะความเป็นอยู่ในครอบครัวด้วย และนอกจากนี้มีความต้องการอย่างรุนแรงที่จะทำตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนและบุคคลในวงสังคม (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2527 : 136)

โรงเรียนเป็นสถานที่อันเหมาะสมที่สุดที่บุคคลในวัยรุ่นนี้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และสังคมกับเพื่อนในวัยเดียวกันตัวต่อตัวและกลุ่มต่อกัน ภายในห้องเรียนประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพต่างกัน เช่น บางคนมีอิทธิพลในการทำให้เพื่อนเกรงใจ เป็นต้น สัมพันธภาพในระหว่างเพื่อนร่วมชั้นจะช่วยให้บางคนได้รับเลือกจากเพื่อนมากครั้ง ทำให้มีความสำคัญต่อชีวิตของเขาอย่างมากเพราะนอกจากจะทำให้เขากระตือรือร้น อยากรู้ทำความดีแล้วยังทำให้เขาเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ สามารถปรับตัวอยู่กับเพื่อนได้และสามารถทำประโยชน์ให้เพื่อนได้อย่างมากมาย (เสริมศักดิ์ สุรวัลลภ. 2535 : 44 - 45)

สมาชิกของสังคมใดสามารถประพฤติตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคมได้ ย่อมเป็นที่ยอมรับและปรับตัวเข้ากับกลุ่มได้ดี ตรงกันข้าม ถ้าผู้ใดประพฤติผิดจากมาตรฐานของสังคม ย่อมประสบปัญหาและความยุ่งยากในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มสังคมนั้นอย่างแน่นอน (นิภา นิธยาน. 2530 : 125) ซึ่ง ซิลลิวน (นวลละอ อ สุภาผล. 2527 : 172 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan, 1953) เชื่อว่ามนุษย์สามารถปรับตัวได้ ยึดหยุ่นได้ เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ ทำให้บุคคลพัฒนาบุคลิกภาพอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามบุคลิกภาพที่พัฒนาขึ้นมานี้อาจหยุดชะงักหรือเกิดความเสียหายขึ้นได้ ถ้าบุคคลประสบกับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลอย่างรุนแรงและอินทรีย์ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ลาซารัส (Lazarus. 1969 : 17-21) กล่าวว่า มนุษย์ต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการภายในของตนเองและสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนใหญ่มักเป็นผลมาจากการปรับตัวไม่ดีของบุคคล

นอกจากนี้ พวงสร้อย วรกุล (2522 : 124) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีปัญหาปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอนในระดับปานกลาง แต่มีปัญหาด้านการปรับตัวกับเพื่อนมาก ส่วนศิริพร จีรวัฒนกุล (2529 : 65-73) กล่าวว่า พฤติกรรมที่แสดงถึงปัญหาด้านจิตใจ มีสาเหตุมาจากวัยรุ่นมีปัญหาด้านการปรับตัวทำให้วัยรุ่นมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ไม่สนใจการเรียน ใจลอย ก้าวร้าว แยกตัว ลักขโมย และเกะกะเกร

จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,708 คน โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 502 คน มีปัญหาการเรียนร้อยละ 59.52 มีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนร้อยละ 46.36 มีปัญหากับผู้ปกครองร้อยละ 39.10 มีปัญหาการปรับตัวกับครูร้อยละ 21.45 และมีปัญหาส่วนตัวร้อยละ 9.34 ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 587 คน มีปัญหาปรับตัวกับเพื่อนร้อยละ 69.17 มีปัญหาการเรียนร้อยละ 51.88 มีปัญหากับผู้ปกครองร้อยละ 36.09 มีปัญหาการปรับตัวกับครูร้อยละ 28.57 และมีปัญหาส่วนตัวร้อยละ 9.77 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 619 คน มีปัญหาการเรียนร้อยละ 53.54 มีปรับตัวกับเพื่อนร้อยละ

47.24 มีปัญหาการปรับตัวกับผู้ปกครองร้อยละ 34.64 มีปัญหาการปรับตัวกับครูร้อยละ 28.35 และมีปัญหาส่วนตัวร้อยละ 14.17

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ต่างมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน แต่ปัญหาดังกล่าวพบมากในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สำรวจปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 587 คน โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดอีกครั้งหนึ่ง พบว่าสาเหตุที่นักเรียนมีปัญหาหนักใจในการปรับตัวกับเพื่อนนั้น ได้แก่ สาเหตุอันเนื่องมาจากตนเอง เช่น ชอบน้อยใจเพื่อน โกรธง่าย เจ้าอารมณ์ ชอบแกล้งเพื่อน นิสัยต่างกันทำให้เข้ากันไม่ได้ ไม่เข้าใจเพื่อน ไม่รู้จะวางตัวอย่างไรจึงจะเข้ากับเพื่อนได้ และสาเหตุอันเนื่องมาจากเพื่อน ได้แก่ เพื่อนชอบว่า ชอบดูถูก ชอบด่า ชอบล้อ ชอบพูดประจาน ชอบหัวเราะเยาะ พูดมาก พูดจาหยาบค้าย เพื่อนไม่เข้าใจ เพื่อนไม่สนใจ เพื่อนชอบเอาแต่ใจตนเอง ชอบแกล้ง ชอบรังแก ชอบชวนทะเลาะ ชอบเล่นรุนแรง ชอบเอาเปรียบเวลาทำงาน เห็นแก่ตัว ไม่แบ่งปัน ไม่เอื้อเฟื้อและไม่ช่วยเหลือกัน

วิมล โรจน์วีระ (2513 : 6) กล่าวว่า ปัญหาเรื่องเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาพจิตของเด็กวัยนี้มาก เพราะถ้าเด็กถูกเพื่อนแกล้งรังแกใจ ไม่มีใครแยแส เด็กจะรู้สึกท้อแท้ ขมขื่นใจขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตนเอง มองบุคคลอื่นไปในทางร้ายและเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ และเมื่อโตขึ้นความรู้สึกเช่นนี้จะติดตัวไปทำให้ไม่ยอมเข้าสังคมกับคนอื่น เมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ขาดเพื่อนที่จะเล่าสู่กันฟัง ต้องเก็บกดเอาไว้ทำให้มีอาการเครียดอยู่เสมอ หากความสุขมิได้

นิภา นิธยาน (2530 : 140) กล่าวว่า ครู อาจารย์ ควรให้ความสนใจและเอาใจใส่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนฝูงของนักเรียน เพราะถ้าหากทำให้สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ จะช่วยให้สุขภาพจิตดีและเรียนดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น เพราะวัยนี้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำตัวให้เพื่อนฝูงยอมรับนับถือ และถ้าได้รับการยอมรับจากเพื่อนจะทำให้เด็กเป็นคนที่มีลักษณะเป็นมิตร น่าคบ กล้าแสดงออก วางตัวในการสังคมเป็น มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น

ส่วนเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน มักจะสร้างเจตคติต่อตนเองในแง่ที่ไม่ดีขึ้นมา โดยเฉพาะมีความรู้สึกแค้นแค้นและบางครั้งหวาดหวั่นใจ เด็กจะพยายามที่จะยอมรับและคล้อยตามความคิดเห็น การกระทำทุกอย่างของเพื่อนผู้เป็นที่รักใคร่และนิยมยกย่องของกลุ่ม ทั้งที่บางครั้งรู้สึกไม่เต็มใจก็ตาม บางครั้งจะพยายามแสดงตัวโอ้อวดเพื่อให้เพื่อนฝูงประทับใจในความโก้หรือความสามารถของตน ซึ่งปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนนั้นหากมิได้รับการแก้ไขจะกระทบกระเทือนพัฒนาการด้านอื่นของนักเรียน ยิ่งถ้าปล่อยไว้ปัญหานี้จะติดตัวไปจนถึงชีวิตการทำงานและเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการด้านสังคมของเขา อาจทว่าความรุนแรงจนเป็นผลร้ายต่อสังคมโดยรวม ดังนั้น จึงควรได้หาทางช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว เพื่อให้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ซึ่งจะช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเองและช่วยให้สังคมมีความสงบสุข (วัชรวิทย์ ทรัพย์มี. 2530 : 17)

ประสบการณ์ในโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การกีฬาและอื่น ๆ จะช่วยให้นักเรียนได้แสดงออก ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน การสนับสนุนในกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือนักผ่อนหย่อนใจ จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพศเดียวกันหรือต่างเพศ ครู อาจารย์ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาถกเถียงปัญหากันในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนค่อย ๆ เข้าใจตนเองและรู้จักผู้อื่นดีขึ้น เป็นการช่วยนักเรียนให้มีความคุ้นเคยในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคม รู้จักรับผิดชอบต่อกัน และกิจกรรมกลุ่มนี้ ควรอยู่ในสายตาผู้ใหญ่หรือภายใต้คำแนะนำหรือเสนอแนะของครู อาจารย์ ดังนั้น ครู อาจารย์จึงควรให้ความสนใจและส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการปรับตัว รวมทั้งดำเนินชีวิตให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าต่อสังคม (วัลลดา สุขมาก. 2535 : 83 - 84)

ในการพัฒนาการปรับตัวสามารถพัฒนาได้หลายวิธี เช่น การใช้บทบาทสมมติ (ทิศนา แชนมณี. 2522 : 71) กิจกรรมกลุ่ม (คมเพชร จัตรสุกุล. 2530 : 137) การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (พรพนธ์ วาณิชยการ. 2528 : 235) และการแนะแนวกลุ่ม (ผกา บุญเรือง. 2525 : 77)

แชฟเทิล และ แชฟเทิล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 83 - 84)

กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่จะเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยต้องแท้ และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข การแสดงบทบาทสมมติจะแฝงไว้ด้วยมวลประสบการณ์ และกลวิธีแก้ปัญหาหลายด้าน เช่น การอภิปรายปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา การให้คำจำกัดความโดยผ่านกันตอนต่าง ๆ คือ การเลือกบทบาทที่เหมาะสม การแสดงบทบาท ปฏิกริยาตอบสนองทั้งของผู้สวมบทบาทและผู้ที่มีต่อบทบาทการแสดงและการสรุป ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ทิสนา แชนมณี (2519 : 41) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการช่วยสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติ และบทบาทสมมติขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ และ ประหยัด จิระวรรณศ์ (2522 : 97) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็นการแสดงที่ไม่มีการเตรียมตัวมาก่อน แสดงไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครที่กำหนด โดยผู้แสดงต้องพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาให้ได้ การแสดงบทบาทจะให้ผลต่อผู้เรียนในหลายโอกาส เช่น เป็นการเตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาบางอย่างในอนาคต การถ่ายทอดข้อเท็จจริง การวิเคราะห์สถานการณ์บางอย่างตามความเห็นของผู้อื่น ควรให้ผู้เรียนแสดงบทบาทโดยอิสระ เว้นไว้แต่กรณีที่ผู้แสดงเกิดการติดขัดมองดูว่าไม่สามารถแสดงต่อไปได้ จึงไม่ปล่อยให้แสดงต่อไป

นอกจากนี้ พรพนพิศ วาณิชการ (2528 : 174 - 196) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติในแต่ละครั้ง ผู้สวมบทบาทมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์ใหม่ เป็นการช่วยให้ผู้สวมบทบาทมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดเผย ได้สัมผัสกับความรู้สึกของตนเอง เพื่อจะสามารถนำตนเองก้าวไปสู่ชีวิตที่มั่นคงสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถทำได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สวมบทบาทได้เรียนรู้ในการพัฒนางานที่ตนสามารถตามวัย ช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของตน ช่วยพัฒนาความมั่นใจให้ตนเอง เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติไปแล้ว

ส่วนบทบาทสมมติแบบไม่มีบท เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกทางความคิด คำพูดและการกระทำอย่างอิสระ ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการทางธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น ซึ่งต้องการ

แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยไม่ต้องฟังผู้ใหญ่ เริ่มคิดเป็นตัวของตัวเอง ชอบตัดสินใจเอง ซึ่งทำให้นักเรียนมีความกล้า รู้จักใช้ความคิดและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ (พรรณทิพย์ พันทอง. 2534 : 70 ; อ้างอิงมาจาก สุณีเย์ อีรดากร. 2526 : 159)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า บทบาทสมมติสามารถนำไปใช้พัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนที่ประสบปัญหาการปรับตัวกับเพื่อนได้หรือไม่ โดยจะศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทว่าวิธีใดจะเหมาะสมกับการนำไปใช้พัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อให้สามารถปรับตัวกับเพื่อนและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
2. นักเรียนจะมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ และครูแนะแนว ในการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 146 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนโดยใช้บทบาทสมมติ จำแนกเป็น 2 วิธี คือ
 - 3.1.1 การใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
 - 3.1.2 การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปรับตัวกับเพื่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทสมมติแบบมีบท หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน โดยผู้วิจัยสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนขึ้นมา มีการกำหนดบทบาทให้แก่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยไม่มีการซ้อมบทบาทล่วงหน้า ผู้แสดงจะแสดงบทบาทไปตามบทบาทตามสถานการณ์ที่กำหนด และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึก

และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นหัวข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน บทบาท
สมมติแบบมีบทมีขั้นตอนการแสดงตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ครูกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ให้ชัดเจน แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง ครูขออาสาสมัครที่จะแสดงตามบทบาท จัดฉากเตรียมผู้สังเกตการณ์ เริ่มแสดงจนกระทั่งสิ้นสุดการแสดง ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์เปิดเผยความรู้สึก และความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้แสดงแสดงเพิ่มเติมตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยกันสรุป ครูสรุปเพิ่มเติม ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1

2. บทบาทสมมติแบบไม่มีบท หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องการปรับตัวกับเพื่อน โดยผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์สมมติเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน แต่ไม่ได้กำหนดบทบาทให้แก่ผู้แสดงล่วงหน้า ผู้แสดงจะต้องคิดหาแนวทางในการแสดงตามสถานการณ์ที่กำหนดด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการแสดงตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ครูกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ให้ชัดเจน แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง ครูขออาสาสมัครที่จะแสดงบทบาทสมมติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้แสดงคิดหาแนวทางในการแสดงตามสถานการณ์ที่กำหนดด้วยตนเองและจัดฉาก เตรียมผู้สังเกตการณ์ตลอดทั้งเริ่มแสดงจนกระทั่งสิ้นสุดการแสดง ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์เปิดเผยความรู้สึก และความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้แสดงแสดงเพิ่มเติมตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุป ครูสรุปเพิ่มเติม ขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2

3. การปรับตัวกับเพื่อน หมายถึง การแสดงความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมในการคบเพื่อน จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

3.1 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน รู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน

3.2 การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน การรู้จักให้และรับ

3.3 การทำงานร่วมกัน ได้แก่ รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และให้ความช่วยเหลือเพื่อน

การปรับตัวกับเพื่อน วัดได้จากแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเรียงลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.1.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

แชฟเทิล และ แชฟเทิล (กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. 2533 : 9 ;

อ้างอิงมาจาก Shafteel and Shafteel. 1967 : 83 - 84) ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติว่า หมายถึง วิธีการที่จะเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยดองแท้ และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การแสดงบทบาทสมมติจะแฝงไว้ด้วยมวลประสบการณ์ และกลวิธีแก้ปัญหาหลายด้าน เช่น การอธิบายปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ คือ การเลือกบทบาทที่เหมาะสม การแสดงบทบาท ปฏิกริยาตอบสนองของผู้ที่มีต่อบทบาทที่แสดง และการสรุป ตลอดจนการประยุกต์เพื่อนำไปใช้ต่อไป

เทเลอร์ และ วอลฟอร์ด (ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์. 2532 : 10 ;

อ้างอิงมาจาก Taylor and Walford. 1974 : 19) ได้ให้ความหมายของการแสดง

บทบาทสมมติว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ได้สวมบทบาทในสภาพต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนเองมีพฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด และยังช่วยให้ผู้เรียน รู้ความต้องการ ที่ซ่อนเร้นภายในตัวผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจ ความต้องการ ซึ่งจะมีผลต่อการทำงาน และการ ตัดสินใจของกลุ่ม ทำให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม เข้าใจ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และทำให้ครูได้รู้จักนักเรียนยิ่งขึ้น

ลี (กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. 2533 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Lee. 1974 :

316) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงใน สภาพการณ์ซึ่งต่างจากการแสดงละคร คือ ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดคำพูด แสดงท่าทาง โดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า การแสดงบทบาทจะกระทำซ้ำใหม่ได้จนกว่าจะเป็นที่พอใจ และยอมรับ นอกจากนี้ ชาร์น (พรเทพย์ พันทอง. 2534 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Sharan. 1976 : 160) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจัดแสดงขึ้น เพื่อมุ่งสำรวจ ปัญหาด้านสังคม ซึ่งจะนำมาเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จะช่วยพัฒนาความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อเผชิญกับสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ในภายหลัง

สำหรับในประเทศไทย ทิศนา แคมมณี (2519 : 41) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียน ได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึก และพฤติกรรม มาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้

ชูศรี สนิทประชากร (2525 : 14) กล่าวถึงบทบาทสมมติว่า เป็น วิธีการอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออก ทั้งทางความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติขึ้น ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียน ได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

นอกจากนี้ สุ่ม อมรวิวัฒน์ แรมสมร อยู่ถาวรและโสภภาพรณ ชัยสมบัติ. (2526 : 99) ได้ให้ความหมายของบทบาทสมมติว่า เป็นเครื่องมือและวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทขึ้นมา ให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทสมมติขึ้นมานั้นมักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ผ่ามาด้วย การที่ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ โดยไม่ต้องฝึกและเตรียมตัวก่อนนั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงอื่นจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไรบ้าง นับว่าเป็นการช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรม และหาทางแก้ปัญหาตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

จากความหมายของบทบาทสมมติดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้สร้างบทบาทและสถานการณ์สมมติขึ้นให้นักเรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น ไปตามธรรมชาติ มีการกำหนดบทบาทเฉพาะตัวให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มแสดงบทบาทนั้น โดยไม่มีการซ้อมล่วงหน้ามาก่อน และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปราย เพื่อการเรียนรู้เป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

1.1.2 ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติเป็นสิ่งที่ครูนำมาใช้ ช่วยในการสอนได้มากเพราะบทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลายอย่าง ดังที่ วีณา วิสเพ็ญ (2529 : 3 - 5) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น เมื่อผู้แสดงได้มีโอกาสแสดงออกในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่สมมติขึ้น และเข้าใจตนเองได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าตนเองมีความสามารถในการแสดงออกทั้งทางด้านวาจาและท่าทางมากน้อยเพียงใด ตนเองมีความกล้า มีความเชื่อมั่น มีความสามารถทางด้านการใช้ภาษา การแก้ปัญหา และการตัดสินใจเพียงใด เมื่อทราบแล้วจะได้พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

2. ช่วยให้ผู้ที่จะแสดงบทบาทมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น บุคคลบางคนอาจจะไม่มีโอกาสได้แสดงออกต่อหน้าผู้อื่นเลย ไม่ว่าจะเป็นการพูด การแสดงละคร ได้ว่าที่หรือการแสดงในรูปแบบใด การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงสั้น ๆ ที่ทุกคนพอจะทำได้โดยไม่ยากนัก เมื่อมีโอกาสดังกล่าวจะทำให้รู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะแสดงออกต่อไปทั้งทางด้านวาจาและท่าทาง

3. ช่วยให้ผู้ที่จะแสดงบทบาทเข้าใจบุคคลอื่นที่ตนเกี่ยวข้องกับดียิ่งขึ้น โดยปกติแล้วบุคคลก็มักแสดงบทบาทของตนเองตามสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติ แต่เมื่อต้องมาสวมบทบาทของผู้อื่นจะทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ตัดสินใจอย่างไร ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นดีขึ้น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา เมื่อต้องคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางตนในสังคมดีขึ้น

4. การแสดงบทบาทสมมติ จะช่วยให้คนในกลุ่มเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง มีความสามัคคีปรองดองกัน การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงเป็นการเล่นร่วมกัน จึงต้องช่วยเหลือวางแผนจัดฉาก จัดบท สถานที่ กำหนดตัวแสดงและแสดงร่วมกัน ทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความสามัคคีปรองดองกันยิ่งขึ้น

5. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การแสดงบทบาทสมมติ มักจะต้องกำหนดสภาพการณ์ต่าง ๆ ขึ้นให้แสดง ในชีวิตจริงคนเราอาจจะไม่สบายใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง แต่เมื่อต้องสวมบทบาทในสภาพการณ์ที่สมมติขึ้น ต้องแก้ปัญหา ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

6. ช่วยให้ผู้แสดงมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจดีขึ้น บทบาทสมมติส่วนใหญ่จะมีเหตุการณ์ขัดแย้งหรือสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาแฝงอยู่ ผู้แสดงบทบาทจะต้องใช้ความคิด ใช้วิจารณญาณและไหวพริบต่าง ๆ แก้ปัญหาให้คลี่คลายลงไป การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ก็มีหลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น ผู้แสดงกลุ่มหนึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจอย่างหนึ่งแต่ในสภาพการณ์เดียวกันหรือปัญหาเดียวกัน ผู้แสดงอีกกลุ่มหนึ่งจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปอีก ทำให้ผู้แสดงได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจหลาย ๆ วิธี นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่ง

7. ช่วยปลูกฝังค่านิยมที่สำคัญ ๆ ให้กับผู้แสดง สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ให้แสดงบทบาทมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในเรื่องค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ การแสดงบทบาทจะช่วยให้ผู้แสดงได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนเองจากการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ หลังจากการแสดงบทบาทแล้วมักจะมีการอภิปราย ประเมินผลการแสดง วิเคราะห์การแก้ปัญหา การตัดสินใจ กิจกรรมในขั้นนี้จะช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจค่านิยมต่าง ๆ มากขึ้น

8. ช่วยให้เข้าใจเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น ตามปกติแล้วการที่มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมา นั้น มักต้องมีสาเหตุหรือแรงผลักดันอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่ผู้แสดงสวมบทบาทที่ตนเองต้องตกอยู่ในสภาพการณ์ที่กำหนด ต้องใช้วาจา การแสดงท่าทางและการตัดสินใจออกไปจะทำให้ มีความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ดีขึ้น เมื่อเข้าใจได้ดีก็สามารถให้อภัยในความผิดพลาดของบุคคลอื่น ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ดียิ่งขึ้น

9. ช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันในหลาย ๆ กรณี มนุษย์เรามีความคิด มีความรู้สึกเจ็บที่เก็บไว้ในใจไม่อาจแสดงออกได้ การแสดงบทบาทจะช่วยให้ผู้แสดงได้ระบายความในใจออกมา ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทได้รับรู้ ได้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ครูจะเข้าใจนักเรียนดีขึ้น นักเรียนเองก็จะเกิดความเข้าใจในตัวเอง นอกจากนั้นในระหว่างนักเรียนด้วยกันก็จะเข้าใจกันดียิ่งขึ้นอีกด้วย และยังช่วยให้ผู้แสดงมีความรู้สึก มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นยิ่งขึ้น เพราะนอกจากแสดงบทบาทเหล่านั้นจะช่วยให้ได้สำรวจจุดเด่นด้อยของผู้อื่นและตนเอง และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความผาสุกยิ่งขึ้น

10. การแสดงบทบาทสมมติช่วยให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ เกิดความสนุกสนาน เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ การแสดงบทบาทสมมติผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้แสดงออกทั้งทางด้านวาจา ท่าทาง ความคิดทำให้การเรียนมีชีวิตชีวา ผู้แสดงได้มีโอกาสสวมบทบาทในชีวิตจริง ได้ดียิ่งขึ้น

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2525 : 11) กล่าวถึงประโยชน์จากการแสดงบทบาทสมมติ ว่า เป็นการฝึกนักเรียนในการแก้ปัญหาเฉพาะตัว ช่วยให้นักเรียนได้รู้ถึงความขัดแย้งและความเป็นจริงของโลกจากสภาพการณ์สมมติที่ครูจัดขึ้น ช่วยให้การสอนของครูมีชีวิตชีวา

ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะอภิปรายปัญหา ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการแสดงออก ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาการทางกาย สังคม ภาษาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ ผกา สัตย์ธรรม (2524 : 52) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้การเรียนสนุกสนานมีชีวิตชีวามากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงคุณลักษณะเด่นในด้านต่าง ๆ

ชูศรี สนิทประชากร (2525 : 14 - 15) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนได้เข้าใจเรื่องชัดเจน เพราะเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องที่สมมติจากเรื่องจริง ๆ ซึ่งจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะนำไปปฏิบัติในสภาพจริงด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก มีการอภิปรายและวิเคราะห์เรื่องราวนั้น ๆ เป็นประโยชน์ในการฝึกให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจและสามารถนำการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ พรพนพิศ วาณิชการ (2528 : 174 - 196) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติในแต่ละครั้ง ผู้สวมบทบาทมีโอกาสได้เผชิญกับสภาพการณ์ใหม่เป็นการช่วยให้ผู้สวมบทบาทมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดเผย ได้สัมผัสกับความรู้สึกของตนเอง เพื่อจะได้สามารถนำตนเองก้าวไปสู่ชีวิตที่มั่นคงสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถทำได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สวมบทบาทได้เรียนรู้ในการพัฒนางานที่ตนสามารถตามวัย ช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของตน ช่วยพัฒนาความมั่นใจให้ตนเอง เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติไปแล้ว

จากประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของตนเอง ทำให้นักเรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ในทางที่ดีขึ้น รู้จักพฤติกรรมของตนเองและมีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

1.1.3 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

ในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. 2533 : 15 ; อ้างอิงมาจาก วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์. 2522 : 27 - 29) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติ ควรใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
ไม่ควรใช้เพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว

2. ในการแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลานแน่นอน ตายตัวลงไป

3. เรื่องที่นำมาใช้ ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยาวเกินไป ควรเป็นเรื่องที่
กระตุ้นให้ผู้เรียน อธิบายอภิปรายเมื่อแสดงจบแล้ว

4. การแสดงบทบาทสมมติจะให้ผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร
ไม่ใช่เป็นเพียงการค้นการเรียนรู้เพียงครั้งเดียวหรือสองครั้งเพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียน
เท่านั้น

5. ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่าง
ลึกซึ้งและฝึกทักษะในการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 146) ได้กล่าวว่า ลักษณะของ
บทบาทสมมติที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนว่า แบ่งออกได้ 2 วิธี คือ

1. กำหนดสถานการณ์และแนวการแสดงไว้ แต่ผู้แสดงยังคงมีโอกาส
ตอบโต้ในสถานการณ์ด้วยตนเอง เช่น สถานการณ์ที่กำหนดอนาคต ความล้มเหลว บางอย่างไว้

2. กำหนดสถานการณ์ไว้ แต่เปิดโอกาสให้ผู้แสดงตอบโต้ในสถานการณ์
ด้วยตนเองอย่างอิสระมากกว่า เพราะไม่กำหนดไว้ว่าควรแสดงไปในทางบวก หรือทางลบ
ได้แก่ สถานการณ์ที่ระบุแต่สิ่งแวดล้อมไม่กำหนดเจตนาของผู้แสดงให้มี

ทิศนา ขวมนี (2519 : 43 - 44) กล่าวว่า การใช้บทบาทสมมติ
ในการเรียนมี 2 วิธีใหญ่ คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้ หมายถึง การใช้บทบาทสมมติ
เข้ามาช่วยในการสอนโดยที่ผู้สอนได้เตรียมบทล่วงหน้า หวังจะให้ผู้เรียนได้เรียนไปตามแบบแผน
และขั้นตอนที่เตรียมไว้ เช่น ครูเตรียมว่าจะใช้บทบาทสมมติช่วยในการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จัก
เอาใจเขามาใส่ใจเรา ครูจะเตรียมสถานการณ์มาล่วงหน้าและเตรียมบทบาทมาอย่างเรียบร้อย
เมื่อเข้าสอนครูจะสอนและใช้บทบาทสมมติตามขั้นตอนที่เตรียมมา

2. การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึง การใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือช่วยการสอนตามวาระและโอกาสที่อำนวย ครูไม่ได้เตรียมบทบาทให้ผู้เรียนล่วงหน้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการใช้บทบาทสมมติไว้ 2 วิธีคือ

1. บทบาทสมมติแบบมีบท หมายถึง การที่ครูกำหนดสถานการณ์และแนวทางในการแสดงบทบาทสมมติไว้ให้ผู้เรียนแสดงไปตามแบบแผนและขั้นตอนที่ครูเตรียมไว้ โดยแสดงตามบทตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้

2. บทบาทสมมติแบบไม่มีบท หมายถึง การที่ครูกำหนดสถานการณ์ไว้ แต่ไม่ให้แนวทางในการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่าควรแสดงอย่างไร โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงตอบได้ในสถานการณ์อย่างอิสระตามความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนเอง

1.1.4 ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติ

ทศนา แชนนท์ (2519 : 44 – 47) กล่าวถึง กระบวนการในการใช้บทบาทสมมติไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมมาไว้พร้อม หรือแบบไม่มีบทเตรียมไว้ว่ามีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ในขั้นนี้ครูควรจะต้องวิเคราะห์ แยกแยะสภาพการณ์ออกมาให้ได้ว่า อะไรคือปัญหาหรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็น และเรียนเพื่อความเข้าใจ และกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

2. การกำหนดสภาพการณ์สมมติและบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูจะต้องกำหนดสภาพการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น และอาจเขียนบทบาทหรือไม่เขียนบทบาทที่จะให้ผู้เรียนแสดงตามเนื้อเรื่องที่กำหนด บทบาทสมมติที่นิยมเขียนควรจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ประสพกับปัญหาและขัดแย้ง เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

1. การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนให้ไปสู่เรื่องที่จะศึกษาหรือปัญหาให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะสอน ในขั้นนี้ครูอาจจะเล่าเรื่องราวหรือสภาพการณ์

สมมติให้ผู้เรียนฟัง การเล่าเรื่องอันเครื่องนี้จะเป็นไปมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย และสภาพการณ์ที่ตั้งไว้

2. การเลือกตัวผู้แสดง การเลือกตัวผู้แสดงอาจเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ อาจเลือกตัวผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียง และลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะของบทบาทที่มอบหมายให้ก็ได้ ในกรณีแรกการแสดงจะช่วยให้กลุ่มเข้าใจ ปัญหาได้ดี เพราะการแสดง เป็นไปโดยไม่เคอะเขิน ในกรณีหลังการแสดงจะช่วยให้ผู้แสดงและผู้ชมได้เข้าใจถึงบทบาทของผู้ที่มีลักษณะแตกต่างออกไป ดังนั้นการเลือกผู้แสดงจึงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของลักษณะการแสดง และการสอนเป็นสำคัญ

3. การจัดฉากแสดง การจัดฉากนั้นจะเป็นการจัดฉากแบบสมมติขึ้นมา เพื่อให้การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริงขึ้น การจัดฉากอาจจะเป็นไปในลักษณะง่าย ๆ โดยเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ การใช้บทบาทสมมติในการเรียนนั้นช่วยให้ การเรียนสนุกสนานมีชีวิตชีวาที่จริง แต่ควรต้องไม่ลืมว่า การเรียนนี้ไม่ใช่เพื่อความสนุกสนานอย่างเดียว ควรช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ ดังนั้นการเตรียมผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่เช่นนั้นการอภิปราย และวิเคราะห์หลังการแสดงนั้นจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

5. การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง การที่ผู้เรียนจะแสดงบทบาทสมมติ ให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้แสดง ถ้าผู้แสดงมีความ สบายใจ การแสดงก็จะเป็นไปอย่างธรรมชาติ ดังนั้นจำเ็นต้องช่วยขจัดความตึงตันประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่าง ๆ

6. การแสดง เมื่อผู้แสดงและผู้ชมพร้อมแล้วผู้แสดงก็เริ่มแสดงได้ การแสดงนี้ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดกลางคัน นอกจากนี้กรณีที่ผู้แสดงต้องการ ความช่วยเหลือ ครูหรือผู้กำกับการแสดงอาจเข้าไปได้ตามโอกาส

7. การตัดบท เมื่อผู้แสดงได้แสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้วครูหรือ ผู้กำกับการแสดงควรตัดบทหรือหยุดการแสดง ไม่ควรปล่อยให้การแสดงเยิ่นเย้อไปจะทำให้ เสียเวลา และผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำได้ในกรณีต่อไปนี้

7.1 เมื่อการแสดงนั้น ได้ให้ข้อมูลเพียงพอแก่กลุ่มที่จะนำมาวิเคราะห์ และอภิปรายได้

7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไรถ้ามีการแสดงต่อไป

7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้เพราะจะเกิดความเข้าใจผิด บางประการ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การวิเคราะห์การแสดง มักจะเป็นไปในรูปอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายจะเป็นไปในรูปใดนั้น มักจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจจะมีการให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึกและเสนอความเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็นการอภิปรายนี้จะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และเน้นที่เหตุผลของการแสดงออกและพฤติกรรมที่บทแสดงออกมา โดยปกติการอภิปรายจะไม่มุ่งว่าใครแสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร นอกจากวัตถุประสงค์ของการแสดงออกคือการฝึกทักษะการแสดง การเรียนรู้ทั้งหลายจะอยู่ตรงขั้นนี้เป็นสำคัญ ครูจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้คิดและหาคำตอบโดยอาจใช้วิธีการตั้งคำถามช่วย

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายการแสดง กลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หรือถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมได้เพื่อผลอีกครั้งหนึ่ง หากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็น ครูสามารถข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป หลังจากการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งโดยมากจะเป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เมอร์ฟี (วาสนา ปีทมาลัย. 2529 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Murphy. 1976 : 1194 - A) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติเพื่อสร้างภาพพจน์ทางสังคม และการใช้เหตุผลที่ชอบธรรมของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 28 คน นักเรียนเกรด 4 จำนวน 56 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด 84 คน ผลการศึกษพบว่า การสร้างภาพพจน์ทางสังคมโดยการใช้บทบาทสมมติ ช่วยให้นักเรียนมีเหตุผลที่ชอบธรรมตามระดับอายุมากขึ้น

โคโนลีย์ (วาสนา ปีทมาลัย. 2529 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Conoley. 1977 : 4977 - A) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนที่มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4 และ 5 จำนวน 142 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม และใช้เวลาในการทดลองทุกวัน ๆ ละ 30 นาที เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการศึกษพบว่า การใช้บทบาทสมมติสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีสังคมมีดีดีขึ้นและเปลี่ยนแปลงจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่นมากขึ้น

ลอนนอตตี (ฉลวยศรี มีใจเย็น. 2526 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Lonnotti. 1977 : 142) ได้ศึกษาของผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติ ที่เน้นการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยทำการทดลองกับนักเรียนอายุ 6 และ 9 ปี ผลการศึกษพบว่า การใช้บทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

เกลเลอร์ (กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. 2533 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Geller. 1976 : 219) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติประกอบการเรียนเพื่อปลูกฝังการเชื่อฟังกับนักเรียนจำนวน 91 คน ผลการศึกษปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติเชื่อฟังเพิ่มขึ้นและ เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528 : 49 - 55) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุษฎิ ทรัพย์ปรุง (2529 : 54) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่องานที่ทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีการพัฒนาความรับผิดชอบต่องานที่ทำงานมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุวรรณ ตริชัน (2530 : 42 - 46) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 47) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มีความเชื่อมั่นในตนเองมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์ (2533 : 68 - 69) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการฟังตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีการฟังตนเองมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรพนทิพย์ พันทอง (2534 : 68 - 69) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท และแบบไม่มีบทที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 คน ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มที่ได้รับการทดลองโดยการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและไม่มีบทมีวินัยต่อตนเองเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ ยังศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้น มากกว่ากลุ่มที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันท์ กิตติธนันท์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้ บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษา ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีคะแนนความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้น และสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรรณดี ชีช้าง (2536 : 48 - 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้ บทบาทสมมติแบบมีบทและ ไม่มีบทที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติแบบมีบท มีคะแนนการวัดความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการใช้ บทบาทสมมติแบบไม่มีบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้น เช่น มีความรับผิดชอบต่องาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ได้ดี รู้จักตนเอง มีความซื่อสัตย์และมีวินัยในตนเอง อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายตนเองสูงขึ้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังทำให้ครู เข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะนำบทบาทสมมติมาใช้พัฒนา การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

2.1.1 ความหมายของการปรับตัว

นิภา นิธยาน (2520 : 7 - 9) ได้รวบรวมความหมายของการปรับตัว จากนักจิตวิทยา พอสรุปได้ดังนี้

ดาร์วิน (Darwin) เริ่มใช้คำว่า "การปรับตัว" ในทฤษฎีที่ว่าด้วยการวิวัฒนาการของเขาในวิชาชีววิทยา เมื่อปี ค.ศ.1859 โดยให้ความคิดว่า สิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายได้เท่านั้นที่จะดำรงอยู่ได้ ต่อมา นักจิตวิทยาได้นำคำว่า "การปรับตัว" มาใช้ทางจิตวิทยา และศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านที่เกี่ยวกับการปรับตัวเป็นไปตามแรงผลักดันสองอย่าง คือ 1) แรงผลักดันภายนอก ซึ่งหมายถึงข้อเรียกร้องอันเกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคม และ 2) แรงผลักดันภายใน ซึ่งหมายถึง แรงกระตุ้นอันเกิดจากสภาพทางสรีระภายในร่างกาย และจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้เรียนรู้ในอดีต

ลาซารัส (Lazarus. 1969) กล่าวว่า การปรับตัว ประกอบขึ้นด้วยกระบวนการหรือวิธีการทั้งหลายทางจิต ซึ่งมนุษย์ใช้ในการเผชิญข้อเรียกร้องหรือแรงผลักดันภายนอกและภายใน

มัลมและเจมิสัน (Malm and Jamison. 1952) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง วิธีการที่คนเราปรับตัว ให้เป็นไปตามความต้องการของตัวเองในสภาพแวดล้อม ซึ่งบางครั้งส่งเสริม บางครั้งขัดขวางและบางครั้งสร้างความทุกข์ทรมานแก่เรา กระบวนการปรับตัวนี้เกิดขึ้นจากความจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และเราสามารถใช่วิธีการแบบต่าง ๆ ในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุถึงความต้องการนั้น ๆ ในสภาวะแวดล้อมที่ปกติธรรมดาหรือมีอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ กันไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524 : 180) ได้อธิบายว่า การปรับตัว หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพ และปัญหาด้านความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนเป็นสภาพการณ์ที่ตนสามารถทนอยู่ได้ในสังคมหรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

อรรถย ชื่นมนุษย์ (ม.ป.ป. : 11) ได้อธิบายว่า การปรับตัว คือ ปฏิกริยาของเรากับสิ่งแวดล้อมนั้นเอง คนเราแต่ละคนจะพยายามฝ่าฟันให้ได้ในสิ่งที่อยากได้ ให้สำเร็จถึงจุดหมายแต่ละอย่างที่ตนวางไว้ พยายามให้ความหวังลุล่วงไปสมความปรารถนา แต่ขณะเดียวกัน คนเราก็มองอยู่ได้อิทธิพลกดดันบังคับของสิ่งแวดล้อม ให้ประพฤติ ปฏิบัติในแนวใด

แนวหนึ่งแล้วแต่สถานการณ์ กาลเทศะหนึ่ง ๆ ไป ดังนั้น การปรับตัวจะรวมถึง การปรองดอง
ไกล่เกลี่ยความต้องการส่วนตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการของสิ่งแวดล้อมด้วย

จากคำจำกัดความดังกล่าว สรุปได้ว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการทาง
สังคมและจิตวิทยาที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง เพื่อให้สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้ ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้อย่างเป็นสุข

2.1.2 สาเหตุของการปรับตัว

คนเราจะปรับตัวเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ
และความเครียด ซึ่งอาจจะเกิดจากสิ่งต่อไปนี้ (วารินทร์ สายโยธก้อง และสุรีย์ ชีรดากร.
2522 : 159-160)

1. ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะ
อุปสรรคที่เนื่องมาจากตัวเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจความคับข้องใจตามมา
มาสโลว์ (Maslow) ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น
ชั้นต่าง ๆ 5 ชั้น ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย

1.2 ความต้องการความปลอดภัย

1.3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ เช่น ต้องการ
ความรัก ความอบอุ่น การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมเป็นสมาชิก
ในหมู่คณะ

1.4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ เช่น ต้องการชื่อเสียง
เกียรติยศ ความร่ำรวย ฐานะทางสังคม และการยอมรับนับถือตนเอง และการยอมรับจากสังคม

1.5 ความต้องการสัจการแห่งตน นั่นคือต้องการเข้าใจในตนเอง
อย่างถ่องแท้ เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย ต้องการให้พลังความสามารถ
ของตนเองให้เต็มที่ เพื่ออุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่วิทยาการ และมวลมนุษย์ซึ่งเป็นความต้องการ
ที่อยู่เหนือความต้องการ เกี่ยวกับชื่อเสียงเกียรติยศ ความร่ำรวยหรือการกระทำเพื่อตนเอง

2. เกิดจากความขัดแย้ง ความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลไม่สามารถจะตัดสินใจเลือกกระทำทั้ง 2 อย่างได้ในขณะเดียวกัน แต่จะต้องเลือกกระทำเพียงอย่างเดียว มี 3 ลักษณะ

2.1 ความขัดแย้งในทางบวก เกิดจากการที่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียวในสิ่งที่ตัวชอบเท่า ๆ กัน ตั้งแต่ 2 - 3 อย่างขึ้นไป ยิ่งชอบมากทุกอย่างยิ่งเลือกยาก กว่าที่จะเลือกได้ก็ต้องใช้เวลา ถึงแม้จะเลือกมาแล้วก็ยังเสียตายนสิ่งที่ไม่สามารถจะเลือก

2.2 ความขัดแย้งในทางลบ เกิดจากการที่ตัวเองต้องเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบเลยตั้งแต่ 2 - 3 อย่างขึ้นไปจะไม่เลือกก็ได้ เลือกไปแล้วก็ไม่สบายใจเพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเราไม่ชอบเลย แต่เราก็ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 ความขัดแย้งในทางบวกและลบเกิดขึ้นในกรณีที่มีสิ่งต่าง ๆ หรือบุคคลหรือสัตว์ ที่เราต้องเลือกนั้นทั้งถูกใจ และไม่ถูกใจเราในระดับที่เท่ากัน ๆ กัน ทั้งหมดตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป แต่เราก็ต้องเลือกเพียงอย่างเดียว

2.1.3 ลักษณะของการปรับตัวที่ดี

กอร์โลว์ (Gorlow. 1968 : 75 - 76) ได้กล่าวถึงบุคคลที่ปรับตัวได้ดีไว้ว่า บุคคลที่ปรับตัวดีจะเป็นบุคคลที่

1. รักษาบูรณาการแห่งบุคลิภาพไว้ได้ (Maintaining An Integrated Personality) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานสัมพันธ์กันระหว่างความต้องการของบุคคลและพฤติกรรมที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่น

2. ปฏิบัติตามความต้องการของสังคม (Conforming to Social Demands) หมายถึง การปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับมาตรฐานที่สังคมวางไว้ด้วยความรับผิดชอบของตนเอง

3. ปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นจริง (Adaption to Reality Conditions) หมายถึง ความสามารถในการที่จะเผชิญกับความยากลำบาก เพื่อที่จะนำตนเอง

ไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้

4. มีความมั่นคง (Maintaining Consistency) สามารถทำนายพฤติกรรมและมีความหวังว่าจะปรับตัวได้

5. มีวุฒิภาวะสมกับวัย (Maturing with Age) วุฒิภาวะและพัฒนาการของบุคคลกับกระบวนการปรับตัวจะเจริญเติบโตไปพร้อม ๆ กัน

6. รักษาอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติเสมอ (Maintaining and Optimal Emotional Tone) ผู้ที่ปรับตัวได้ดีต้องไม่เป็นผู้ที่จิตใจหรือสลดหดหู่จนเกินไปในการกระทำของตน

7. มองสังคมในทัศนะที่ดี และช่วยเหลือสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Contributing Optimally to Society through an Increasing Efficiency) พฤติกรรมที่แสดงถึงการปรับตัวได้ดีนั้น จะต้องไม่เพียงแต่ยึดจุดมุ่งหมายของตนเป็นศูนย์กลางแต่ควรคำนึงถึงสังคมด้วย

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 260 - 261) ได้สรุปไว้ว่า ถ้าเด็กมีการปรับตัวดี จะมีลักษณะยอมรับสภาพของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถจะช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีความเป็นประชาธิปไตย มีวิธีสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีและสนใจเพื่อน นอกจากนี้ เฮอร์ล็อก ยังให้หลักในการพิจารณาลักษณะของการปรับตัวที่ดีไว้ 4 ประการ คือ

1. การแสดงออก ถ้าหากว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเหมาะสมกับความคาดหวังของกลุ่มอายุและระดับของพัฒนาการแล้วก็จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
 2. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกกลุ่ม เด็กบางคนอาจปรับตัวเข้ากับบุคคลในครอบครัวได้แต่กับบุคคลอื่นไม่กล้าเพินยอมาย เป็นต้น
 3. มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น และตอบทบาทของตนเองในสังคม
 4. มีความพอใจในตนเอง ทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม
- รัตน ยัญทิพย์ (2522 : 32 - 33) ได้กล่าวว่า การปรับตัวได้ดีนั้น จะมีการแสดงออก ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง มีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มี

ปมด้อย ไม่เกรงกลัวตำแหน่งหรือความยิ่งใหญ่ ไม่ก้าวร้าว ขณะเดียวกันก็ยอมรับความสามารถ และความสำเ็จของผู้ที่เหนือกว่าตน

2. ยอมรับสภาพความเป็นจริง มีความกล้าที่จะเผชิญกับชีวิต แม้ว่าจะมี เหตุร้ายบางขณะก็ไม่ท้อแท้ กล้าที่จะต่อสู้เต็มกำลังความสามารถ

3. มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่มีมองบุคคลอื่นในแง่ดีปราศจากอคติใด ๆ

4. ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม หมายความว่า ไม่เป็นผู้ที่มีแต่ความเขื่อหน่าย ไม่มีการทะเลาะวิวาทบ่อย ๆ และไม่ยุติธรรมต่อบุคคลอื่น

5. ไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติถ้อยที เป็นบุคคลที่สามารถนำเหตุการณ์ ที่ผ่านมาแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่เป็นคนเก็บตัว

6. สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี มีใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็น และข้อ โต้แย้งของผู้อื่น

7. ปราศจากนิสัยทางจิตที่กระทบกระเทือนบุคลิกภาพ

8. มีความเข้าใจและยอมรับสภาพของตนเอง รู้จุดเด่นและปมด้อย ของตนเอง

9. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม นั่นคือ ทำตนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ของสังคม

10. มีความรู้สึกเป็นอิสระ รู้สึกว่าตนไม่ถูกบังคับ

นอกจากนี้ บุญย ณะวัฒนา (2526 : 141 - 143) ยังได้กล่าวถึง ลักษณะของคนที่ปรับตัวได้ดีไว้ ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับตัวเอง (Self - Knowledge) ผู้ที่ปรับตัวได้ดี คือ ผู้ที่รู้ถึงพลังจิต แรงจูงใจ ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ความรู้สึก ความสามารถ และอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเอง นั่นคือ จะต้องเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับตัวเองได้หมด ทั้ง พฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง

2. ความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนมีค่า (Self - Esteem) ประกอบด้วย ความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองและความสามารถที่จะทำหน้าที่ให้แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความรู้สึกมั่นคงอบอุ่น (Feeling of Security) คนที่ปรับตัวได้ดี มีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ มีอิสระ ในการแสดงออกต่อสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกัน

4. ความสามารถในการรับและให้ความรัก (Ability to Accept and Give Affection) การปรับตัว หมายถึง ความสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้อย่างน่าพอใจ คนที่ปรับตัวได้ดีจะมีความรู้สึกนึกถึงความต้องการและความรู้สึกของคนอื่น ๆ นั้นคือสามารถล่วงรู้ถึงความรู้สึกของคนอื่น ๆ และรักษาความสัมพันธ์ที่มีทั้งการให้และการรับไว้ได้

5. ความพอใจต่อความปรารถนาทางกาย (Satisfaction of Bodily Desires) คนที่ปรับตัวได้ดีจะมีทัศนคติต่อการทำงานของร่างกายของตนอย่างสมบูรณ์ ไม่หมกมุ่น ครุ่นคิดวิตกกังวล

6. ความสามารถที่จะเป็นผู้ผลิตและมีความสุข (Ability to be Productive and Happy) สามารถใช้ความสามารถต่าง ๆ ในการทำงานหรือความสัมพันธ์ กับคนอื่น ๆ ได้อย่างดีและกว้างขวาง มีความสนุกและความกระตือรือร้น

7. ปราศจากความตึงเครียดและความรู้สึกที่เกินขีด (Absence of Tension and Hypersensitivity) คนที่ปรับตัวไม่ได้จะมีความทุกข์ที่เกิดจากความวิตกกังวล และความตึงเครียด ซึ่งมีผลสะท้อนให้เกิดอาการอื่น ๆ ตามมา

โรเจอร์ (รัทนา ยัทธิพิทย์. 2522 : 19 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Rogers. 1947) กล่าวถึงการปรับตัวที่ดีว่า การปรับตัวที่ดีคือการที่บุคคลมีความเข้าใจในตนเองและเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง เมื่อบุคคลรู้จักตนเอง รู้จักคุณภาพความสามารถ แรง บัณฑิตใจและทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ตลอดจนเข้าใจสัมพันธ์ภาพที่มีต่อบุคคลอื่น ก็จะไม่มีความ ตึงเครียดซึ่งเป็นการปรับตัวที่ดีทางจิตวิทยา

นิภา นิธยาน (2520 : 230 - 233) กล่าวถึงลักษณะของบุคคล ที่ปรับตัวได้ดีสรุปได้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นและความรู้สึกมั่นคง อันก่อให้เกิดความภาคภูมิใจใน ตัวเองไม่มีปมด้อย ไม่เกรงกลัวตำแหน่ง ความยิ่งใหญ่ หรือก้าวร้าวระรานของผู้ใด ในขณะ

เดียวกัน ก็รู้จักยอมรับความสามารถและความสำเร็จของผู้อื่นที่เหนือกว่าตน มีความปรารถนาที่ดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ กล้าเผชิญชีวิตโดยไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค

2. มีลักษณะอบอุ่นเป็นมิตร มีลักษณะนิสัยน่ารัก เมตตากรุณาต่อผู้อื่นด้วยน้ำใสใจจริง ไม่หวังผลตอบแทน ไม่เห็นแก่ตัว เกรงใจ และคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น

3. มีความรู้สึกตระหนักในคุณค่าของภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติ การดำเนินชีวิตแต่ละวันเป็นไปอย่างมีคุณค่า และไม่น่าเบื่อหน่าย

4. พร้อมทั้งจะรับประสบการณ์ใหม่ ๆ และสนใจในกิจกรรมรอบตัว มีความสุขในสิ่งต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของตน เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

5. รู้จักรักษานามัยและสุขภาพร่างกายสม่ำเสมอทั้งในการกิน การนอน และการออกกำลังกาย เป็นต้น

6. มีความกล้าที่จะเผชิญความจริงใจในชีวิต กล้าที่จะเผชิญความจริงเกี่ยวกับสภาพของตนเองที่นำความทุกข์ใจมาให้ เช่น ความล้มเหลวและความผิดพลาดในชีวิต โดยไม่หาทางออกด้วยการกล่าวโทษผู้อื่น หรือกลบเกลื่อนข้อบกพร่องของตนเองด้วยวิธีการปรับตัวแบบต่าง ๆ

7. มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ไม่ท้อถอยและท้อแท้วัน พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเต็มกำลังความสามารถ

8. มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมได้ง่าย มีใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิด และข้อโต้แย้งของผู้อื่นในเวลาเดียวกันก็เป็นผู้ยึดมั่นในหลักการที่ดี มีมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติสูง และยึดถือค่านิยมที่ดีงาม

9. มีอารมณ์ซึ่งช่วยส่งเสริมแทนที่จะขัดขวางสวัสดิภาพของชีวิต ไม่มีอารมณ์เกลียด เคียดแค้นหรืออิจฉาริษยา รู้จักที่จะยับยั้งและควบคุมอารมณ์ได้ มีอารมณ์รักใคร่และเป็นมิตรกับเพศตรงข้ามได้ดี

10. ปราศจากนิสัยในทางจิตที่กระทบกระเทือนบุคลิภาพ ไม่หลงโทษตัวเองเมื่อทำผิด แต่จะจดจำประสบการณ์ไว้เป็นบทเรียนที่มีค่า ไม่ท้อถอยระแวง สงสัยในผู้อื่น

ไม่ยอมหมิ่นในเรื่องเล็กน้อยที่ไร้สาระ ไม่แครงเครียดและวิตกกังวลจนเกินกว่าเหตุ

จากลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดีนั้น สรุปได้ว่า บุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจและยอมรับสภาพของตนเอง สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามมาตรฐานของสังคม มีวุฒิภาวะและอารมณ์มั่นคง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้ รวมทั้งมีความสามารถในการให้และรับ

จากหลักการต่าง ๆ อาจสรุปได้ว่า บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีมิใช่ผู้ปราศจากปัญหา แต่เป็นผู้กล้าเผชิญปัญหา อุปสรรคและความยุ่งยากในชีวิตอย่างมีสติและไม่หวาดหวั่นตลอดจนเป็นผู้ที่พร้อมจะเผชิญทั้งความสุขความทุกข์ในชีวิต บางครั้งแม้จะประสบชะตากรรมที่ยังผิดหวังและล้มเหลวแก่ชีวิต ก็ยังมีความกล้าหาญเข้มแข็งพอที่จะดำเนินชีวิตต่อไปโดยไม่ยอมพ่ายแพ้หรือท้อถอย

2.1.4 ลักษณะของการปรับตัวไม่ดี

โรเจอร์ (Rogers. 1962 : 360 - 361) ได้แบ่งลักษณะของเด็กที่ปรับตัวไม่ดี ไว้ 3 พวก คือ

1. พวกที่ไม่ค่อยใส่ใจที่จะร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น เด็กที่มีวุฒิภาวะเร็ว กิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันไม่ค่อยเป็นที่สนใจ หรือมีความหมายต่อบุคคลเหล่านั้นนัก บางคนมีความรู้สึกไวและมักจะกลัวความตรงไปตรงมาของเพื่อน ๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไปเสีย บางคนมีความรู้สึกว่าตนได้รับความชิงชังจากเพื่อน ๆ เมื่อตอนเป็นเด็กก็ไม่รู้ว่าจะทำตัวให้เข้ากับเพื่อนฝูงได้อย่างไร และมักจะขัดเคืองความเปล่าเปลี่ยวโดยหันไปชื่นชมกับสิ่งที่ตนเองกระทำ เด็กเหล่านี้ไม่มีความสุขในสภาพโดดเดี่ยวของตนเอง มีความทุกข์ใจในการขาดความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. พวกที่สังคมเมินเฉย พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นที่จะเข้าให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม การสังคมอาจเพิ่มขึ้น ถ้าได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ ให้มีตำแหน่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการรับผิดชอบงานและให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ค่อย ๆ เพิ่มทักษะทางสังคมให้เพียงพอที่จะเข้ากับสภาพการณ์ได้

3. พวกที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ก็ถูกขัดขวาง ไม่ทราบวิธีที่จะเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็น หรือขาดทักษะในทางสังคมที่จะ ทำให้ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ ราศรี ธรรมนิม (2524 : 185) ได้กล่าวถึงบุคลิกลักษณะ ที่แสดงออกของเด็กที่ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ว่า อาจมีได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ก้าวร้าว คุ้ยโว โฉ่อวดเกี่ยวกับความสามารถของตน
2. ถอยหนี เก็บตัว ไม่พูด ไม่สังคมกับใคร

ลักษณะอื่น ๆ โดยทั่วไป คือ การไม่ได้รับความนิยมจากเพื่อน และจากครู เวลาทำงาน บางคนมักชอบเถียงผู้อื่น ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่มีความสามารถช่วยทำงานกลุ่มดำเนิน ไปได้อย่างดี

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

คาแพลน (สุรชัย โกศิยะกุล. 2526 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Kaplan. 1959) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของเด็กระดับมัธยมศึกษา จำนวน 810 คนในแมรีแลนด์ พบว่า พวกที่ปรับตัวได้ดี คือ พวกที่มีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีเหตุผลดีเหมาะสมกับอายุ มีประมาณร้อยละ 69.6 ส่วนพวกที่ปรับตัวไม่ได้ปานกลาง คือ พวกที่ไม่มีความสุขเท่าที่ควร มีความยุ่งยากในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและต่อสู้บางอย่าง มีประมาณ ร้อยละ 24.2 และพวกที่ปรับตัวไม่ได้อย่างรุนแรง คือ พวกที่มีปัญหาการปรับตัวอย่างรุนแรงและต้องการความช่วยเหลือ มีประมาณร้อยละ 18

กิลล์ (Gill. 1962 : 144 - 149) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่เรียนดี มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และเด็กที่เรียนดีสามารถแก้ปัญหาการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรอนแลนด์ (สุรชัย โกศิยะกุล. 2526 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Gronlund. 1959) ที่ศึกษาพบว่า เด็กที่ประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสภาพสิ่งแวดล้อม มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความขัดแย้งในกลุ่ม เป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความตึงเครียด

ทางอารมณ์และไม่มีความสุข

นอกจากนี้ โอโนดา (Onoda. 1975 : 7726 - A) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ควบคุมตนเองได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ส่วนเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเป็นคนที่เกียจ มีความสัมพันธ์กับคนอื่นไม่ดี และมีความสับสนวุ่นวายใจ

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ดวงมาลย์ เริกสำราญ (2519 : 97-116) ได้ศึกษาความสนใจของวัยรุ่นต่อปัญหาสุขภาพจิต โดยศึกษากับนักเรียนในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้น ม.1-3 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่นักเรียนสนใจมากที่สุดคือ ปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และนักเรียนทุกระดับชั้นมีความอยากรู้ถึงปัญหาเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน

พวงสร้อย วรกุล (2522 : 65 - 67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลาปีการศึกษา 2521 จำนวน 678 คน พบว่า นักเรียนมีปัญหาทางด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน เพื่อน สภาพภายในครอบครัว และกับครูอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านการปรับตัวกับเพื่อนและครูมาก

วรภรณ์ ลิ้มสุวัฒน์ (2522 : 54 - 57) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ที่มีต่อการปรับตัวด้านสังคมของกลุ่มนักเรียนที่ถูกเพื่อนรังแก ซึ่งได้รับการฝึกการรับรู้ลึกก่อนเปรียบเทียบ กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกการรับรู้ลึก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 48 คน แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกการรับรู้ลึกก่อน แล้วให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอย่างเดียว ส่วนกลุ่มทดลองสมาชิกได้พบกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ติดต่อกัน 5 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า (1) นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มและนักเรียนที่ไม่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่ม มีการปรับตัวทางสังคมไม่แตกต่างกัน (2) นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ที่มีการฝึกการรับความรู้สึกก่อน และ นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาแบบกลุ่มที่ไม่ได้มีการฝึกมีการปรับตัวทางสังคมไม่ต่างกัน ส่วนด้านทัศนคติที่มีต่อการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางบวกต่อการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

มาลินี อยู่โพธิ์ (2525 : 61) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดกัลยาณาราม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2525 จำนวน 16 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า ปัญหาทางด้านการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของกลุ่มทดลองลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 .

เมตตา จินดารักษ์ (2525 : 41) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 28 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิราภรณ์ พุ่มตระกูล (2528 : 51 - 52) ได้ศึกษาโดยทดลองใช้บทบาทสมมติในการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2527 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530 : 46) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีการปรับตัว

กับเพื่อนดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติต่างมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กนกรัตน์ พงษ์สมุทร (2537 : 65) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับการให้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพรตพิทยพยัต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษพบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองต่างมีคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้สถานการณ์จำลองมีการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทั้งในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดี จะเป็นบุคคลที่มีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีเหตุผลดีที่เหมาะสมกับวัย ส่วนผู้ที่มีความวิตกกังวลด้านการปรับตัวมักจะประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสภาพแวดล้อม มีความเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 146 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 587 คน จากนักเรียน 14 ห้อง ตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่นักเรียนตอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แล้วเรียงลำดับคะแนนจากสูงสูดมาต่ำสุด
3. ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 146 คน แล้วสอบถามความสมัครใจ และความพร้อมในการเข้ารับการทดลองของนักเรียน ปรากฏว่า มีนักเรียนจำนวน 100 คนสมัครใจที่จะเข้าร่วมการทดลอง
4. ผู้วิจัยสุ่มนักเรียนในข้อ 3 ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลองโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

มาจำนวน 24 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
กลุ่มละ 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบมีบท
2. โปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
3. แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. โปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบมีบท ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและนิทานสมมติ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1.2 สร้างโปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบมีบท ซึ่งโปรแกรมนี้อาจประกอบด้วย สถานการณ์และนิทานสมมติแบบมีบทที่ส่งเสริมพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน ซึ่งแต่ละครั้งมีขั้นตอนการใช้นิทานสมมติดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอนหรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจ

2. ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์สมมติและเขียนบทบาทที่จะให้ผู้เรียนแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดงแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

1. การนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ผู้วิจัยและนักเรียนสนทนาซักถามหรือเล่าประสบการณ์ให้ซึ่งกันและกันฟัง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะศึกษา หรือปูพื้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน

2. การเลือกตัวผู้แสดงในการทดลองนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนเป็นผู้อาสาสมัครที่จะแสดงแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ได้แสดงครบทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแสดง และผู้วิจัยช่วยดูแลความเหมาะสมของผู้แสดงในบทบาทต่าง ๆ ด้วย

3. การจัดฉากแสดง เป็นการ จัดฉากแบบสมมติขึ้นมาเพื่อให้การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในการทดลองนี้ผู้วิจัยจัดฉากในลักษณะง่าย ๆ เช่น เลื่อนโต๊ะ จัดเก้าอี้ หรือเตรียมอุปกรณ์ในการแสดงเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงในครั้งนั้นเป็นผู้สังเกตการณ์คือ ช่วยกันสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในการแสดงเพื่อนำไปสู่การอภิปราย และการวิเคราะห์ผลการแสดงร่วมกันในขั้นที่ 3

5. การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้ผู้แสดงลองแสดงท่าทางต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ โกรธ เป็นต้น เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น ประหม่า วิดกกังวล แล้วจึงให้ผู้แสดงเริ่มแสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ

6. การแสดงให้ผู้แสดงแสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ

7. การตัดบท ผู้แสดงแสดงไปพอสมควรแล้ว สามารถตัดบทได้ เพื่อไม่ให้เสียเวลาและเกิดความเบื่อหน่าย

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดงแสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันว่า ตัวละครที่แสดงไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดีหรือไม่ ควรมีอะไรแก้ไขเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะช่วยพูดเสนอแนะหรือกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มพูดและผู้วิจัยอาจแทรกการวิเคราะห์เพิ่มเติมบ้าง ทั้งนี้การอภิปรายต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาเน้นที่เหตุผลของการแสดงและพฤติกรรมที่แสดงออกมา โดยพิจารณาว่านักเรียนแสดง ได้สมบทบาทหรือไม่

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังไม่สมบทบาทอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งอาจจะแสดงซ้ำหลายครั้งจนกว่าจะแสดงได้สมบทบาทเป็นที่น่าพอใจ หรือหากผู้วิจัยเห็นว่าการแสดงใหม่ไม่จำเป็นอาจข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายทั่วไป โดยมากจะให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิด กว้างขวางขึ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุปหรือได้แนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดี

1.3 นำโปรแกรมที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเจตน์ อภิมนตรีรักษาและอาจารย์พรพนพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ภาษา วิธีการและระยะเวลาที่ใช้

1.4 นำโปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบมีบทที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบมีบทกับนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือ วันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.00 - 15.50 น.

2. โปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบไม่มีบท ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้

2.1 ดำเนินการสร้างโปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบไม่มีบท เช่นเดียวกับโปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบมีบท ยกเว้นขั้นแสดงที่ใช้วิธีการแตกต่างจากการใช้นิทานภาพสมมติแบบมีบท คือ ให้ผู้แสดงคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง

2.2 นำโปรแกรมการใช้นิทานภาพสมมติแบบไม่มีบทที่สร้างขึ้น ไปหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเจตน์ อภิมนตรีรักษาและอาจารย์พรพนพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา ภาษา วิธีการและระยะเวลาที่ใช้

2.3 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้

กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทกับนักเรียน ในกลุ่มทดลองที่ 2 รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง คือวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.00 - 15.50 น.

3. แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาและสำรวจความต้องการในการปรับตัวกับเพื่อนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยใช้คำถามปลายเปิด ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนมีความต้องการในการปรับตัวกับเพื่อนด้านต่าง ๆ คือ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน และการทำงานร่วมกัน จึงนำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ

3.2 ศึกษาตัวอย่างแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนของบุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530 : 109 - 115) และ กนกรัตน์ พงษ์สมุทร (2537 : 82 - 90)

3.3 สร้างแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วย

3.4 นำแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเจตน์ อภิวัฒน์รักษาและ อาจารย์พรพนพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบความเหมาะสมว่าสามารถวัดได้ตรงตามลักษณะต่าง ๆ ตามนิยามศัพท์เฉพาะของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.5 หาค่าอำนาจจำแนก (Item Discrimination - t) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจำนวน 41 ข้อ ไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25

เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยนำคะแนนที่ตรวจแล้วมาจัดเรียงลำดับจากสูงสุดมายังต่ำสุด แล้วแยกนักเรียนออกเป็น 25 เปอร์เซนต์ ที่ได้คะแนนสูง และ 25 เปอร์เซนต์ ที่ได้คะแนนต่ำ นำค่าเฉลี่ยรายข้อของทั้งสองกลุ่มมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สูตร t-test ได้ข้อความที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.25 ถึง 5.71 จำนวน 32 ข้อ มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.6 ทาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในข้อ 3.5 มาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนเท่ากับ 0.8947

ลักษณะแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน มีข้อความเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนในด้านต่าง ๆ คือ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมในการคบเพื่อน และการทำงานร่วมกัน ลักษณะของแบบสอบถามมีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบ โดยให้นักเรียนอ่านคำถามและเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบคำตอบที่นักเรียนเลือก

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามแต่ละข้อมีค่าคะแนน เรียงตามลำดับ ดังนี้คือ

ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงพฤติกรรมที่ปรับตัวได้มากที่สุด

ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงพฤติกรรมที่ปรับตัวได้ปานกลาง

ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงถึงพฤติกรรมที่ปรับตัวได้น้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

๐) วันแรกของการเปิดภาคเรียน ครูให้นักเรียนนั่งเป็นคู่ ๆ นักเรียนแต่ละคนเลือกนั่งกับเพื่อนที่ตนเองอยากนั่งด้วย นิตยาไม่ได้มาในวันนั้นจึงต้องนั่งคู่กับจินตนาซึ่งเพื่อน ๆ ในห้องไม่มีใครอยากนั่งกับจินตนา เพราะจินตนาไม่นอกจากจะเรียนไม่เก่งแล้วยังที่เกียจและพูดมากอีกด้วย ถ้านักเรียนเป็นนิตยานักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

- ก. โกรธเพื่อน ๆ ที่เอาตัวรอดกันหมด
- ข. น้อยใจเพื่อน ๆ เล็กน้อย
- ค. เห็นใจจินตนาที่ไม่มีใครอยากนั่งด้วย

การใช้วาจาและแสดงกิริยาที่เหมาะสมกับเพื่อน

๐) ขณะที่ทีวีโรจน์กำลังนั่งทำการบ้านอยู่ที่โต๊ะหิน สุเทพกับสวัสดีเล่นปล้ำเทวีย่งกันมาชนถูกชนทีวีโรจน์ ทำให้ปากกาที่ทีวีโรจน์ถืออยู่หล่นตกสุมตและเ็นทางยาว สุเทพกับสวัสดีรีบเข้ามาขอโทษ ถ้านักเรียนเป็นทีวีโรจน์จะทำอย่างไร

- ก. ตะโกนว่าเพื่อนด้วยความโมโห
- ข. พูดว่า "สมุดฉันเลอะ ลบให้ฉันด้วย"
- ค. พูดว่า "ไม่เป็นไร เลอะก็ลบได้"

การทำงานร่วมกัน

๐) ในช่วงชั่วโมงแนะแนวครูมอบหมายให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันระดมสมองและอภิปรายในหัวข้อ "ระเบียบวินัยจำเป็นหรือไม่สำหรับนักเรียน" เพื่อน ๆ ทุกคนในกลุ่มต่างช่วยกันแสดงความคิดเห็น แต่อารยาไม่ชอบเพื่อนในกลุ่มเดียวกันบางคน ถ้านักเรียนเป็นอารยาจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. แสดงความคิดเห็นเฉพาะกับเพื่อนที่ชอบ
- ข. ช่วยแสดงความคิดเห็น
- ค. คอยกล่าวคัดค้านความคิดเห็นของเพื่อนที่ไม่ชอบ

การดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

โดยดำเนินการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 226) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองดังนี้

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R(E1)	T1E1	X1	T2E1
R(E2)	T1E2	X2	T2E2

ความหมายของสัญลักษณ์

เมื่อ	R(E1)	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ 1
	R(E2)	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ 2
	T1	แทน	การสอบก่อนทำการทดลอง
	T2	แทน	การสอบหลังจากทำการทดลองแล้ว
	X1	แทน	การใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
	X2	แทน	การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลองผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนจำนวน 587 คน ตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จัดเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ แล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีการปรับตัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ซึ่งมีจำนวน 146 คน ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลองของนักเรียนกลุ่มดังกล่าว ปรากฏว่ามีนักเรียนประมาณ 100 คนสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง ผู้วิจัยสุ่มนักเรียนอย่างง่ายมาจำนวน 24 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้ง เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน ผู้วิจัยเก็บคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นคะแนนก่อนการทดลอง

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการให้บทบาทสมมติแบบมีบท เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที รวม 6 สัปดาห์ ในวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 15.00 - 15.50 น. ตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2539

กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท เพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที รวม 6 สัปดาห์ ในวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.00 - 15.50 น. ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539

3. หลังทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนชุดเดียวกับที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. นำคะแนนที่ได้ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม
2. วิเคราะห์การปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบมีบท
2. วิเคราะห์การปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
3. วิเคราะห์ผลต่างของการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้นิทานสมมติแบบมีบท และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท

วิธีจัดการกระทำกับข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ค่าเฉลี่ย ใช้สูตร (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 71)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนคน

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2528 : 77)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N - 1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนในกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนคะแนน

N - 1 แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ทาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน ใช้สูตร t - test

แบบเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2528 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนผู้ทำแบบสอบถามในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนผู้ทำแบบสอบถามในกลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนใช้สูตร

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ :

2528 : 171)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวกับเพื่อน ก่อนและหลังการทดลอง
ภายในกลุ่มโดยใช้สูตร t - test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ.
2528 : 99) ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

$$df = N - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง

$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนในแต่ละคู่

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนในแต่ละคู่ยกกำลังสอง

$(\sum D)^2$ แทน ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนในแต่ละคู่ทั้งหมดยกกำลังสอง

n แทน จำนวนคู่ของคะแนนจากการสอบครั้งแรกและครั้งหลัง

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวกับเพื่อนหลังระหว่างกลุ่ม หลัง
การทดลองโดยใช้สูตร t - test แบบเป็นอิสระต่อกัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.
2528 : 96)

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)s_1^2 + (n_2-1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

- เมื่อ t แทน ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
 $\bar{x}_1$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองที่ 1
 $\bar{x}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองที่ 2
 s_1^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มทดลองที่ 1
 s_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มทดลองที่ 2
 n_1 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1
 n_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวกับเพื่อน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - distribution

ผลการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท

กลุ่มทดลองที่ 1	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	12	68.00	4.34	6.71**
หลังการทดลอง	12	78.50	6.78	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเรื่องการปรับตัวกับเพื่อน ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 มีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น และจากการพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนใกล้เคียงกันมากกว่าหลังการทดลอง

2. เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

กลุ่มทดลองที่ 2	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	12	66.67	6.02	3.42 ^{**}
หลังการทดลอง	12	71.83	5.92	

^{**}มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเรื่องการปรับตัวกับเพื่อน ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 มีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น และจากการพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนใกล้เคียงกันมากกว่าก่อนการทดลอง

3. เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้
บทบาทสมมติแบบมีบท และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้
บทบาทสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

กลุ่มทดลองที่	N	X	S.D.	t
กลุ่มทดลองที่ 1	12	78.50	18.77	2.56 *
กลุ่มทดลองที่ 2	12	71.83	18.14	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับ
การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทกับนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า การใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
แตกต่างกับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท โดยนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้บทบาท
สมมติแบบมีบท มีการปรับตัวกับเพื่อนดีกว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ
แบบไม่มีบท และจากการพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า หลังการทดลอง นักเรียน
ในกลุ่มทดลองที่ 2 มีการปรับตัวกับเพื่อนใกล้เคียงกันมากกว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1

บทที่ 5

บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท และบทบาทสมมติแบบไม่มีบทที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้

บทบาทสมมติแบบมีบท

2. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน ก่อนและหลังการใช้

บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

3. เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ

แบบมีบทและนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท
2. นักเรียนจะมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท และนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงมา จำนวน 146 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทม์ที่ 25 ลงมา ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร จำนวน 24 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. โปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบมีบท
2. โปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
3. แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

การดำเนินการทดลอง

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยนำคะแนนการปรับตัวกับเพื่อน ที่ได้จากการให้นักเรียนตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน ในขั้นของการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง

2. ขั้นตอนทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน จำนวน 12 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ในวันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.00 - 15.50 น. ตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2539 โดยใช้ห้องแนะแนว โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง เป็นสถานที่ทดลอง

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน จำนวน 12 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 15.00 - 15.50 น. ตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539 โดยใช้ห้องแนะแนว โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง เป็นสถานที่ทดลอง

3. หลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อนอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง

4. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน ก่อนและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่อไปนี้

1. ทดสอบความแตกต่างของการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้การแสดงบทบาทสมมติแบบมีบท โดยใช้ $t - test$ Dependent
2. ทดสอบความแตกต่างของการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท โดยใช้ $t - test$ Dependent
3. ทดสอบความแตกต่างของการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้นิทานสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท โดยใช้ $t - test$ Independent

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าสรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากการใช้นิทานสมมติแบบมีบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและบทบาทสมมติแบบไม่มีบท
มีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและบทบาทสมมติแบบไม่มีบทที่มีต่อ
การปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทมีคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนสูงขึ้น
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการใช้
บทบาทสมมติแบบมีบทเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า
ในการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทนั้น ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์และบทบาทที่กำหนด
ขึ้นมา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้ ขั้นแรกซึ่งเป็นขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต
ของปัญหาเพื่อนำมาสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้
ผู้วิจัยเล่าเรื่องหรือสถานการณ์สมมติ และเลือกผู้แสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงศึกษาบทบาทตามที่
ได้รับมอบหมายและเตรียมความพร้อมในการแสดง เตรียมฉาก อุปกรณ์และผู้สังเกตการณ์ ในขั้น
ดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามที่ได้รับมอบหมาย ภายหลังจากที่นักเรียน
แสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และบทบาทที่
นักเรียนได้แสดง และถามมีข้อเสนอแนะของกลุ่มหรือเห็นว่าการแสดงยังไม่ดีพอ ก็อาจให้มีการ
แสดงเพิ่มเติมได้ จากนั้นให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน
เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน และผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน
และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม นอกจากนี้ในการดำเนินการทดลองโดยใช้บทบาทสมตินั้น นักเรียนมี
โอกาสทดลองแสดงบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเข้าถึงบทบาทและความรู้สึกนึกคิดของ
ตัวละครที่นักเรียนสวมบทบาทได้อย่างลึกซึ้งเหมือนกับเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง จึงทำให้นักเรียน

เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ 1) ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลดีขึ้น ซึ่งได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อนมากขึ้น มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน 2) ด้านการใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อนมากขึ้น ได้แก่ พูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน รู้จักให้และรับ และ 3) ด้านการทำงานร่วมกัน ได้แก่ รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายและให้ความช่วยเหลือเพื่อนมากขึ้น และจากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของนักเรียน ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนเพิ่มมากขึ้นในทุกด้าน แต่มีคะแนนเฉลี่ยในด้านการใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อนเพิ่มมากกว่าคะแนนเฉลี่ยในด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท มีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนในด้านการทำงานร่วมกันเพิ่มมากกว่าด้านอื่น ๆ ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงว่าบทบาทสมมติแบบมีบทนั้นช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อการงาน และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ได้ดีขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 : 148 - 149) ที่กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติสามารถทำให้นักเรียนได้มีโอกาสสวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆที่คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ยังเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นแง่มุมของพฤติกรรมบางประการที่เป็นตัวอย่างที่ดี และพฤติกรรมที่เป็นที่น่ารังเกียจของเพื่อนฝูง ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจถึงบทบาทและพฤติกรรมของตนเอง ในการสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้การแสดงบทบาทสมมติ ยังทำให้ผู้เรียนได้เห็นพฤติกรรมของตัวเองที่ตนจะเลียนแบบได้ ซึ่งการให้เลียนแบบจากตัวแบบนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่เชื่อกันว่าเป็นวิธีที่สามารถชักจูงเด็กได้โดยไม่รู้สึกตัว ดังนั้นตัวแบบที่กระทำความดี มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528 : 49-55) ที่ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพ

กับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์ (2533 : 70) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้ บทบาทสมมติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียน ที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีการพึ่งตนเองมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพรรณทิพย์ พันทอง (2534 : 69) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้ บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท มีวินัยในตนเองมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรรัตติ ชิชาวง (2536 : 48) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อความซื่อสัตย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทมีคะแนน ความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ว่า การใช้บทบาทสมมติแบบมีบททำให้นักเรียนได้ เรียนรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น จึงทำให้นักเรียนมีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น

2. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท มีคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การใช้ บทบาทสมมติแบบไม่มีบท เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น ทั้งนี้ เพราะว่าการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับการปรับตัวกับ เพื่อนแต่ไม่ได้กำหนดบทบาทให้นักเรียนล่วงหน้า นักเรียนต้องคิดหาแนวทางในการแสดงตาม สถานการณ์ด้วยตนเอง นักเรียนไม่ต้องฝึกและเตรียมตัวหรือกังวลกับบท สามารถแสดงความรู้สึก ที่แท้จริงตามธรรมชาติ อีกทั้งบทบาทสมมติแบบไม่มีบทยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดง ความ คิดเห็นอย่างอิสระ สามารถคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่กำลังต้องการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จึงทำให้นักเรียนสามารถแสดงได้ดี เข้าถึงบทบาทและความรู้สึกนึกคิดของตัวเองขณะที่นักเรียนสวมบทบาท ได้อย่างลึกซึ้งเหมือนกับเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง จึงมีผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการ

ปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ 1) การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ได้แก่ รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน 2) ด้านการใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อนมากขึ้น ได้แก่ พูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน รู้จักให้และรับ และ 3) ด้านการทำงานร่วมกัน ได้แก่ รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน เสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายและให้ความช่วยเหลือเพื่อนมากขึ้น และจากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนเพิ่มขึ้นในทุกด้าน แต่มีคะแนนเฉลี่ยของด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวกับเพื่อนในด้านการทำงานร่วมกัน เพิ่มมากกว่าด้านอื่น ๆ และจากการพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าภายหลังการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนในด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อนใกล้เคียงกันมากกว่า ก่อนการทดลอง จากผลการศึกษาครั้งนี้ แสดงว่า การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อการงานและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพนทิพย์ พันทอง (2534 : 70) ที่ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้ศึกษา พบว่า การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบททำให้นักเรียนมีวินัยในตนเองมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณดี สีช้าง (2536 : 49) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทมีคะแนนความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท มีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลจากการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท มีการปรับตัวกับเพื่อนดีกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ทั้งนี้เพราะว่าบทบาทสมมติแบบมีบทนั้น มีการกำหนดสถานการณ์และบทบาทเฉพาะตัวให้ผู้แสดง ทำให้ผู้แสดงมองเห็นแนวทางในการแสดง และเข้าใจถึงบทบาทของตัวเองละครได้อย่างชัดเจน จึงทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนได้ลึกซึ้งและชัดเจนดีกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเพียงสถานการณ์โดยไม่ได้กำหนดแนวทางไว้ว่าควรจะแสดงอย่างไร ทำให้บางสถานการณ์นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงบทบาทและความรู้สึกนึกคิดของตัวเองละครที่นักเรียนสวมบทบาทได้ ทำให้ข้ามขั้นตอนที่สำคัญของสถานการณ์ไปในบางสถานการณ์ บางครั้งก็สับสนกับการแสดงบทบาทของตนเองกับบทบาทของตัวเองละครอื่นในสถานการณ์ ทำให้นักเรียนไม่สามารถจับจุดมุ่งหมายและประเด็นสำคัญของเรื่องที่แสดง อย่างไรก็ตาม เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์และอภิปรายบทบาทนั้น ก่อนที่จะแสดงบทบาทนั้น ๆ ต่อไป จึงทำให้นักเรียนมีการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น แต่ดีขึ้นน้อยกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติแบบมีบท

จากการศึกษาการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการคือ ในระหว่างการทดลอง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า ในระยะเริ่มแรก นักเรียนในกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มยังมีความประหม่า อาย และไม่กล้าที่จะแสดงออก เพราะยังไม่คุ้นเคยกัน เนื่องจากนักเรียนมาจากต่างห้องกัน และกังวลว่าจะแสดงได้ไม่ดี แต่เมื่อผู้วิจัยให้กำลังใจให้เวลาในการทำความเข้าใจบทบาท และเตรียมตัว ผู้แสดงก็จะเกิดความมั่นใจและกล้าแสดง แต่ก็ยังมีบางคนที่พอเริ่มแสดงก็ประหม่า ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรและแสดงอย่างไร ซึ่งเพื่อน ๆ ที่ร่วมแสดงก็พยายามช่วยกันเสนอแนะจนสามารถดำเนินเรื่องจนจบได้ แต่ก็ยังมีบางครั้งที่ไม่สามารถแสดงต่อได้จึงต้องมีการเปลี่ยนตัวผู้แสดง เมื่อนักเรียนได้แสดงผ่านไป 1 - 2 ครั้งแล้ว ก็จะรู้สึกคุ้นเคยและสนุกสนานมากขึ้นเองมากขึ้น เมื่อถึงเวลาที่จะกระตือรือร้นที่จะทราบเรื่องที่จะแสดงและบทบาทที่ตนจะได้รับ และสามารถสวมบทบาทในการแสดงได้อย่างสมจริง ทั้งนี้เนื่องจาก

สิทธิ์ ทำทาง ส่วนกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทนั้น ผู้แสดงจะใช้เวลาในการศึกษาสถานการณ์ และบทบาทค่อนข้างนานกว่ากลุ่มที่มีบทให้ แต่จะมีการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติมากกว่าในกลุ่มที่มีบท ในชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ผู้วิจัยต้องใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนมองเห็น ทบทวน เจาะลึก จดจำบทบาท ประเด็นสำคัญในการแสดง ตลอดจนเพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ที่เหมาะสม และ ไม่เหมาะสมของผู้แสดงได้ชัดเจนมากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทสามารถทำให้นักเรียนพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน ได้ทั้งสองวิธี แต่การใช้บทบาทสมมติแบบมีบททำให้นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดีกว่าการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทสามารถพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนได้ นอกจากนี้การใช้บทบาทสมมดียังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายในการเรียนอีกด้วย จึงควรส่งเสริมให้มีการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับชั้นอื่น ๆ

1.2 ผู้ที่จะนำบทบาทสมมติไปใช้ ควรศึกษาหรือรับการอบรมเพื่อให้เข้าใจและมีความชำนาญในวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการใช้บทบาทสมมติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 ควรทดลองใช้บทบาทสมมติทั้งแบบมีบทและแบบไม่มีบทในการแก้ปัญหาการปรับตัวด้านอื่น ๆ เช่น การปรับตัวภายในครอบครัว การปรับตัวภายในหน่วยงานหรือกับผู้ร่วมงาน

2.2 ควรมีการติดตามผลหลังการทดลองเป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนาการในการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ พงษ์สมุทร. การศึกษาเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับการใช้
สถานการณ์จำลองที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนพรตวิทยายุทธ กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- กมลรัตน์ หล้าสงฆ์. สุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. วิถีสันทนาการและทักษะการสนทนา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุกจังหวัดขอนแก่น. ปรินทิพนิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
อัดสำเนา.
- การแพทย์, กรม. คู่มือสุขภาพจิตสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพฯ :
กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์, 2530.
- คมเพชร จิตรศุภกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2530.
- จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. การทดลองใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพ
กับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี. ปรินทิพนิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.

ฉลวยศรี มีใจเย็น. การทดลองให้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ

กตัญญูทดแทนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

ชูศรี สนิทประชากร. วิธีสอนในระดับประถมศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่. กรุงเทพฯ :

วัชรการพิมพ์, 2525.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2520.

ดวงมัลย์ เริกสำราญ. "ความสนใจของวัยรุ่นต่อปัญหาสุขภาพจิต," สุขภาพจิตศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2519.

ทศนา แชมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ :

บูรพาการพิมพ์, 2522.

_____. "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," วารสารครุศาสตร์,

6 : 41 - 48 ; กรกฎาคม - สิงหาคม 2519.

กิตารัตน์ ศรีสวัสดิ์. ผลของบทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคี

ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนาวันกุล จังหวัดอุบลราชธานี.

ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2532. ถ่ายเอกสาร.

นวลละออ สุภาพล. ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ ประสานมิตร,

2527. อัดสำเนา.

นิภา นิธยาน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์,

2520.

_____. การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ :

สารศึกษาการพิมพ์, 2530.

- บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ประหยัด จิระวรพงศ์. เทคโนโลยีทางการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์โลก :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก, 2522.
- ผกา ลัตยธรรม. เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) คณะครุศาสตร์, 2524.
- พรวณทิพย์ พันทอง. การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบท
ที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนุทเทรிக
จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- พรวณพิศ วาณิชยการ. คู่มือแนะแนวการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2528.
- พรหมธิดา แสงคำเครือ. สุขภาพจิตในโรงเรียน. พิมพ์โลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิมพ์โลก, 2529.
- พวงสร้อย วรกุล. การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- บุญ ทัศวัฒนา. จิตวิทยาพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2528.
- มาลินี อยู่โพธิ์. การทดลองให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคม
ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเสมียนนารี
กรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

- เมตตา จินตารักษ์. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- รัตนา ยัญทิพย์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมตอบสนองระหว่างบุคคล และการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- รายงานการประเมินโครงการอบรมครูแนะแนวในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะที่ 1. อุดรธานี : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2534.
- ราศรี ธรรมนิยม. จิตวิทยาพัฒนาการฉบับสมบูรณ์. ม.ป.ท., 2524.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา กรุงเทพฯ : ศึกษาพรจำกัด, 2528.
- วรรณดี ชีช้าง. การเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและไม่มีบทที่มีต่อความถี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านพรานบุลวิทยา กำแพงแสนวิทย. จังหวัดศรีสะเกษ. ปรินทิเนียนท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- วราภรณ์ ลิ้มสุวัฒน์. ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้านสังคมของกลุ่มนักเรียนที่ถูกเพื่อนรังแก ซึ่งได้รับการฝึกการรับรู้ลึกก่อนกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.
- วัชรวิ ทรัพย์มี. "การแนะแนวในโรงเรียน," รายงานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- _____. "รายงานการวิจัย," วารสารแนะแนว 21(111) : 17 - 22 ; มิถุนายน - กรกฎาคม 2530.
- วัลลดา สุขมาก. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2535.

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุรีย์ ชีรดากร. จิตวิทยาการศึกษา. นนทบุรี : โรงพิมพ์
สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2522.

วาสนา ไทมาลัย. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความยั่งยืนแห่งการเรียนรู้ในการเรียนวิชา
ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเลยอนุกุล จังหวัดเลย.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2529. อัดสำเนา.

วิมล ไรจน์วีระ. การศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคมและการปรับตัวระหว่าง
เด็กชั้นประถมปีที่ 4 ที่ 7 และมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2513. อัดสำเนา.

วัฒนา วิสัณเฑ. "การสอนโดยการให้บทบาทสมมติ," วิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน.
1 : 1-9 ; มกราคม - มิถุนายน 2529.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. "การใช้บทบาทสมมติในห้องเรียน," วิทยาสาร. 30(7) :
10 - 13 ; เมษายน 2525.

ศิริพร จิรวัดกุล. "การจัดสร้างรูปแบบในการให้บริการสุขภาพจิตแก่นักเรียน ระดับ
มัธยมศึกษาของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น," วารสารแนะแนว.
20(103) : 65 -73 ; กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2529.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร "แผนแม่บทในการพัฒนางานแนะแนวของกระทรวงศึกษาธิการ
(พ.ศ.2534 - 2539)," ใน แนวทางพัฒนาระบบงานแนะแนวของชาติ,
กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2533.

สุรีย์ ชีรดากร. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูพระนคร, 2526.

สุนันท์ กิตติธนันท์. ผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา อำเภอโพธารามจังหวัดราชบุรี.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2536. อัดสำเนา.

- สุภาพรณ โคตรจรัส. สุขภาพจิต : จิตวิทยาในการดำรงชีวิต เล่ม 1. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- สมน อมรวิวัฒน์ แรมสมร อยู่ถาวร และโสภาพรณ ชัยสมบัติ. หลักและแนวปฏิบัติ
ในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2528.
- สุรชัย โกศิยะกุล. การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการปรับตัวสำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดกำแพงเพชร. ปรินทิพพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- สุวรรณ ตวีกัน. ผลการใช้ทบทวนสมมติที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร. ปรินทิพพันธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- เสวีศักดิ์ สุวัลลภา. การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- อรทัย ชื่นบุญชัย. สุขภาพจิตและการปรับอารมณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ดี แอนด์ เอส,
ม.ป.ป.
- อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์. ผลของการใช้ทบทวนสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทพรวิวิทยา กรุงเทพมหานคร.
ปรินทิพพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.
- อุบลรัตน์ เฟื่องสฤติย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.
- Gill, L.J. "Some Non - Intellectual Correlated of Academic
Achievcment. among Mexican Secondary School Students," Journal
of Educational Psychology. 53 : 144 - 149 ; March, 1962.
- Gorlow, Leon. Reading in the Psychology of Adjustment. 2nd.ed.,
New York : McGraw - Hill, 1968.

- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 6th.ed., New York : McGraw - Hill Book Company, 1978.
- Lazarus, Richard S. Pattern of Adjustment and Human Effectiveness. New York : McGraw - Hill, 1969.
- Maslow, A.H. Motivation and Personality. New York : Viking Press, 1971.
- Onoda, Larry. "Personality Characteristics of High Achieving and Under Achieving Japanese American Students," Dissertation Abstracts International. 35 : 7726 - A ; June, 1975.
- Rogers, Dorothy. The Psychology of Adolescence. New York : Appleton Century - Crofts, 1962.
- Shaftel, Fannic R. and George Shaftel. Role Playing for Social Value : Decision Making in the Social Studies. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1967.
- Tayler, John L. and Rex Walford. Simulation in the Classroom. Middlesex, Marmonsworth : Penguin, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน
- คำอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น
ของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

แบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบไปด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ขอให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ดังกล่าว แล้วพิจารณาว่าถ้านักเรียนเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์นั้น นักเรียนจะอย่างไร โดยเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกของนักเรียนมากที่สุด ขอให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของนักเรียนจะไม่มีถูกหรือผิดและไม่มีผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียนทั้งสิ้น

เกณฑ์การเลือกคำตอบ

ในแต่ละข้อจะมีตัวเลือก ก, ข และ ค หน้าข้อความ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดความรู้สึกและการแสดงออกของนักเรียนมากที่สุด โดยทำเครื่องหมายวงกลม ○ ล้อมรอบข้อความที่นักเรียนเลือก เพียงข้อละหนึ่งคำตอบเท่านั้น

1. ยุกามีพ่อแม่ที่ค่อนข้างยากจน ในวันหยุดยูกาชวนน้องสาวมาเดินเที่ยวในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง โดยแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ บังเอิญได้พบกับสุริดาซึ่งแต่งกายสวยงามมากกับคุณพ่อคุณแม่ ถ้านักเรียนเป็นยูกาจะรู้สึกอย่างไร
 - ก. ดีใจที่พบเพื่อน
 - ข. อายที่ตนเองแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ
 - ค. อิจฉาเพื่อนที่แต่งตัวสวยกว่า
2. ในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ ประธานให้สมาชิกแต่ละคนเลือกงานที่ตนเองถนัดและสนใจ เพื่อนคนอื่นเลือกงานที่นักเรียนชอบไปหมด เหลือแต่งานที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนจึงขอแลกเปลี่ยนงานกับเพื่อน แต่ไม่มีใครยอมแลกเปลี่ยนด้วย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. รู้สึกว่าเพื่อน ๆ คงชอบงานอย่างเดียวกับเรา
 - ข. รู้สึกว่าเสียเปรียบเพื่อน
 - ค. รู้สึกว่าถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง
3. ขณะทีวีโรจน์กำลังนั่งทำการบ้านอยู่ที่โต๊ะหิน สุเทพกับสวัสดีเล่นปล้ำเพื่ยงกันมาชนถูกแขนทีวีโรจน์ ทำให้ปากกาทีวีโรจน์ถีลอยู่ชั้ตถูกสมุดและเป็นทางยาว สุเทพกับสวัสดีรีบเข้ามาขอโทษ ถ้านักเรียนเป็นทีวีโรจน์จะทำอย่างไร
 - ก. ตะโกนว่าเพื่อนด้วยความโมโห
 - ข. พูดกับเพื่อนว่า "สมุดฉั้ฉและต้องลบให้ฉฉด้วยนะ"
 - ค. พูดกับเพื่อนว่า "ไม่เป็นไร เลอะก็ลบได้"
4. ชุ้มนุ่ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้รับมอบหมายให้ส่งการแสดง 1 ชุ้ด เพื่อร่วมกิจกรรมวันคริสต์มาส โดยให้สมาชิกชุ้มนุ่ปรึกษาหารือเพื่อวางแผนงานกันเอง นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ช่วยแสดงความคิดเห็น
 - ข. นั่งฟังเฉย ๆ
 - ค. คอยพูดให้ตกลงชั้ฉ

5. ในช่วงโมงสังคม อาจารย์ประจำวิชาไม่มา อาจารย์ที่สอนห้องข้างเคียงจึงได้มามอบหมายให้นักเรียนนั่งมาทำและอย่าส่งเสียงดังรบกวนห้องอื่น เมื่ออาจารย์ไปแล้วนักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
- ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และไม่ส่งเสียงดัง
 - เล่นแต่อย่าให้เสียงดังรบกวนห้องอื่น
 - เล่นกันตามสบาย เพราะอาจารย์ไปแล้ว
6. เพื่อนนักเรียนคนหนึ่งวิ่งขึ้นบันไดจะไปห้องเรียน ด้วยความรีบร้อนจึงสะดุดขาบันไดเสียหลักล้มลง นักเรียนเดินผ่านมาพอดี นักเรียนจะทำอย่างไร
- หัวเราะด้วยความขำขันแล้วเรียกเพื่อน ๆ ดู
 - เข้าไปถามว่า "เจ็บอย่างไรบ้าง"
 - เข้าไปช่วยพยุงแล้วสอบถามว่า "เจ็บอะไรมากไหม"
7. ก้องเกียรติเป็นเด็กรูปร่างใหญ่ และมีนิสัยเกเร ชอบแกล้งเพื่อนแรง ๆ ด้วย ความสนุกชู้ชาติเป็นคนรูปร่างเล็กและอ่อนแอ จึงถูกก้องเกียรติรังแกเสมอ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของทั้งสองคน นักเรียนจะทำอย่างไร
- มองดูเฉย ๆ เพราะไม่อยากมีเรื่องกับก้องเกียรติ
 - พูดคุยกับก้องเกียรติว่าไม่ควรรังแกเพื่อน
 - ฟ้องครูเวลาเห็นก้องเกียรติรังแกเพื่อน
8. อมิตาขอลูกตุ้มมาเล่นไปงานวันเกิดเพื่อนและบอกคุณแม่ว่าจะกลับก่อน 3 ทุ่ม แต่เมื่อใกล้จะถึง 3 ทุ่ม เพื่อนคะยั้นคะยอให้อมิตาอยู่ต่ออีกหน่อย ถ้านักเรียนเป็นอมิตา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- รู้สึกที่ต้องรีบกลับ เพราะกลัวแม่จะเป็นห่วง
 - รู้สึกกังวลใจ แต่ก็อยู่ร่วมสนุกกับเพื่อนอีกสักพัก
 - อึดอัดแต่ก็ไม่กล้ากลับเพราะเกรงใจเพื่อน

9. โรงเรียนจะพานักเรียนไปทัศนศึกษาต่างจังหวัด กิ่งแก้วไม่มีเงินค่ารถจึงจะไม่ไป
เพื่อน ๆ จึงเสนอให้กิ่งแก้วยืมเงินก่อน บางคนก็เสนอให้ช่วยกัน เรี่ยไรเงินเป็นค่ารถ
ให้กิ่งแก้ว ถ้านักเรียนเป็นกิ่งแก้วจะรู้สึกอย่างไร
- อายที่เพื่อนรู้ว่าไม่มีสตางค์
 - ตื้นตันและซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อน
 - รำคาญที่เพื่อนมาวุ่นวาย
10. ชั่วโมงภาษาไทย ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเพื่อทำรายงานและจะให้คะแนนแก่กลุ่ม
นักเรียนคิดว่ายุทธจะเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มอย่างไร
- เลือกอยู่ในกลุ่มคนเก่ง ๆ
 - เลือกอยู่กลุ่มเพื่อนที่รู้จักกัน
 - อยู่กลุ่มใครก็ได้
11. ในช่วงพัก 10 นาที นักเรียนเดินไปห้องน้ำ ซึ่งต้องเดินผ่านสวนหย่อม ขณะนั้นมีเพื่อน
กลุ่มหนึ่งซึ่งเรียนห้องเดียวกันนักเรียน นั่งคุยกัน พยอกล้อกันอยู่ เมื่อนักเรียนเดินผ่าน
เพื่อนกลุ่มนั้นได้ตะโกนเข้าหาเพื่อนนักเรียนอย่างสนุกสนาน นักเรียนจะทำอย่างไร
- ทำหน้าบึ้ง ไม่พอใจ
 - ทำเป็นไม่ได้ยิน
 - ยิ้มให้
12. วิริยาและมาลินีนัดกันมาทำรายงานในวันหยุดที่โรงเรียน แต่มาลินีมาช้ากว่าเวลา
นัดหมายไป 20 นาที ถ้านักเรียนเป็นวิริยาจะทำอย่างไร
- พูดว่า "ฉันนึกว่าเธอจะไม่มาเสียแล้ว"
 - กล่าวตักเตือนเพื่อนที่ไม่รักษาเวลา
 - สอบถามสาเหตุที่ทำให้มาช้า

13. คุณลุงของมลฤดีทำสวนทุเรียนอยู่ที่จังหวัดระยอง เมื่อวานคุณลุงมาเยี่ยมและนำทุเรียนมาฝาก มลฤดีจึงนำทุเรียนมาโรงเรียนจำนวนมาก ถ้านักเรียนเก็บมลฤดี นักเรียนจะ
ทำอย่างไร
- แบ่งทุเรียนให้เพื่อนที่สนิท ๆ
 - แบ่งให้คนอื่นบ้าง เพื่อจะได้เก็บไว้ทานเอง
 - แบ่งทุเรียนให้เพื่อนทุก ๆ คน
14. อัปสรและเพื่อน ๆ ได้รับมอบหมายให้ตกแต่งกระถางเพื่อประกวดเนื่องในเทศกาล
ลอยกระทง เมื่อมีการประชุมวางแผนการทำงาน เทวันมักแสดงความคิดเห็น
แตกต่างจากความคิดเห็นของอัปสรเสมอ ถ้านักเรียนเป็นอัปสรจะทำอย่างไร
- แสดงท่าทางให้รู้ว่าไม่พอใจ
 - รับฟังความคิดเห็นของเทวันและนำมาพิจารณา
 - รับฟังความคิดเห็นของเทวัน
15. ครูมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหา โจทย์คณิตศาสตร์ เพื่อนคนอื่น ๆ ไม่สามารถ
แก้ปัญหาได้ นักเรียนพอจะทราบแนวทางในการแก้ปัญหา นักเรียนจะทำอย่างไร
- นั่งเฉย ๆ ไม่แสดงความคิดเห็น
 - แสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา
 - หัวเราะเยาะเพื่อน ๆ ที่ทำไม่ได้
16. ในการเรียนวิชาเกษตร ครูให้มานพและเพื่อน ๆ แบ่งกลุ่ม เพื่อช่วยกันทำแปลงปลูกผัก
กลางแจ้ง เพื่อน ๆ ในกลุ่มบางคนก็ช่วยกันทำ บางคนก็เดินไปเดินมา พยอกกระเช้า
เข้าหย่อนกัน บางคนก็หลบไปนั่งพัก ถ้านักเรียนเป็นมานพจะทำอย่างไร
- ปล่อยให้เพื่อนทำเกือบเสร็จแล้วค่อยช่วย
 - ช่วยเพื่อนทำครึ่งหนึ่งแล้วจึงไปเล่น
 - ช่วยเพื่อนทำงานจนเสร็จแล้วค่อยไปเล่น

17. ใกล้ถึงวันมาฆบูชา ครูให้นักเรียนแต่ละชั้นแข่งขันกันจัดป้ายนิเทศเพื่อประกวดนักเรียนชั้น ม. 2/1 นำอุปกรณ์การจัดป้ายนิเทศมาอย่างพร้อมเพรียง แต่นักเรียนชั้น ม. 2/2 ซึ่งอยู่ห้องติดกัน ไม่ได้นำกระดาษและกาวมา จึงมาขอยืม ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนในชั้น ม. 2/1 จะทำอย่างไร
- เอาไปซ่อน แล้วบอกว่าไม่มี
 - ขอให้ไปยืมห้องอื่น เพราะกลัวไม่พอใช้
 - แบ่งให้ยืมด้วยความเต็มใจ
18. สนั่นไม่ได้เอาปากกาและไม้บรรทัดมาโรงเรียน เมื่อถึงเวลาก็กู้กันไปหยิบของสมาธิมาใช้ สมคิดไม่ยอมให้เพราะมีปากกาเพียงด้ามเดียว แต่สนั่นก็ขึงแย่งเอาไป ถ้านักเรียนเป็นสมคิดจะทำอย่างไร
- ไปฟ้องครู
 - ด่าสนั่นด้วยความโมโห
 - ขอลากปากกาคืนและบอกสนั่นให้ไปยืมเพื่อนคนอื่นก่อน
19. ในการจัดนิทรรศการแสดงผลงานสิ่งประดิษฐ์ร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ ในขณะที่นักเรียนกำลังแสดงผลงานอยู่ที่เต็นท์นิทรรศการของโรงเรียน มีเพื่อนซึ่งอยู่โรงเรียนอื่นเดินเข้ามาชมผลงานของนักเรียนและซักถามเรื่องต่าง ๆ นักเรียนรู้สึกอย่างไรในการพูดคุยกับเพื่อนต่างโรงเรียนเหล่านั้น
- เคอะเขิน
 - อาย ไม่ต้องการพูดคุย
 - ดีใจที่มีคนสนใจผลงาน
20. ในขณะที่นักเรียนนั่งอ่านหนังสืออยู่ที่เก้าอี้หินใต้ต้นไม้ มีเพื่อนคนหนึ่งที่ยืนอยู่คนละห่างกับนักเรียนเดินเข้ามาคุยด้วย นักเรียนจะทำอย่างไร
- ยิ้มแฉ่ง พูดคุยด้วยอย่างใจเมตตา
 - แสดงท่าทางอึดอัด แล้วลุกหนี
 - ทำท่าเฉยเมย ไม่สนใจ

21. วันแรกของการเปิดภาคเรียน ครูให้นักเรียนนั่งเป็นคู่ ๆ ให้นักเรียนแต่ละคนเลือกนั่งกับเพื่อนที่ตนเองอยากนั่งด้วย นิตยาไม่ได้มาในวันนั้นจึงต้องนั่งคู่กับจินตนาซึ่งเพื่อน ๆ ในห้อง ไม่มีใครอยากนั่งกับจินตนา เพราะจินตนาไม่นับนอกจากจะเรียนไม่เก่งแล้วยังก็เกียจและพูดมากอีกด้วย ถ้านักเรียนเป็นนิตยานักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- โกรธเพื่อน ๆ ที่เอาตัวรอดกันหมด
 - น้อยใจเพื่อน ๆ เล็กน้อย
 - เห็นใจจินตนาที่ไม่มีใครอยากนั่งด้วย
22. คุณพ่อคุณแม่ของนิมพรทะเลาะกันเมื่อคืน ตอนเช้านิมพรมาโรงเรียนด้วยความรู้สึกไม่สบายใจและใบหน้าเศร้าหมอง อรพินซึ่งเป็นเพื่อนสนิทเห็นนิมพรมีท่าทางผิดปกติจึงเข้ามาชวนคุยและถามสาเหตุที่ไม่สบายใจ ถ้านักเรียนเป็นนิมพรจะรู้สึกอย่างไร
- ดีใจที่อรพินให้ความสนใจ
 - อยากเล่าให้ฟัง แต่กลัวอรพิน
 - รำคาญที่เพื่อนยุ่งเรื่องของเรา
23. ในงานวันแม่ มีการประกวดร้องเพลง"คำน้ำนม" นักเรียนและเพื่อนที่สนิทกันได้รับเลือกเป็นตัวแทนของห้องเพื่อทำประกวดร้องเพลง นักเรียนมั่นใจว่าตนเองจะต้องชนะการประกวด แต่ผลการตัดสินปรากฏว่านักเรียนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ และเพื่อนที่สนิทกันได้รับรางวัลชนะเลิศ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- ดีใจกับเพื่อนด้วย
 - อิจฉาเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า
 - เสียใจที่ตนเองไม่เก่งอย่างเพื่อน
24. ในขณะที่นักเรียนคุยกับเพื่อนอยู่ที่ระเบียงหน้าห้องเรียน มีเพื่อนคนหนึ่งวิ่งชนนักเรียนจนล้มลงไป เพื่อนคนนั้นกล่าวทอโทษนักเรียน นักเรียนจะอย่างไร
- ตะโกนด่าเพื่อนด้วยความโกรธ
 - พูดกับเขาว่า "ไม่เป็นไรค่ะ(ครับ)"
 - ลุกขึ้นมาแล้วมองว่าใครชน

25. ปิยะลื้มเอาเงินมาโรงเรียน จึงไปขอยืมเงินเอกพันธ์เพื่อซื้ออาหารกลางวันทาน แต่เอกพันธ์ก็มีเงินแค่พอค่าอาหารกลางวันของตนเองเท่านั้น ถ้านักเรียนเป็นเอกพันธ์ จะทำอย่างไร
- ซื้ออาหารมาแล้วแบ่งให้ปิยะทานด้วย
 - บอกปิยะให้ไปยืมเงินจากเพื่อนคนอื่น
 - บอกปิยะว่าตนเองก็ไม่มีเงิน
26. ในช่วงโมงเกษตรครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนปรับปรุงสวนหย่อมตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน ให้สวยงาม เกรียงไกรเสนอให้เพื่อน ๆ จับคู่กันรับผิดชอบงานแต่ละอย่าง แต่ธนาคารได้เสนอให้ทุกคนช่วยกันทำงานให้เสร็จเป็นอย่าง ๆ ไป ถ้านักเรียนเป็นเกรียงไกรจะทำอย่างไร
- ยืนยันความคิดเห็นของตนที่ได้เสนอไว้
 - รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน
 - รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนแล้วนำมาพิจารณา
27. ขณะที่นักเรียนดูหนังสือที่ห้องสมุด เพื่อนคนหนึ่งมาหานักเรียน เขาขอร้องให้นักเรียนช่วยอธิบายบทเรียนบางบทที่เขาไม่เข้าใจ นักเรียนจะทำอย่างไร
- บอกว่า "กำลังอ่านหนังสืออยู่ ไม่ว่าง"
 - ขอให้เขาไปถามครู
 - ถ้านักเรียนเข้าใจ นักเรียนก็จะอธิบายให้เขาฟัง
28. ในวันหยุดนักเรียนขึ้นรถโดยสารประจำทางจะไปธุระ มีเพื่อนนักเรียนที่อยู่วางเรียนเดียวกัน แต่นักเรียนไม่รู้จัก อยู่แถวรถคันนั้นก่อนแล้วเห็นนักเรียนขึ้นไปยังยืมให้และเข้ามาทักว่า "จะไปไหน" นักเรียนจะทำอย่างไร
- ยืนเฉย ๆ ทำเป็นไม่สนใจ
 - ยืมให้และพูดคุยด้วยอย่างเป็นกันเอง
 - ยืมและพยักหน้าให้

29. ในช่วงเวลาพักครูให้นักเรียนวาดภาพวิวในโรงเรียนและระบายสีให้สวยงาม มีเพื่อนคนหนึ่งลืมนำสีมาที่บ้าน และเขามาขอยืมสีจากนักเรียน นักเรียนจะอย่างไร
- บอกเขาว่า "คงไม่ได้"
 - ให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจ
 - ขอให้เขาไปขอยืมจากคนอื่น
30. ในการประชุมกลุ่มเพื่อจัดนิทรรศการวันพ่อ นักเรียนได้หัวหน้ากลุ่มเป็นเพื่อนที่นักเรียนไม่ชอบ เมื่อหัวหน้ากลุ่มให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น นักเรียนจะอย่างไร
- บอกเพื่อนว่าไม่มีความคิดเห็น
 - ร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม
 - ขอให้เพื่อน ๆ ช่วยแสดงความคิดเห็นแทน
31. เพื่อนนักเรียนคนหนึ่งถักสิ่งของต่าง ๆ เดินขึ้นบันไดจะไปห้องเรียน แล้วเพื่อนคนนั้นทำสิ่งของตก นักเรียนเดินสวนมาพบพอดี นักเรียนจะอย่างไร
- หัวเราะเยาะที่เขาทำของตก
 - ชี้ให้เพื่อนดูว่าของตกแล้วเดินผ่านไป
 - ช่วยเก็บของให้
32. เมื่อนักเรียนไปแข่งขันทางวิชาการกับโรงเรียนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน บังเกิดนักเรียนพบเพื่อนต่างโรงเรียนคนหนึ่งซึ่งนักเรียนเคยรู้จักแต่ไม่สนิทสนม เขายืมและทักทายนักเรียนด้วยท่าที่สุภาพ เก๋มีมิตร นักเรียนจะอย่างไร
- ยืมให้และกล่าวคำทักทาย
 - ยืมให้และรีบเดินไปหาเพื่อนที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน
 - ยืมให้และพยักหน้าทักทาย

ตาราง 5 แสดงค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการปรับตัวกับเพื่อน

ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	4.47	17	4.44
2	4.47	18	4.00
3	5.31	19	4.33
4	2.63	20	3.68
5	4.41	21	2.25
6	2.60	22	4.11
7	4.41	23	3.75
8	4.00	24	5.55
9	2.77	25	5.71
10	3.05	26	2.50
11	3.33	27	5.58
12	2.61	28	4.20
13	4.25	29	5.41
14	4.54	30	3.15
15	2.85	31	4.16
16	4.16	32	4.11

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.8947

ภาคผนวก ข

- โปรแกรมการให้บทบาทสมมติแบบมีบท
- โปรแกรมการให้บทบาทสมมติแบบ ไม่มีบท

โปรแกรมการแสดงผลภาพสมมติแบบมีบท
(โปรแกรมนี้ใช้กับกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 1)

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	พบกัน ครั้งแรก	1. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างนักเรียน และผู้วิจัยกับนักเรียน 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้บทบาทสมมติเพื่อการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบมีบทจุดมุ่งหมายของการแสดงผลภาพหน้าที่ของนักเรียนตลอดจนช่วงเวลาจำนวนครั้ง สถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม	1. ใช้กิจกรรม"พบกันครั้งแรก"เป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยกัน โดยมีวิธีดำเนินกิจกรรม ดังนี้ 1.1 ผู้วิจัยแจกป้ายชื่อให้นักเรียนแต่ละคน โดยนักเรียนจะไม่ได้รับป้ายชื่อของตนเอง แต่จะได้รับป้ายชื่อของเพื่อนคนอื่น 1.2 ผู้วิจัยอธิบายวิธีเล่นเกมว่าภายในเวลา 5 นาที ให้นักเรียนหาเพื่อนที่มีชื่อตรงกับป้ายชื่อที่ตนได้รับแล้วติดป้ายชื่อนั้นให้เพื่อน จากนั้นให้นักเรียนคุยกันระหว่างสองคนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของแต่ละฝ่าย โดยแต่ละคนต้องพยายามจำข้อมูลให้ได้มากที่สุด 1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามวิธีเล่นเกมจนเข้าใจ จากนั้นจึงเริ่มเล่นเกม 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคน

ครั้งที่	หัวเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
				แนะนำเพื่อนที่ตนพูดคุยด้วย 1.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมนี้ว่ามีจุดมุ่งหมายอะไร 2. เมื่อบรรยายภาคในกลุ่มมีความคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้นและทุกคนรู้จักกันดีแล้ว ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทบาทหน้าที่ของนักเรียน ตลอดจนระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนครั้งและสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม
2	การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและ	เรื่องของ "ยูฟ่า"	1. เพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้นักเรียนรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ในการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทบาทหน้าที่ 2 - 11 มีวิธีดำเนินการเป็นขั้นตอนทุกครั้ง ดังนี้ 1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต สถานการณ์และจุดมุ่งหมายของการแสดงบทบาทสมมติ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
3	พฤติกรรมของ ตนเองที่มีต่อ เพื่อน	คิดแง่ดี	3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและ เข้าใจตนเอง รู้จักและ เข้าใจความรู้สึกและ พฤติกรรมของตนเองที่มีต่อ เพื่อน	2. <u>ชิ้นแสดง</u> 2.1 ทาอาสาสมัครที่จะแสดง 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัว พร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่ 2.3 ผู้แสดงแสดงบทบาทตามที่ กำหนดให้ ส่วนผู้ที่ไม่ได้แสดงให้ เป็นผู้สังเกตการณ์ ขึ้นนี้ใช้เวลา ประมาณ 15 - 20 นาที
	การยอมรับ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การมีความ รู้สึกที่ดีต่อ เพื่อน		1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล 2. เพื่อให้ความรู้สึกที่ดีต่อ เพื่อน	3. <u>ชิ้นวิเคราะห์และอภิปรายผล</u> ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิด ความรู้สึกและบทบาทที่ได้ แสดง ขึ้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
4	การยอมรับ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การรู้จักและ ยอมรับพฤติ- กรรมของ เพื่อน	ใครเก่ง	1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและ ยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน	4. <u>ชิ้นแสดงเพิ่มเติม</u> แสดงท่าทรีอ เพิ่มเติมตามข้อ เสนอแนะของกลุ่ม 5. <u>ชิ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้ เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	หัวเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
5	การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การพูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย	เพื่อนใหม่	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย	ขั้นตอนนี้ใช้เวลา 5 - 10 นาที
6	การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน	ผิดไปแล้ว	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนไม่พูดหรือหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	สื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
7	การใช้วาจา และแสดง กิริยาท่าทาง ที่เหมาะสม กับเพื่อน : การรู้จักให้ และรับ	ของขวัญ ปีใหม่	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและ แสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม กับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ให้และ ผู้รับตามควรแก่โอกาส 3. เพื่อให้นักเรียน ได้รับรู้ถึง ความรู้สึกของการเป็นผู้ให้ และผู้รับ	
8	การทำงาน ร่วมกัน : การรับฟังและ ยอมรับความ คิดเห็นของ เพื่อน	อ้อมอ้อย	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วม กัน 2. เพื่อให้นักเรียนรับฟังและ ยอมรับความคิดเห็นของ ของเพื่อน	
9	การทำงาน ร่วมกัน : การเสนอ ความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ ต่อการทำงาน	จับฉลาก	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วม กัน 2. เพื่อให้นักเรียนเสนอความ คิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อ การทำงานร่วมกับเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
10	ร่วมกับเพื่อน การทำงาน ร่วมกัน : ทำงานตามที่ ได้รับมอบ หมาย	ชอปล้ม	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในการ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	
11	การทำงาน ร่วมกัน : การให้ความ ช่วยเหลือ เพื่อน	ช่วยกัน	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้ ความช่วยเหลือเพื่อน	
12	ปัจฉิมนิเทศ		1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอก ความสำคัญของการปรับตัว กับเพื่อน วิธีการปรับตัวและ วางตัวที่เหมาะสม ตลอดจน สามารถนำวิธีการปรับตัวกับ เพื่อนที่เรารู้ไปใช้ได้เป็น ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปความสำคัญ ของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการ ปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนบอกวิธีการนำ การปรับตัวกับเพื่อนที่เรารู้ไป ให้ได้เป็นประโยชน์ในชีวิต ประจำวันและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
				3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนซักถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนที่ผ่านมา 4. ผู้วิจัยกล่าวปิดการให้บทบาทสมมติแบบมีบท

โปรแกรมการแสดงผลภาพสมมติแบบไม่มีบท
(โปรแกรมนี้ให้กับกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 2)

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	พบกัน ครั้งแรก	1. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างนักเรียน และผู้วิจัยกับนักเรียน 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้บทบาทสมมติเพื่อการพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน 3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบไม่มีบท จุดมุ่งหมายของการแสดง บทบาทหน้าที่ของนักเรียน ตลอดจนช่วงเวลาจำนวนครั้ง และสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม	1. ให้กิจกรรม"พบกันครั้งแรก"เป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยกัน โดยมีวิธีดำเนินกิจกรรม ดังนี้ 1.1 ผู้วิจัยแจกป้ายชื่อให้นักเรียนแต่ละคน โดยนักเรียนจะไม่ได้รับป้ายชื่อของตนเอง แต่จะได้รับป้ายชื่อของเพื่อนคนอื่น 1.2 ผู้วิจัยอธิบายวิธีเล่นเกมว่าภายในเวลา 5 นาที ให้นักเรียนหาเพื่อนที่มีชื่อตรงกับป้ายชื่อที่ตนได้รับแล้วติดป้ายชื่อนั้นให้เพื่อน จากนั้น ให้นักเรียนคุยกันระหว่างสองคนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของแต่ละฝ่าย โดยแต่ละคนต้องพยายามจำข้อมูลให้ได้มากที่สุด 1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามวิธีเล่นเกมจนเข้าใจ จากนั้นจึงเริ่มเล่นเกม 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคน

ครั้งที่	หัวเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
				แนะนำเพื่อนที่ตนพูดคุยด้วย 1.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมนี้ว่ามีจุดมุ่งหมายอะไร 2. เมื่อบรรยายภาคในกลุ่มมีความคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้นและทุกคนรู้จักกันดีแล้ว ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการบทบาทสมมติแบบไม่มีบทบทบาท หน้าทีของนักเรียน ตลอดจนระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนครั้งและสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม
2	การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและ	เรื่องของ "ยุพา"	1. เพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้นักเรียนรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ในการใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท ในครั้งที่ 2 - 11 มีวิธีดำเนินการเป็นขั้นตอนทุกครั้ง ดังนี้ 1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต สถานการณ์และจุดมุ่งหมายของการแสดงบทบาทสมมติ

ครั้งที่	หัวเรื่อง	สื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
3	พฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน	คิดแง่ดี	3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน	2. <u>ขั้นแสดง</u> 2.1 ทาลาสาสมัครที่จะแสดง 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวพร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่ 2.3 ผู้แสดงคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ ส่วนผู้ที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ขึ้นนี้ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที
	การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน		1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. เพื่อให้มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน	3. <u>ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล</u> ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและบทบาทที่ได้แสดง ขึ้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที
4	การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน	ใครเก่ง	1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน	4. <u>ขั้นแสดงเพิ่มเติม</u> แสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม 5. <u>ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
5	การใช้วาจา และแสดง กิริยาท่าทาง ที่เหมาะสม กับเพื่อน : การพูดคุยกับ เพื่อนด้วยวาจา ที่สุภาพยิ้มแย้ม แจ่มใส ไม่ แสดงอาการ เมินเฉย	เพื่อนใหม่	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและ แสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม กับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนพูดคุยกับ เพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดง อาการเมินเฉย	และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ขึ้นตอนนี้ ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที
6	การใช้วาจา และแสดง กิริยาท่าทาง ที่เหมาะสม กับเพื่อน : การไม่พูดหรือ แสดงท่าทาง ก้าวร้าว ต่อเพื่อน	ผิดใจแล้ว	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและ แสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม กับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนไม่พูดหรือ หรือแสดงท่าทางก้าวร้าว ต่อเพื่อน	

ครั้งที่	หัวเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
7	การใช้วาจา และแสดง กิริยาท่าทาง ที่เหมาะสม กับเพื่อน : การรู้จักให้ และรับ	ของขวัญ ปีใหม่	1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและ แสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสม กับเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ให้และ ผู้รับตามควรแก่โอกาส 3. เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึง ความรู้สึกของการเป็นผู้ให้ และผู้รับ	
8	การทำงาน ร่วมกัน : การรับฟังและ ยอมรับความ คิดเห็นของ เพื่อน	ล้อมรอบ	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วม กัน 2. เพื่อให้นักเรียนรับฟังและ ยอมรับความคิดเห็นของ ของเพื่อน	
9	การทำงาน ร่วมกัน : การเสนอ ความคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ ต่อการทำงาน	จำลอง	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วม กัน 2. เพื่อให้นักเรียนเสนอความ คิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อ การทำงานร่วมกับเพื่อน	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
10	ร่วมกับเพื่อน การทำงาน ร่วมกัน : ทำงานตามที่ ได้รับมอบ หมาย	ทอเล็ม	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในการ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	
11	การทำงาน ร่วมกัน : การให้ความ ช่วยเหลือ เพื่อน	ช่วยกัน	1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้ ความช่วยเหลือเพื่อน	
12	ปัจฉิมภิเษก		1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอก ความสำคัญของการปรับตัว กับเพื่อน วิธีการปรับตัวและ วางตัวที่เหมาะสม ตลอดจน สามารถนำวิธีการปรับตัวกับ เพื่อนที่เรียนรู้ไปใช้ได้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปความสำคัญ ของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการ ปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนบอกวิธีการนำ การปรับตัวกับเพื่อนที่เรียนรู้ไป ให้ได้เป็นประโยชน์ในชีวิต ประจำวันและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	สื่อกิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ
				3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนซักถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนที่ผ่านมา 4. ผู้วิจัยกล่าวปิดการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 1

หัวข้อเรื่อง ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม พบกันครั้งแรก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างนักเรียน และผู้วิจัยกับนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบมีบท จุดมุ่งหมายของการแสดงและบทบาทหน้าที่ของนักเรียน ตลอดจนช่วงเวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์ ป้ายชื่อนักเรียนทุกคน

วิธีดำเนินการ

1. ใช้กิจกรรม "พบกันครั้งแรก" เป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยกัน โดยมีวิธีดำเนินการกิจกรรมดังนี้
 - 1.1 ผู้วิจัยแจกป้ายชื่อให้นักเรียนแต่ละคน โดยนักเรียนจะไม่ได้รับป้ายชื่อของตนเอง แต่จะได้รับป้ายชื่อของเพื่อนคนอื่น

1.2 ผู้วิจัยอธิบายวิธีการเล่นเกมว่า ภายในเวลา 5 นาที ให้นักเรียนหาเพื่อนที่มีชื่อตรงกับป้ายชื่อที่ตนได้รับแล้วติดป้ายชื่อนั้นให้เพื่อน จากนั้นให้นักเรียนคุยกันระหว่างสองคนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของแต่ละฝ่าย โดยแต่ละคนต้องพยายามจำข้อมูลให้ได้แม่นยำมากที่สุด

1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามวิธีเล่นเกมจนเข้าใจ จากนั้นเริ่มเล่นเกม

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำเพื่อนที่ตนพูดคุยด้วย

1.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมนี้ว่ามีจุดมุ่งหมายอะไร

2. เมื่อบรรยายภาคในกลุ่มีควมคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้น และทุกคนในกลุ่มรู้จักกันดีแล้วผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบมีบท บทบาทหน้าที่ของนักเรียน ตลอดจนระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนครั้งและสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ซักถามเกี่ยวกับเรื่อง

การแสดงบทบาทสมมติ

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 1

หัวข้อเรื่อง ปฐมวัย

ชื่อกิจกรรม พบกันครั้งแรก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างนักเรียน และผู้วิจัยกับนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบไม่มีบท จุดมุ่งหมายของการแสดง บทบาทหน้าที่ของนักเรียน ตลอดจนช่วงเวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์ ป้ายชื่อนักเรียนทุกคน

วิธีดำเนินการ

1. ให้กิจกรรม "พบกันครั้งแรก" เป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยกัน โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยแจกป้ายชื่อให้นักเรียนแต่ละคน โดยนักเรียนจะไม่ได้รื้อป้ายชื่อของตนเอง แต่จะได้รื้อป้ายชื่อของเพื่อนคนอื่น

1.2 ผู้วิจัยอธิบายวิธีการเล่นเกมว่า ภายในประมาณ 5 นาที ให้นักเรียนหาเพื่อนที่มีชื่อตรงกับป้ายชื่อที่ตนได้รับแล้วติดป้ายชื่อนั้นให้เพื่อน จากนั้นให้นักเรียนคุยกันระหว่างสองคนเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของแต่ละฝ่าย โดยแต่ละคนต้องพยายามจำข้อมูลให้ได้มากที่สุด

1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามวิธีเล่นเกมจนเข้าใจ จากนั้นเริ่มเล่นเกม

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำเพื่อนที่ตนพูดคุยด้วย

1.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมนี้ว่ามีจุดมุ่งหมายอะไร

2. เมื่อบรรยายภาคในกลุ่มมีความคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้น และทุกคนในกลุ่มรู้จักกันดีแล้วผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินบทบาทสมมติแบบไม่มีบท บทบาทหน้าที่ของนักเรียนตลอดจนระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนครั้งและสถานที่ที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ซักถามเกี่ยวกับเรื่อง

การแสดงบทบาทสมมติ

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่

2

หัวข้อเรื่อง

การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การรู้จักและเข้าใจตนเอง
รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

ชื่อกิจกรรม

เรื่องของ "ยุพา"

เวลา

50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้นักเรียนรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นและมี
สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและ
พฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

อุปกรณ์

เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง
เรื่องของ "ยุพา"

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องของการเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและ
เพื่อน และการแสดงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 4 คน

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียน ที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ครูให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่ายุพาทำถูกหรือไม่ที่ไม่ได้ไปเที่ยวแล้วมาลโมรธเพื่อน

3.2 ถ้าสมมติว่ายุพาและนารีไม่มีโอกาสได้พูดคุยรับความเข้าใจกัน

นักเรียนคิดว่าความสัมพันธ์ของยุพากับเพื่อน ๆ จะเป็นอย่างไรต่อไป

3.3 จากการแสดงบทบาทสมมตินี้ นักเรียนได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องอะไรบ้าง และนักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ความเข้าใจนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน ๆ

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

เรื่องของ "ยุพา"

ครอบครัวของยุพา มี พ่อ แม่ และน้อง ๆ อีก 2 คน พ่อเป็นกรรมกรก่อสร้าง แม่ขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ในตลาดใกล้ ๆ โรงเรียน ที่โรงเรียนจะพานักเรียนไปเที่ยวสวนสยาม แต่นักเรียนจะต้องเสียค่าธรรมเนียมค่าบัตรผ่านประตูคนละ 70 บาท เด็ก ๆ หลายคนไม่มีเงินรวมทั้งยุพาดด้วย แต่พอเพื่อน ๆ มาถามว่า ทำไมยุพาจึงไม่ไป ยุพาอายุที่จะบอกว่าไม่มีเงินจึงแกล้งบอกเพื่อน ๆ ว่า เคยไปมาจนเบื่อแล้ว เมื่อถึงวันที่จะไป เด็ก ๆ พากันมาโรงเรียนแต่เช้า และยืนคอยรถที่หน้าโรงเรียน ส่วนพวกที่ไม่ได้ไปก็ต้องมาโรงเรียนด้วยเพราะไม่ใช่วันหยุด แต่ก็อดที่จะมาเยี่ยมส่งเพื่อน ๆ ไม่ได้ บางคนก็เสียตังที่ไม่มีเงิน ไม่ทันคงได้สนุกกับเพื่อน ๆ ด้วย เพื่อนบางคนจึงเสนอความคิดที่จะให้ยืมเงินก่อน ในที่สุดทุกคนก็ได้ไป นอกจากยุพาเพียงคนเดียว หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา ยุพาก็ไม่ยอมพูดหรือเล่นกับเพื่อน ๆ เพราะน้อยใจว่าเพื่อนไม่รัก และไม่มีใครช่วยกันออกเงินให้หรือชวนไปเที่ยวด้วยเลยสักคำ เพื่อน ๆ เองก็แปลกใจที่เห็นยุพาเปลี่ยนไป

บทบาทของยุพา

สมมติฉันคือยุพา ฉันอยากไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ แต่ฉันไม่มีเงินจึงแกล้งบอกเพื่อนว่า เคยไปมาจนเบื่อแล้ว แต่เมื่อเห็นเพื่อน ๆ ไปกันหมดทุกคน ทำให้ฉันรู้สึกน้อยใจที่ไม่มีใครชวนและช่วยออกเงินให้ฉันก่อนเลย ฉันตั้งใจว่าต่อไปนี้จะไม่พูดไม่เล่นกับใคร ๆ ทั้งนั้น ฉันแอบมานั่งคนเดียวเงียบ ๆ ที่ใต้ต้นไม้หลังโรงเรียน นารีเข้ามาหา แต่ฉันไม่ยอมพูดกับเขา และเมื่อทนเข้าที่ใจไม่ไหว ฉันก็บอกเขาว่าไม่ให้มายุ่งกับฉัน เพื่อน ๆ ไม่มีใครรักฉันสักคน นารีถามว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น ฉันก็เล่าให้เขาฟังว่าตอนไปเที่ยว ไม่มีใครชวนฉันสักคำและเพื่อน ๆ ก็ไม่ยอมออกเงินให้ฉันก่อนเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ แต่นารีก็ทำให้ฉันเข้าใจว่าฉันเข้าใจเพื่อน ๆ ผิดไปเอง

บทบาทของนารี

สมมติฉันชื่อนารี ฉันเห็นยุพานั่งคนเดียว จึงเข้าไปถามว่าทำไมมานั่งอยู่คนเดียว
 เพื่อน ๆ กำลังตามหาจะชวนไปเล่นด้วยกัน ฉันเห็นเขาไม่ตอบ จึงพูดเข้าที่ถามจนรู้ว่า
 ยุพาน้อยใจเพื่อน ๆ และคิดว่าเพื่อนไม่รัก ฉันจึงถามว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น เมื่อเขาเล่า
 ให้ฟัง ฉันจึงพูดให้ยุพาเข้าใจว่า เพื่อน ๆ ไม่ได้เป็นอย่างที่ยุพาคิด ทุกคนรักและอยากให้
 ยุพาไปด้วย แต่ยุพาบอกว่าเคยไปแล้วจนเบื่อ เพื่อนเลยคิดว่ายุพาไม่อยากไป เมื่อฉันพูด
 ให้ยุพาเข้าใจดีแล้ว ฉันก็ชวนยุพาไปเล่นกับเพื่อน ๆ

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 2

หัวข้อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การรู้จักและเข้าใจตนเอง
รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

ชื่อกิจกรรม เรื่องของ "ยุพา"

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้นักเรียนรู้จักคุ้นเคยกันมากขึ้นและมี
สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักและเข้าใจความรู้สึกและ
พฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง
เรื่องของ "ยุพา"

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องของการเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและ
เพื่อน และการแสดงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 4 คน

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคน
อ่านและให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดง
แสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์
ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ครูให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนคิดว่ายุพาทาถูกหรือไม่ว่าไม่ได้ไปเที่ยวแล้วพาลโกรธเพื่อน

3.2 ถ้าสมมติว่ายุพาและนารีไม่มีโอกาสได้พบปะรับความเข้าใจกัน

นักเรียนคิดว่าความสัมพันธ์ของยุพากับเพื่อน ๆ จะเป็นอย่างไรต่อไป

3.3 จากการแสดงบทบาทสมมตินั้นนักเรียนได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่อง
อะไรบ้าง และนักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ความเข้าใจนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเพื่อน ๆ

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม และอภิปรายสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 3

หัวข้อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

ชื่อกิจกรรม คิดแง่ดี

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อให้มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ
เรื่อง คิดในแง่ดี

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากลุ่มถึงเรื่องการมีความรู้สึกต่อเพื่อน ในแง่ดี

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน

และให้เตรียมตัวพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงแสดงบทบาทของตนเอง สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ให้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ครูให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 จากบทบาทสมมตินักเรียนคิดว่ายะยานรู้สึกอย่างไรกับเพื่อน ๆ อะไรเป็นสาเหตุให้ยะยาคิดเช่นนั้น

3.2 นักเรียนคิดว่าเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่หัวเราะขบขันและโหม่งในขณะที่ยะยานแนะนำตัว

3.3 อะไรเป็นสาเหตุให้ยะยานและเพื่อน ๆ ต่างแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น

3.4 ถ้านักเรียนเป็นยะยานนักเรียนจะอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน ๆ ในแง่ดี

5.2 ผู้ดำเนินการและสมาชิกช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากการแสดง

บทบาทสมมติ

ประเมินผล

1. สังเกตจากความร่วมมือในการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

คิดแง่ดี

เด็กชายยะยาย้ายมาจากอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มาเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากเปิดภาคเรียนที่ 2 ไปแล้ว 2 สัปดาห์ ครูประจำชั้นได้พาเยะยามาแนะนำกับเพื่อน ๆ ในฐานะเพื่อนร่วมห้องคนใหม่ ในขณะที่เยะยากล่าวแนะนำตัวกับเพื่อน ๆ ด้วยภาษาภาคกลางที่ไม่ชัด เพื่อน ๆ ต่างพากันขำก๊ากและหัวเราะขบขัน เมื่อเยะยาประหม่าและเขินอาย เพื่อน ๆ ก็ยิ่งให้กำลังใจที่สนุกสนาน ตั้งแต่วันนั้นมาเยะยามีความรู้สึกอึดอัดและไม่ชอบเพื่อนร่วมห้องและไม่อยากพูดคุยด้วย เมื่อจินตนาเข้ามาชวนคุยเยะยาจึงทำเฉยและเดินหนี

บทบาทของเยะยา

สมมติฉันชื่อเยะยา ฉันเป็นคนภาคใต้ บ้านฉันอยู่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่บ้านฉันพูดภาษายาวีกัน ฉันจึงพูดภาษาไทยภาคกลางได้ไม่ชัด เมื่อฉันย้ายมาเรียนที่กรุงเทพฯ วันแรกครูให้ฉันแนะนำตัวกับเพื่อน เพื่อน ๆ ต่างพากันหัวเราะขบขันและให้กำลังใจฉัน เวลาที่ฉันพูดฉันจึงมีความรู้สึกไม่ชอบเพื่อน ๆ และตั้งใจจะไม่พูดกับใคร เมื่อจินตนาและเพื่อน ๆ เข้ามาชวนคุย ฉันจึงไม่พูดด้วยและเดินหนี วันหนึ่งในขณะเรียนพลานามัย ฉันเลี้ยงลูกบาสเกตบอลวิ่งสุด طاตนเองเสียหลักล้มลงเป็นแผลเลือดออกที่ข้อศอก แขน และหัวเข่า เพื่อน ๆ หลายคนเข้ามาพุงฉัน ถามอาการด้วยความเห็นห่วง และจินตนายังพาฉันไปทำแผลฉันรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของจินตนาและเพื่อน ๆ และรู้สึกเสียใจที่ผ่านมามีฉันมองเพื่อนในแง่ไม่ดี และต่อไปฉันจะเป็นเพื่อนที่ดีกับทุกคน

บทบาทของจินตนาและเพื่อน

สมมติฉันชื่อจินตนา ครูพาเย้ายามาแนะนำว่าเป็นเพื่อนใหม่ของพวกเราและให้เย้ายาแนะนำตัว ตอนแรกพวกเราทั้งหัวเราะขบขันเพราะเย้ายาพูดภาษาภาคกลางไม่ชัด แต่เมื่อครูอธิบายพวกเราทั้งเข้าใจและไม่มีใครล้อเลียนเย้ายาอีก ทุกคนยินดีเป็นเพื่อนกับเย้ายา พวกเราเห็นเขาไม่พูดกับใครจึงเข้าไปทักคุย แต่เขาทำท่าเฉยเมยแล้วลุกหนี พวกฉันรู้สึกแปลกใจ แต่คิดว่าเขาคงจะอาย วันหนึ่งในชั่วโมงพลานามัย ขณะที่เย้ายากำลังเลี้ยงลูกบาสเกตบอล เขาวิ่งสุดซัดตนเองล้มลงเป็นแผลเลือดออกที่ข้อศอก แขนและหัวเข่า พวกเราารู้สึกตกใจและเป็นห่วงจึงพากันเข้าไปพุงเขาออกมาและพาไปปฐมพยาบาล

บทบาทของครู

ฉันเป็นครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ฉันพาเด็กนักเรียนคนใหม่มาแนะนำกับเพื่อน ๆ ร่วมห้อง เมื่อเขาแนะนำตัวเพื่อน ๆ ก็พากันหัวเราะขบขันเพราะเขาพูดสำเนียงทางภาคกลางไม่ชัด ยิ่งเขาทำท่าอาย เพื่อน ๆ ก็ยิ่งหัวเราะกันใหญ่ ฉันจึงต้องอธิบายให้พวกนักเรียนฟังว่าพวกเขาไม่ควรหัวเราะและล้อเลียนเพื่อน เพราะเพื่อนย้ายมาจากจังหวัดทางภาคใต้ คืออำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งภาษาพื้นเมืองที่พวกเขาใช้นั้นเป็นภาษาทางภาคใต้ที่เรียกว่าภาษายาวี ซึ่งมีสำเนียงต่างจากภาษาทางภาคกลางมาก เด็ก ๆ ก็เข้าใจและไม่หัวเราะขบขันเพื่อนอีก

การให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 3

หัวข้อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

ชื่อกิจกรรม คิดแง่ดี

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อให้มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง คิดแง่ดี

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนาซักถามถึงเรื่องของการมีความรู้สึกต่อเพื่อนในแง่ดี
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง
 - 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคน

อ่านและให้เตรียมตัวพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ครูให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 จากบทบาทสมมตินักเรียนคิดว่ายะยารู้สึกอย่างไรกับเพื่อน ๆ และอะไรเป็นสาเหตุให้ยะยาคิดเช่นนั้น

3.2 นักเรียนคิดว่าเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่หัวเราะขบขันและโหม่งยะยา ในขณะที่แนะนำตัว

3.3 อะไรเป็นสาเหตุให้ยะยาและเพื่อน ๆ มีพฤติกรรมเช่นนั้น

3.4 ถ้านักเรียนเป็นยะยานักเรียนจะทำอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน ๆ ในแง่ดี

5.2 ผู้ดำเนินการและสมาชิกช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากการแสดง

บทบาทสมมติ

ประเมินผล

1. สังเกตจากความร่วมมือในการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 4

หัวข้อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ไคร่แก่ง

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ จอบ เสียม ตันไม้

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนาซักถามนักเรียนถึงเรื่องของความแตกต่างระหว่างความสามารถ
สติปัญญา ความสนใจ และความถนัดที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล และความสำคัญของการเข้าใจ
และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ขั้นแสดง

2.1 ทหาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 4 คน

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงแสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า "คนเราย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล" เพราะเหตุใด

3.2 นักเรียนคิดว่า เจ เต๋ยและโอง มีอะไรที่เหมือนกันและแตกต่างกันบ้าง

3.3 นักเรียนคิดว่าถ้าเต๋ยชก้นเรียนและฝึกเล่นฟุตบอลบ่อย ๆ เต๋ยจะเรียนเก่งและเล่นกีฬาเก่งเหมือนกับเจและโองหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึง ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนนิสัยใจคอของตนเอง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตการแสดง การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

ไครเก่ง

เตี้ย เจและป่อง เป็นเพื่อนเรียนอยู่ห้องเดียวกัน เจเรียนเก่งและสนใจในการเรียนมาก โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เจเป็นคนอารมณ์เย็นใจดี และชอบช่วยเหลือเพื่อนเกี่ยวกับการเรียน ส่วนป่องเป็นคนช่างพูด รักสนุก แต่ไม่ไ้ร่าย ป่องไม่ค่อยสนใจการเรียนนักเพราะมีวสันใจแต่ฟุตบอล ป่องเก่งมีความสามารถมากในเรื่องนี้และมักจะแข่งขันชนะเสมอ ๆ ซึ่งผิดกับเตี้ยซึ่งเป็นคนเงียบ ๆ เงย ๆ ไม่ค่อยช่างพูดมักจะเก็บฝ่ายฟังเสมอเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน เตี้ยเรียนอ่อนที่สุดในกลุ่มเพื่อน ๆ และสุขภาพก็ไม่ค่อยแข็งแรงนัก เตี้ยรู้สึกว่าคุณเองมีความสามารถและสติปัญญาดีกว่าเพื่อน ๆ เตี้ยพยายามเรียนเพื่อให้ได้เกรดดี ๆ แต่ผลการเรียนของเขาไม่ดีขึ้น บางครั้งอาจจะเล่นกีฬาให้เก่ง ๆ และมีร่างกายแข็งแรงอย่างป่อง แต่เตี้ยก็เล่นไม่ค่อยได้นานเพราะเหนื่อยง่าย และก็วิ่งไม่ค่อยทันเพื่อน ทำให้บาดเจ็บบ่อย ๆ

บทบาทของเตี้ย

สมมติฉันคือเตี้ย ฉันและเพื่อน ๆ นั่งคุยกันอยู่ ฉันเห็นเขาคุยกันแต่เรื่องเรียน เรื่องฟุตบอล ซึ่งฉันไม่เก่งและมีความสามารถเหมือนเขา จึงได้แต่นั่งฟังเฉย ๆ เมื่อเจและป่องถามฉันก็บอกว่า อยากรู้เรื่องเก่งเหมือนเจและเล่นกีฬาเก่งเหมือนป่องบ้าง เพราะฉันไม่เก่งอะไรเลย เมื่อกลับบ้านเห็นพ่อพรวนดินปลูกต้นไม้อยู่ก็รีบเข้าไปช่วย แต่พ่อกลัวว่าฉันจะทำต้นไม้ตาย ฉันจึงรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสามารถอะไรเลย ฉันจึงเดินเลี้ยวมาที่คนเดียวยเงียบ ๆ พ่อเข้ามาถาม ฉันก็บอกว่าฉันเป็นคนไม่เอาไหน ไม่มีความสามารถ เรียนก็ไม่เก่ง เล่นกีฬาก็ไม่เก่ง พ่อยกตัวอย่างและพูดให้ฉันเข้าใจว่าแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล ทำให้ฉันเข้าใจว่าทำไมฉันจึงไม่เก่งเหมือนเพื่อน ๆ ฉันบอกพ่อว่าฉันสนใจและชอบวาดรูปมาก ที่โรงเรียนครูก็ชมว่าฉันวาดรูปเก่ง

บทบาทของพ่อ

สมมติฉันคือพ่อ ฉันกำลังพรวนดินาโลกต้นไม้อยู่ เมื่อเตี้ยเข้ามาช่วย ฉันก็บอกว่าจน เสรีแล้วให้เตี้ยนั่งดูเฉย ๆ เพราะเตี้ยช่วยโลกที่ไรต้นไม้ตายทุกที เมื่อโลกต้นไม้เสรีฉันเห็น เตี้ยนั่งท่าทางเชื่องทึมคนเดียวก็ถามว่าทำอะไร เมื่อเตี้ยเล่าให้ฟัง ฉันก็บอกเขาว่าคนเราแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านรูปร่าง หน้าตา นิสัยใจคอ สติปัญญา ความสนใจ ความถนัด ไม่มีใครเหมือนกันหรือเก่งไปหมดทุกอย่าง แล้วฉันก็ยกตัวอย่างให้เตี้ยฟัง เช่น เจเรียมเก่งแต่ก็ไม่ใช่ว่าเขาจะเก่งทุกวิชา และก็เล่นกีฬาไม่เก่งเหมือนเตี้ยเหมือนกัน บ๊องเก่งกีฬาแต่เขาก็ไม่ได้เก่งเล่นได้ทุกประเภท ถ้าลองให้ไปเล่นวอลเลย์ เทนนิสที่เขาไม่ถนัด เขาก็เล่นได้ไม่ดีเท่ากับเล่นฟุตบอลที่เขาถนัด แม้แต่พี่น้องท้องเดียวกันอย่างเดียวกับพี่ ๆ ก็ยังมีความสนใจ ความถนัด ตลอดจนนิสัยใจคอแตกต่างกัน เมื่อเตี้ยบอกว่าพลบเวลาตรู่! ฉันก็สนับสนุนและแนะนำให้เตี้ยทำในสิ่งที่ตนเองสนใจและถนัดตามความสามารถและสติปัญญาของตนเอง ไม่ให้ทำหรือสนใจตามคนอื่น โดยที่เราไม่มีความสามารถและความถนัดพอ เพราะแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

บทบาทของเจ

สมมติฉันคือเจ ฉันคุยถึงเรื่องสอบวิชาเลขเมื่อเช้าว่าไม่ยาก และถามเพื่อน ๆ ว่าทำได้ไหม แล้วฉันก็คุยเรื่องฟุตบอลกับป๋อง ฉันเห็นเตี้ยนั่งฟังเฉย ๆ ก็ถามว่าทำไมนั่งเฉย ๆ ไม่คุยอะไรบ้างเลย เมื่อรู้ว่าเขาอยากเรียนเก่งเหมือนฉัน ฉันก็บอกให้เขาอ่านหนังสือและตั้งใจเรียนให้มากขึ้น และถ้าไม่เข้าใจอะไรก็จะช่วยอธิบายให้

บทบาทของป๋อง

สมมติฉันคือป๋อง ฉันคุยถึงเรื่องสอบเลขกับเจและเตี้ย แล้วฉันก็คุยถึงเรื่องการแข่งขันฟุตบอลในอาทิตย์หน้าว่าทีมของฉันต้องชนะแน่ ๆ ฉันเห็นเจถามเตี้ยว่าทำอะไรทำไมไม่พูดไม่คุยบ้าง และเมื่อรู้ว่าเขาอยากเล่นฟุตบอลเก่งเหมือนฉัน ฉันก็แนะนำให้เขาฝึกบ่อย ๆ ก็เก่งไปเอง และจะช่วยฝึกให้เขาด้วย แล้วฉันก็ชวนให้เพื่อน ๆ ไปเข้าแถวเพราะได้เวลาเข้าเรียนแล้ว

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่

4

หัวข้อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล : การรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ใครเก่ง

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. เพื่อให้ นักเรียนรู้จักและยอมรับพฤติกรรมของเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ใครเก่ง
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ จอบ เสียม ต้นไม้

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับถามนักเรียนถึง เรื่องของความแตกต่างระหว่างความสามารถ
สติปัญญา ความสนใจ และความถนัดที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล และความสำคัญของการเข้าใจ
และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ขั้นแสดง

2.1 ทหาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 4 คน

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า "คนเราย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล" เพราะเหตุใด

3.2 นักเรียนคิดว่า เจ เตี้ยและโง่ง มีอะไรที่เหมือนและแตกต่างกันบ้าง

3.3 นักเรียนคิดว่าถ้าเตี้ยทักเรียนและฝึกเล่นฟุตบอลบ่อย ๆ เตี้ยจะเรียนเก่งและเล่นกีฬาเก่งเหมือนกับเจและโง่งหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึง ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ตลอดจนนิสัยใจคอของตนเอง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตจากการแสดง การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 5

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การพูดคุยกับเพื่อน
ด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย

ชื่อกิจกรรม เพื่อนใหม่

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องขั้นตอนการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง เพื่อนใหม่

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงออกทางกิริยาวาจาที่เหมาะสม

ในการเข้าสังคมกับเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดงแสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดง ไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบหน่อย

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเห็นหน่อย และเป็นนักเรียนใหม่นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้

3.3 การแสดงออกอย่างไรที่นักเรียนคิดว่าเป็นการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับเพื่อน

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างการแสดงออกของนักเรียนทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมที่นักเรียนเคยแสดงกับเพื่อนมาคนละ 1 ตัวอย่าง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตจากการแสดง การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

เพื่อนใหม่

ครอบครัวของหน้อย เพิ่งย้ายมาจากต่างจังหวัด ดังนั้นหน้อยจึงต้องย้ายโรงเรียนตามมาด้วย วันแรกพ่อพาหน้อยมาส่งที่โรงเรียน หลังจากพบกับครูประจำชั้นแล้ว พ่อก็กลับไป คุณครูจึงพาหน้อยไปแนะนำให้เพื่อน ๆ ร่วมห้องรู้จัก หน้อยรู้สึกแปลกที่และอึดอัดใจที่เพื่อน ๆ ชอบหันมามอง แต่หน้อยก็ทำเฉยและไปไหนมาไหนคนเดียว ไม่ยอมพูดกับใคร หน้อยมาโรงเรียนได้ 3 วันแล้วแต่หน้อยก็ยังไม่มีเพื่อน บางครั้งเพื่อน ๆ อยากเข้าไปคุยด้วย แต่เห็นหน้อยชอบทำหน้าบึ้งตึงก็เลยไม่มีใครกล้า เพื่อนผู้ชายบางคนพูดจาเย้าแหย่ว่าหน้อยหน้าอเหมือนแก้วหน้าม้า ตอนแรกหน้อยก็ทำเฉย ๆ แต่บ่อยครั้งเข้า หน้อยโกรธจึงด่าและเอาสมุดบ้าง ไม่บรรทัดบ้าง ขว้างปาจนไม่มีใครกล้าล้อเล่นอีก เพื่อนบางคนแอบนิทานว่าหน้อยปากจัด ด่าเก่ง บางคนก็ว่าขี้ขลาด ไม่ยอมพูดกับใคร หน้อยรู้ว่าเพื่อน ๆ ไม่ค่อยชอบตนและหน้อยก็เบื่อที่ต้องนั่งคนเดียว กินข้าวและกลับบ้านคนเดียว หน้อยจึงไม่อยากไปโรงเรียน

บทบาทของหน้อย

สมมติว่าฉันคือหน้อย ฉันเพิ่งย้ายมาอยู่โรงเรียนนี้ได้ไม่กี่วัน ฉันก็เริ่มเบื่อและไม่อยากไปโรงเรียน ในตอนเย็นฉันนั่งซึมอยู่ที่ระเบียงหน้าบ้าน พ่อเข้ามาถาม ฉันก็เล่าให้ฟังว่าไม่อยากไปโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนไม่มีเพื่อนและฉันยังไม่รู้จักใคร จึงไม่รู้ว่าจะพูดคุยทักทายกับเพื่อน ๆ อย่างไร ก็เลยนั่งเรียนเฉย ๆ อยู่คนเดียว มีเพื่อนผู้ชายบางคนล้อว่าฉันหน้าอเหมือนแก้วหน้าม้าบ้าง ดูเหมือนนางยักษ์บ้าง เพราะเวลาถูกล้อฉันมักจะโกรธและเผลอด่า บางทีโมโหมาก ๆ ก็เอาสมุด ดินสอขว้าง บางทีฉันก็เผลอพูดไม่สุภาพออกมา เมื่อฉันได้รับคำแนะนำที่ดีจากพ่อแล้ว ฉันก็ลองปฏิบัติ ฉันไปโรงเรียนแต่เช้า พบเพื่อนนั่งคุยกันอยู่ ฉันก็ยิ้มทักทายและเข้าไปคุยกับพวกเขา เพื่อนผู้ชายเข้ามาล้อ ฉันก็ไม่โกรธกลับพูดเล่นด้วย แล้วฉันก็ชวนให้พวกเขาไปเที่ยวบ้านฉันในวันหยุด

บทบาทของพ่อ

สมมติฉันคือพ่อ ฉันเห็นหน้อยนั่งอยู่คนเดียว ก็เข้าไปถามเพราะคิดว่าไม่สบาย แต่เมื่อรู้ว่าเขาไม่ยอมไปโรงเรียน ฉันก็ซักถามและแนะนำให้หน้อยเปลี่ยนสีหน้า ทำทาง และคำพูดเสียใหม่ เพราะไม่มีเพื่อนคนไหนที่อยากจะคบกับคนที่ชอบทำหน้าบึ้ง ต่ำแกง เจ้าอารมณ์ ถ้าอยากจะมีเพื่อนก็ต้องหัดยิ้มแย้มแจ่มใส และพูดคุยกับเพื่อนตามควรแก่โอกาส ฉันให้กำลังใจหน้อยและจะคอยฟังข่าวดีจากหน้อย

บทบาทของเพื่อน ๆ 2 - 3 คน

สมมติพวกฉันเป็นเพื่อนร่วมห้องของหน้อย พวกฉันอยากเป็นเพื่อนกับหน้อย แต่เขาชอบทำหน้าบึ้ง ไม่พูดไม่จา และต่ำแกง พวกฉันจึงไม่กล้า แต่ในตอนเช้าหน้อยเดินยิ้มเข้ามา พวกเราจึงยิ้มตอบและพูดคุยกับเขา พวกเราคุยกันอย่างสนุกสนานพวกเราบางคนพูดล้อว่าเขาชอบหน้าบึ้ง แต่วันนี้เขากลับไม่โกรธ พวกเราเริ่มไปมากกว่าจะไปเที่ยวบ้านเขาด้วย

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 5

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การพูดคุยกับเพื่อน
ด้วยวาจาที่สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย

ชื่อกิจกรรม เพื่อนใหม่

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนด้วยวาจาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่แสดงอาการเมินเฉย

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องเส้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง เพื่อนใหม่

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงออกทางกิริยาวาจาที่เหมาะสม
ในการเข้าสังคมกับเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไปในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่ชอบเหนื่อย

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเป็นเพื่อน และเป็นนักเรียนใหม่นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับเพื่อน ๆ ได้

3.3 การแสดงออกกลายๆ ไรที่นักเรียนคิดว่าเป็นการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับเพื่อน

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างการแสดงออกของนักเรียนทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมที่นักเรียนเคยแสดงกับเพื่อนมาคนละ 1 ตัวอย่าง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล ประเมินจากการแสดง การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 6

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

สื่อกิจกรรม ผลิตไปแล้ว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียน ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสันกําหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ผลิตไปแล้ว

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนาศักถามถึงเรื่องการแสดงกิริยาวาจาท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาลาสำสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำของหน้าที่กระทำต่อเพื่อน ๆ

3.2 ถ้านักเรียนมีเพื่อนแบบนี้นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

3.3 นักเรียนคิดว่าท่านารู้สึกอย่างไรที่เพื่อน ๆ ไม่สนใจ และไม่มีใครยอมพูดด้วย เล่นด้วย

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยแสดงกิริยาวาจาทำท่าง้าวร้าวต่อเพื่อนบ้างหรือไม่อย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน

2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

ผิดไปแล้ว

ธนาเป็นคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ที่สุดในชั้น ม.2/8 และมีนิสัยก้าวร้าวเกร และแกล้งเพื่อนผู้หญิง วันหนึ่งในชั่วโมงศิลปะครูให้ทุกคนวาดภาพโดยใช้สีน้ำ ธนาไม่ได้ นำสีมาจึงเดินไปหยิบของมลฤดีโดยไม่ได้ขออนุญาต เมื่อมลฤดีทวงคืนก็ไม่ยอมให้และยัง พุดจาข่มขู่มลฤดีว่าถ้าไปบอกครูจะทำร้ายให้เจ็บตัวอีกด้วย เพื่อน ๆ ต่างก็ไม่มีใครกล้า ช่วยเหลือมลฤดี เพราะเกรงกลัวธนา ธนาจึงยิ่งได้ใจ ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ ธนาเข้าห้องช้า และจะมานั่งที่ที่สายใจจงไว้ให้เพื่อน เมื่อสายใจบอกว่าย้ายที่แล้ว ธนาก็บอกว่าไม่สนใจ แล้วหยิบสมุดที่สายใจวางจงที่ไว้เหยียดทิ้งลงที่พื้นจนสมุดขาด เพื่อน ๆ ต่างเอือมระอากับพฤติกรรมก้าวร้าวของธนาจึงตกลงกันว่าทุกคนจะไม่พูด ไม่เล่น ไม่ทำงานร่วมกับธนาอีก หลังจากนั้นไม่ว่าธนาจะเดินไปที่ใด หรือพูดกับเพื่อน คนใดในห้องทุกคนก็จะลุกหนี หรือไม่พูดด้วย สัปดาห์ต่อมา ครูมอบหมายให้นักเรียน ทำงานเป็นกลุ่ม ไม่ว่าธนาจะไปชอยอยู่กลุ่มใครก็ถูกปฏิเสธ สายใจบอกธนาว่าไม่มี ใครอยากรับคนที่มันนิสัยก้าวร้าวเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่ม ธนาจึงสำนึกผิด และสัญญา กับเพื่อน ๆ ว่าจะปรับเปลี่ยนนิสัยใหม่ และจะไม่ก้าวร้าว เกรเพื่อน ๆ อีก เพื่อน ๆ จึงยกโทษให้และยอมรับธนาเข้าในกลุ่มด้วย

บทบาทของธนา

สมมติฉันคือธนา ฉันชอบแกล้งเพื่อน ๆ โดยเฉพาะเพื่อนผู้หญิง เพื่อนในห้อง ใคร ๆ ก็ไม่กล้าสู้ฉันเพราะรูปร่างฉันสูงใหญ่กว่าเพื่อน ๆ ทุกคน วันหนึ่งฉันแกล้งเอา สีของมลฤดีไปโดยไม่คืน และฉันยังข่มขู่มลฤดีไว้ว่าถ้าฟ้องครูจะเจ็บตัว แล้วฉันยังเอาสมุด ของสายใจขว้างลงที่พื้นทำให้สมุดขาดอีกด้วย หลังจากนั้นเพื่อน ๆ ทุกคนในห้องก็ไม่มีใครพูดกับฉัน ไม่มีใครยอมเล่นด้วย และเมื่อครูมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม ก็ไม่มีใครยอม ให้ฉันอยู่ด้วย สายใจบอกกับฉันว่าเจ็บเพราะฉันชอบเกรเพื่อน ฉันรู้สึกเสียใจและ สัญญากับเพื่อน ๆ ว่าจะไม่ทำนิสัยก้าวร้าวกับเพื่อน ๆ อีก ทุกคนจึงดีกับฉันเหมือนเดิม

บทบาทของสายใจ

สมมติฉันคือสายใจ ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ฉันเข้ามาในห้องคนแรกและฉันเอาสมุดวางจองที่ให้เพื่อน ๆ หนาเดินเข้ามานั่งที่ฉันจองไว้ ฉันบอกเขาดีที่ว่าที่ตรงนี้ฉันจองแล้ว เขากลับบอกว่าไม่สนใจแล้วหยิบสมุดที่ฉันจองไว้ขว้างลงไปที่พื้นทำให้สมุดขาด เมื่อเพื่อน ๆ มา ฉันจึงเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังทุกคนจึงตกลงกันว่าจะไม่พูด ไม่เล่น และไม่ทำงานร่วมกับหนาอีก วัชหนึ่งครูให้ทำงานกลุ่ม หนาได้มาลื้อนวนอนขอเข้ากลุ่มด้วย เพราะไม่มีใครรับเขา ฉันจึงบอกเขาว่าที่เพื่อนปฏิเสธเขาเพราะนิสัยก้าวร้าว เกเร ของเขา เขาจึงรู้สึกตัวและสัญญาว่าจะไม่ทำนิสัยไม่ดีอีกเพื่อน ๆ จึงยอมให้เข้ากลุ่มด้วย

บทบาทของมลฤดี

สมมติฉันคือมลฤดี ในชั่วโมงศิลปะขณะที่ฉันกำลังใช้สีระบายภาพอยู่ หนาได้เข้ามาหยิบสีของฉันไปโดยไม่ได้ออกอนุญาต เมื่อฉันไปขอคืน เขาก็ไม่ยอมให้ และยังขู่ฉันไม่ให้ไปบอกครูมิฉะนั้นเขาจะทำร้ายฉันด้วย เพื่อน ๆ ก็ไม่มีใครกล้าช่วยฉัน เพราะทุกคนกลัวหนาเพราะเขามีรูปร่างสูงใหญ่กว่าเพื่อนทุกคนในห้อง

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติพวกฉันคือเพื่อนร่วมห้องของหนา พวกฉันเห็นหนาแกล้งเพื่อน ๆ เสมอ บางครั้งพวกฉันเองก็โดนแกล้ง พวกฉันจึงตกลงกันว่าจะไม่พูด ไม่เล่น และไม่ทำงานร่วมกับหนาอีกจนกว่าเขาจะปรับปรุงนิสัยของตัวเองเสียใหม่

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 6

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : ไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ผิดไปแล้ว

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนไม่พูดหรือแสดงท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

อุปกรณ์ เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ผิดไปแล้ว

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงกิริยาวาจาท่าทางก้าวร้าวต่อเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละ

คนอ่านและให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

- 3.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำของธนาที่กระทำต่อเพื่อน ๆ
- 3.2 ถ้านักเรียนมีเพื่อนแบบธนา นักเรียนจะอย่างไร
- 3.3 นักเรียนคิดว่าธนา รู้สึกอย่างไรที่เพื่อน ๆ ไม่สนใจ ไม่พูดด้วย ไม่เล่นด้วย

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยแสดงกิริยาวาจาทำทางก้าวร้าวต่อเพื่อนบ้างหรือไม่อย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่

7

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การรู้จักให้และรับ

ชื่อกิจกรรม ของขวัญปีใหม่

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับตามควรแก่โอกาส
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นผู้ให้และผู้รับ

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ของขวัญปีใหม่
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ อาหาร ของขวัญ ส.ค.ส. เทปเพลง

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงการให้และการรับตามควรแก่โอกาส

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาลาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนคิดว่าปานตามินิสัยอย่างไร และทำไมจึงไม่ได้รับ ส.ค.ส. จากเพื่อน

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเป็นปานตานักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ได้รับ ส.ค.ส. จากเพื่อนเลย

3.3 เพราะเหตุใดดวงใจจึงได้รับ ส.ค.ส. มากกว่าเพื่อน และถ้านักเรียนเป็นดวงใจ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่เคยเป็นผู้ให้และผู้รับ ว่ามีความรู้สึกอย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุป

ของขวัญปีใหม่

ครอบครัวของปานตา รักความเที่ยง เป็นครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี พ่อของปานตาเป็นตำรวจ ส่วนแม่มีฝีมือในการทำขนม แม่มักจะบอกให้ปานตาเอาขนมไปฝากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน แต่ปานตาก็แกล้งทำเป็นลืม ปานตาไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นของใช้ของกินหรือของเล่นให้ใคร แต่ปานตากลัวอยากได้ของของเพื่อน ๆ วันหนึ่งครูประจำชั้นอนุญาตให้นักเรียนจัดงานส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ โดยให้นักเรียนช่วยกันเอาอาหารมาจากบ้านคนละ 1 อย่าง เพื่อรับประทานร่วมกัน และของขวัญคนละ 1 อย่าง สำหรับจับสลาก พร้อมทั้ง ส.ค.ส. เพื่อช่วยพรให้กับเพื่อนที่ตนรัก

บทบาทของปานตา

สมมติฉันชื่อปานตา ฉันไม่ชอบให้เพื่อนมาใช้ของร่วมกัน เวลาที่มีของกินของเล่น ฉันก็ไม่อยากแบ่งให้ใคร แต่ฉันอยากได้ของของเพื่อน ที่โรงเรียนจะจัดงานปีใหม่ ฉันเอาขนมที่แม่ให้มาฝากเพื่อน ๆ ไปแอบไว้ แล้วเข้ามาร่วมสนุกกินอาหารของเพื่อน ๆ ฉันเห็นเพื่อน ๆ จับสลากของขวัญและอ่าน ส.ค.ส. กัน ฉันไม่ได้เอามาจึงแอบนั่งคนเดียวเงียบ ๆ ที่ข้างหน้าต่าง ดวงใจเข้ามาถาม ฉันก็เลยบอกว่าอีกาที่มีคนให้ ส.ค.ส. ดวงใจเยาะ เพื่อน ๆ ก็รัก แต่ฉันไม่ได้เลยสักแผ่นเดียว ดวงใจทำให้ฉันรู้ว่าเพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่มีใครให้ ส.ค.ส.ฉัน และฉันก็รู้แล้วว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะให้เพื่อนรักบ้าง ฉันออกไปเอาขนมที่แอบไว้มาแจกเพื่อน ๆ และช่วยพรให้พวกเขามีความสุข แล้วฉันก็ได้คำอวยพรตอบจากเพื่อน ๆ ทำให้มีความสุขมาก

บทบาทของดวงใจ

สมมติฉันคือดวงใจ เพื่อน ๆ ทุกคนรักฉัน เพราะฉันมักจะแบ่งปันทองกินของใช้ให้เพื่อน ๆ ที่ไม่มีเสมอและเวลาที่ฉันไม่มี พวกเขาก็แบ่งให้ฉัน งานใหม่ที่โรงเรียน ฉันได้รับ ส.ค.ส. มากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ฉันสนุกกับการเดินร่ำ แล้วฉันก็ชวนให้เพื่อน ๆ รับประทานอาหาร จัณฉลากของขวัญ และอ่าน ส.ค.ส. ที่แต่ละคนได้รับ ฉันอ่านเป็นคนแรก ในขณะที่เพื่อนคนอื่น ๆ อ่าน ฉันเห็นปานตาแยกไปนั่งคนเดียว จึงเข้าไปถามว่าเป็นอะไร เมื่อรู้ว่าเขาไม่ได้รับ ส.ค.ส. และน้อยใจเพื่อน ฉันก็แนะนำว่า ถ้าเขาต้องการจะได้อะไรจากเพื่อน เขาต้องรู้จักเป็นผู้ให้เสียก่อน ไม่ใช่แต่จะคอยเป็นแต่ฝ่ายรับอย่างเดียว แล้วฉันก็ชวนเขาไปสนุกต่อ แต่เขาขอไปห้องน้ำก่อน

บทบาทของเพื่อน ๆ 6 - 7 คน

สมมติฉันคือเพื่อน ๆ ของปานตา พวกฉันสนุกสนานกับการเดินร่ำ และรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ๆ พอจัณฉลากของขวัญ พวกเราก็รีบแกะออกดู ถ้ามีขนมก็เอาไปแจกเพื่อน ๆ พวกฉันให้ดวงใจอ่าน ส.ค.ส. ก่อน เพราะได้มากกว่าคนอื่น พวกฉันสนุกกันอย่างเต็มที่ เมื่อปานตาเอาขนมแจก และอวยพรให้พวกฉัน ฉันก็อวยพรให้เขามีความสุขเช่นกัน

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 7

หัวข้อเรื่อง การใช้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน : การรู้จักให้และรับ

ชื่อกิจกรรม ของขวัญปีใหม่

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนให้วาจาและแสดงกิริยาท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับตามควรแก่โอกาส
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความรู้สึกในการเป็นผู้ให้และผู้รับ

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ของขวัญปีใหม่
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ อาหาร ของขวัญ ส.ค.ส.

เทปเพลง

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงการให้และการรับตามควรแก่โอกาส

2. ขั้นแสดง

2.1 ทหาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนคิดว่าปานตามมีนิสัยอย่างไร และทำไมจึงไม่ได้รับ ส.ค.ส. จากเพื่อน

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเป็นปานตานักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ได้รับ ส.ค.ส. จากเพื่อนเลย

3.3 เพราะเหตุใดดวงใจจึงได้รับ ส.ค.ส.มากกว่าเพื่อน และถ้า นักเรียนเป็นดวงใจ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่เคยเป็นผู้ให้และผู้รับ ว่ามีความรู้สึกอย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ การประเมินผล สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม อภิปรายและสรุป

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 8

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

ชื่อกิจกรรม อีเมอร์รอย

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสาร เรื่อง สันกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง อีเมอร์รอย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึง เรื่องการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 ถ้านักเรียนเป็นน้ำ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเสนอความคิดเห็น แล้วเพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วย

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเป็นไก่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อน ยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตน

3.3 ถ้าสมมติว่านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องของแม่ นักเรียน จะทำอย่างไรจึงจะได้ที่ชื่อว่ารู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน

3.4 นักเรียนคิดว่านัดทำถูกหรือไม่ที่อยากแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน แต่ไม่กล้าและกลัวเพื่อนจะโกรธ และถ้าเป็นนักเรียนนักเรียนจะทำอย่างไร

3.5 ถ้าสมมติว่านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของแม่และไม่เห็นด้วย กับความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ นักเรียนจะทำอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่ต้องแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นว่ามีวิธีปฏิบัติอย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม อภิปรายและสรุป

อ้อมน้อย

เช้าวันหนึ่งอ้อมมาโรงเรียนแต่เช้า พร้อมกับเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คน และปรึกษากันว่าหลังจากสอบเสร็จ อยากจะกินข้าวกลางวันร่วมกันทั้งชั้นสักวัน ดังนั้นเมื่อมาถึงโรงเรียน อ้อมจึงนำเรื่องที่ปรึกษากับเพื่อน มาปรึกษากับครูประจำชั้น ซึ่งครูก็เห็นด้วยและจะช่วยออกเงินให้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะตกลงกันว่าจะทำอะไรกันดี อ้อมนำข่าวดีมาบอกเพื่อน ๆ ว่าได้รับอนุญาตจากครูเรียบร้อยแล้ว นักเรียนชายรับที่จะเป็นฝ่ายจัดสถานที่ให้ ส่วนเรื่องอาหารยกให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนหญิง อ้อมจึงนัดให้เพื่อนมาประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน หลังจากที่ได้รับประทานอาหารกลางวันแล้ว

บทบาทของอ้อม

สมมติฉันคืออ้อม เป็นหัวหน้าห้อง ม 2/2 ฉันนัดให้เพื่อน ๆ มาประชุม เมื่อเพื่อนมาครบแล้ว ฉันก็ชี้แจงให้เพื่อน ๆ ทราบว่าครูประจำชั้นได้อนุญาตให้จัดให้มีการรับประทานอาหารร่วมกัน แต่ยังไม่รู้ว่าจะทำอาหารอะไรดี จึงขอให้เพื่อน ๆ ช่วยกันคิดและเสนอความคิดเห็น แต่เพื่อน ๆ แย่งกันพูดจาฟังไม่รู้เรื่อง ฉันจึงขอให้เสนอทีละคน แต่ไ่กับกับน้ำมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ฉันจึงขอให้เพื่อนทุกคนเสนอมาคนละอย่างแล้วโหวตเสียงกัน แต่ฉันก็ขอร้องให้เพื่อนรู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย แต่ถ้าเสียงข้างโหวตมาก ทุกคนจะต้องยอมรับ

บทบาทของน้ำ

สมมติฉันคือน้ำ ฉันอยากเสนอความคิดเห็นจึงรีบยกมือขอพูดก่อน ฉันเสนอให้ทำก๋วยเตี๋ยวราดหน้า เพราะฉันชอบทานและทำง่าย แต่ฉันไม่พอใจที่เพื่อน ๆ มีความคิดเห็นขัดแย้งกับฉัน ไม่มีใครเห็นด้วยกับฉันเลย แต่พอได้เสนอ เพื่อน ๆ กลับยอมรับ ฉันจึงแกล้งพูดว่า ไม่อยากได้น้ำถึงได้อาสาให้แม่ทำให้ ฉันน้อยใจที่เพื่อน ๆ รุมต่อว่า ฉันจึงลุกออกไปจากห้อง

บทบาทของไก่

สมมติฉันคือไก่ ฉันไม่เห็นด้วยกับน้ำและฉันก็อยากเสนอความคิดเห็น ฉันจึงแย้งเขาพูด
ฉันเสนอให้ทำขนมจีนแกงไก่ และอาสาที่จะให้แม่ทำให้เพราะแม่ฉันทำอร่อยและรู้สึกดีใจที่เพื่อน ๆ
เห็นด้วยกับฉัน ฉันเห็นน้ำไม่พอใจแก้มองเยาะเย้ยเขาให้โกรธจนลุกหนีไปเอง

บทบาทของนิต

สมมติฉันคือนิต ฉันอยากจะเสนอและแสดงความคิดเห็นบ้าง แต่ก็ไม่กล้าเพราะกลัว
เพื่อนจะไม่ยอมรับ และไม่พอใจฉันเหมือนน้ำ แต่เมื่อแม่เปิดโอกาสให้ทุกคนเสนอความคิดเห็นได้
ฉันจึงกล้าที่จะเสนอและแสดงความคิดเห็น ฉันเสนอให้เพื่อน ๆ เลือกรับประทานอาหารหลาย ๆ อย่าง ไม่ต้อง
รบกวนเงินของครูด้วย ฉันดีใจที่เพื่อน ๆ เห็นด้วยกับฉัน

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติฉันคือเพื่อนของน้ำ พวกฉันแย่งกันแสดงความคิดเห็น แต่ก็มีพวกฉันบางคนที่ยัง
เฉยไม่ยอมแสดงความคิดเห็นหรือสนับสนุนและคัดค้านใครทั้งสิ้น พวกฉันเห็นด้วยกับความคิดของไก่
แต่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของน้ำ พวกฉันเข้าข้างไก่ ไม่ว่าเขาจะพูดอะไรก็ตาม แต่ในที่สุดพวกเรา
ก็เห็นด้วยกับความคิดของนิต

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 8

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

สื่อกิจกรรม อีโมวร้อย

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

อุปกรณ์

เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง อีโมวร้อย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทหาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน

และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทาง

ในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดง
ให้ผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 – 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 ถ้านักเรียนเป็นน้ำ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อเสนอความคิดเห็น
แล้วเพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วย

3.2 ถ้าสมมตินักเรียนเป็นไก่ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อน
ยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตน

3.3 ถ้าสมมติว่านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในห้องของแม่ นักเรียน
จะอย่างไรจึงจะได้ชี้แจงว่ารู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน

3.4 นักเรียนคิดว่านัดทำถูกหรือไม่ที่ยากแสดงความคิดเห็นร่วมกับ
เพื่อน แต่ไม่กล้าและกลัวเพื่อนจะโกรธ และถ้าเป็นนักเรียนนักเรียนจะอย่างไร

3.5 ถ้าสมมติว่านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของแม่และไม่เห็นด้วย
กับความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ นักเรียนจะอย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์จากการที่เคยแสดงความคิดเห็นร่วมกับ
ผู้อื่นว่ามีวิธีปฏิบัติอย่างไร

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตการแสดง การตอบคำถาม อภิปรายและสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่

9

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
ร่วมกับเพื่อน

ชื่อกิจกรรม จับฉลาก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน

อุปกรณ์

เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง จับฉลาก

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาลาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน

และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

- 3.1 จากบทบาทสมมติที่แสดงนักเรียนคิดว่า วนิดาและมยุรียากจะฉลาดหรือไม่
- 3.2 นักเรียนคิดว่าวนิดาและมยุรีทำถูกหรือไม่ที่ไม่แสดงความคิดเห็น
- 3.3 ถ้านักเรียนเป็นมยุรีหรือวนิดา นักเรียนจะอย่างไร
- 3.4 นักเรียนได้ข้อคิดจากกิจกรรมนี้ที่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างไรบ้าง

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์และผลที่ได้รับจากการที่แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกับเพื่อน
- 5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

จำลอง

อีกหนึ่งสัปดาห์จะถึงวันปีใหม่ ครูประจำชั้นถามความคิดเห็นในการจัดงานวันปีใหม่ว่าจะมีกิจกรรมอะไรบ้าง นักเรียนในห้องต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเห็นว่าเลี้ยงอาหารอย่างเดียวไม่ต้องจำลอง เพราะสิ้นเปลืองและยุ่งยาก อีกกลุ่มเห็นว่าควรให้มีการจำลองของวัตถุด้วยเพื่อความสนุกสนาน ครูประจำชั้นจึงต้องให้มีการลงคะแนนเสียงกัน กลุ่มแรกที่ไม่จำลองนั้นคะแนนได้ 19 คะแนน กลุ่มที่สองที่สนับสนุนให้จำลองนั้นได้ 18 คะแนน แต่ยังมีนักเรียนอีก 2 คนที่ขอลาญัตติไปห้องน้ำยังไม่ได้ลงคะแนนคือ วนิดากับ มยุรี เมื่อทั้งสองคนขึ้นมา เพื่อน ๆ จึงเรียกร้องให้ทั้งคู่เสนอความคิดเห็นโดยการลงคะแนน เพราะคะแนนของทั้งสองจะเป็นผู้ตัดสินว่าจะมีการจำลองหรือไม่ รุ่งนภาซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของวนิดาและมยุรีซึ่งอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ไม่สนับสนุนให้จำลองได้บอกกับมยุรีและวนิดาว่า ถ้าทั้งสองคนลงคะแนนให้กับอีกกลุ่มหนึ่งคนจะไม่พูดด้วย ทั้งมยุรีและวนิดาเกรงใจเพื่อนจึงตัดสินใจออกที่ประชุมว่าขอถอนเสียง ทำให้กลุ่มที่ไม่สนับสนุนให้จำลองชนะไป

ในวันปีใหม่ ขณะที่ต้องสนทนากับการจำลองแลกเปลี่ยนและแก้ข้อข้องของวิทยุทานอาหารเสร็จก็นั่งเฝ้ายาม วนิดาจึงพูดว่า ห้องเราน่าจะจำลองของวิทยุจะได้สนุกอย่างห้องอื่นบ้าง มยุรีแสดงท่าทางเห็นด้วย เพื่อน ๆ ได้ยินจึงพูดขึ้นว่า ทั้งสองคนไม่ควรจะมานั่ง เพราะวันที่ประชุมขอความคิดเห็นทั้งสองคนเป็นผู้ที่ไม่ออกความคิดเห็นเอง ทั้งสองจึงเงยหน้าและไม่กล้าพูดอีก

บทบาทของครูประจำชั้น

สมมติว่าฉันคือครูประจำชั้น ฉันให้พวกเด็ก ๆ เสนอความคิดเห็นกันเองว่า ในวันปีใหม่ที่จะมาถึงพวกเขาอยากจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง เด็ก ๆ มีความคิดเห็นต่างกันเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกจะให้ทานอาหารเพียงอย่างเดียว กลุ่มที่สองอยากให้ทานอาหารและจำลองด้วย จึงต้องมีการลงคะแนนเสียงกัน และทำตามความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่

บทบาทของรุ่งนภา

สมมติฉันคือรุ่งนภา ฉันเป็นเพื่อนสนิทกับวนิดาและมยุรี ครูให้นักเรียนในห้องลงคะแนนเสียงกันว่าในวันปีใหม่จะมีการจับฉลากกันหรือไม่ ฉันเห็นด้วยกับฝ่ายที่ไม่มีการจับฉลาก เพราะจะได้ไม่ต้องสิ้นเปลืองสตางค์ และปีที่แล้วที่มีการจับฉลากมีเพื่อนบางคนก็เอาของที่ไม่ดีมาจับ ปีนี้ฉันจึงคิดว่าไม่ควรจับฉลาก พอลงคะแนนเสียงผลปรากฏว่าคะแนนฝ่ายให้จับฉลากมี 18 คะแนน ฝ่ายที่ไม่สนับสนุนให้จับฉลากมี 19 คะแนน แต่ยังมีวนิดาและมยุรีซึ่งชอบสนุกสนานไปห้องน้ำและเฟื่องขึ้นมา ฉันจึงรีบบอกกับทั้งสองคนว่า ห้ามลงคะแนนให้ฝ่ายตรงข้ามกับฉัน มิฉะนั้น ฉันจะไม่พูดด้วย

บทบาทของวนิดา

สมมติฉันชื่อวนิดา ฉันเห็นเพื่อนสนิทของรุ่งนภาและมยุรี ฉันลงไปเข้าห้องน้ำกับมยุรีตอนเพื่อน ๆ ลงคะแนนเสียงกันว่า จะจับฉลากหรือไม่จับฉลากในวันปีใหม่ พอฉันขึ้นมารุ่งนภา ก็มาบอกว่า เขาลงคะแนนฝ่ายไม่จับฉลาก ถ้าฉันไปลงคะแนนให้ฝ่ายตรงข้าม เขาจะไม่พูดด้วย ใจจริงฉันเองอยากจับฉลาก แต่กลัวเพื่อนโกรธ ไม่รู้จะทำไม จึงตัดสินใจไม่ลงคะแนนความคิดเห็น พอถึงวันปีใหม่ห้องอื่น ๆ เขาจับฉลากกันสนุกสนาน ฉันจึงเปรยกับมยุรีและเพื่อน ๆ ว่า ห้องเราน่าจะจับฉลากบ้างจะได้สนุกเหมือนห้องอื่น เพื่อน ๆ จึงบอกว่าฉันไม่ควรนะ เพราะฉันเองเป็นคนที่ไม่ออกความคิดเห็น ทำให้เพื่อน ๆ ไม่ได้จับฉลากไปด้วย ฉันจึงรู้สึกเสียใจเพราะคิดไม่ถึงว่าการไม่แสดงความคิดเห็นของฉันจะมีผลทำให้เพื่อน ๆ ไม่สนุกกัน

บทบาทของมยุรี

สมมติฉันชื่อมยุรี ฉันเป็นเพื่อนสนิทของวนิดาและรุ่งนภา ฉันและวนิดาลงไปเข้าห้องน้ำตอนที่เขาลงคะแนนเสียงกันว่าจะจับฉลากหรือไม่จับฉลากตอนปีใหม่ พอฉันขึ้นมารุ่งนภาก็เข้ามาบอกว่าเขาไม่จับฉลาก และถ้าฉันไปลงคะแนนให้อีกฝ่ายเขาจะไม่พูดด้วย ที่จริงฉันก็อยากจับฉลากแต่ก็เกรงใจเพื่อน จึงไม่ออกความคิดเห็น ทำให้ฝ่ายไม่จับฉลากชนะไป เมื่อถึงวันปีใหม่ห้องอื่นเขาจับฉลากแลกของขวัญกันสนุกสนาน ห้องเราได้แต่นั่งมอง วนิดาบอกฉันว่า ห้องเราน่าจะมีการจับฉลากบ้างคงสนุกกว่านี้ ฉันก็เห็นด้วย แต่เพื่อน ๆ บอกว่า เราไม่ควรทำเพราะฉันและวนิดาเองเป็นคนไม่ออกความคิดเห็นทำให้เพื่อน ๆ ไม่ได้จับฉลากไปด้วย ฉันก็รู้สึกเสียใจและคิดว่าต่อไปฉันไม่ควรละโอกาสในการเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อที่ประชุม

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติพวกฉันคือเพื่อน ๆ ของวนิดา มยุรีและรุ่งนภา พวกฉันมีความคิดเห็นเห็นแสงพวกพวกหนึ่งเห็นด้วยกับการจับฉลากในวันปีใหม่ อีกพวกหนึ่งไม่อยากจะจับ ครูประจำชั้นจึงให้พวกเราลงคะแนนเสียงกัน มีคนงออกเสียงสองคน คือวนิดาและมยุรี ทำให้ฝ่ายไม่จับฉลากชนะไปด้วยคะแนนเสียง 19 : 18 คะแนน พอถึงวันปีใหม่ ห้องอื่นเขาจับฉลากแลกของขวัญกันสนุกสนาน พวกเราก็ได้แต่นั่งดู ได้ยินวนิดาและมยุรีคุยกันว่าห้องเราน่าจะจับฉลากบ้าง พวกฉันจึงบอกเขาว่า ถ้าวันนั้นเขาแสดงความคิดเห็น พวกเราคงได้จับฉลากกันในวันนี้ แต่เพราะเขาไม่แสดงความคิดเห็นในวันนั้น วันนี้เขาจึงไม่ควรทำ

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 9

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
ร่วมกับเพื่อน

ชื่อกิจกรรม จัณหลาก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกับเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง จัณหลาก

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ทหาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 จากบทบาทสมมติที่แสดงนักเรียนคิดว่า วนิดาและมยุรียากจะเลิกหรือไม่

3.2 นักเรียนคิดว่าวนิดาและมยุรีทำถูกหรือไม่ที่ไม่แสดงความคิดเห็น

3.3 ถ้านักเรียนเป็นมยุรีหรือวนิดา นักเรียนจะทำอย่างไร

3.4 นักเรียนได้ข้อคิดจากกิจกรรมนี้จะเห็นประโยชน์ในการนำไปใช้

ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์และผลที่ได้รับจากการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกับเพื่อน

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 10

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ชื่อกิจกรรม ชลบทลิ้ม

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เด็กเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ชลบทลิ้ม
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ เสื้อผ้าชุดลูกเสือ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ให้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนคิดว่าจ๊วเป็นคนมีนิสัยอย่างไร

3.2 เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมายงานให้จ๊วรับผิดชอบ

3.3 นักเรียนคิดว่าการทำงานที่จ๊วไม่รู้จักหน้าที่และขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานร่วมกับเพื่อนและต่อตนเองอย่างไร

3.4 ถ้าสมมติเพื่อนในกลุ่มของนักเรียนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ นักเรียนจะอย่างไร จึงจะช่วยให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่แสดงถึงความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบของนักเรียน

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล จากการสังเกตการแสดง การตอบคำถาม การอภิปรายและสรุปของนักเรียน

ศาลาลืม

ครอบครัวของจื๋อมีอยู่ด้วยกัน 5 คน คือ พ่อ แม่ และลูก ๆ 3 คน คือ เบ๊ม กลาง และจื๋อ พ่อแม่ต้องการฝึกให้ลูก ๆ รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบร่วมกัน จึงแบ่งงานให้ลูก ๆ ทำ เบ๊มมีหน้าที่กวาดบ้าน ถูบ้าน กลางมีหน้าที่ช่วยแม่หุงข้าว ทำกับข้าว ส่วนจื๋อมีหน้าที่รดน้ำและดูแลต้นไม้ในสนามหน้าบ้าน แต่จื๋อมีกลิ่นปล่อยให้ต้นไม้เหี่ยวเฉา ทำให้จื๋อถูกพ่อตำหนิ ๆ บางวันพี่ ๆ เตือนให้รีบรดน้ำต้นไม้ก่อนพ่อกลับ แต่จื๋อก็ผลัดให้ดูโทรทัศน์จนก่อน จนกระทั่งเย็น พี่ ๆ วิจารณ์ต้องไปช่วยรดน้ำต้นไม้เสียเอง อยู่โรงเรียนจื๋อก็ลืมทำการบ้าน ลืมทำเวรเสมือ ๆ จนเพื่อน ๆ ในกลุ่มไม่ค่อยมีใครไว้วางใจ และมอบหมายงานให้จื๋อรับผิดชอบ

บทบาทของจื๋อ

สมมติฉันคือจื๋อ เป็นลูกคนเล็กของพ่อแม่ ฉันมักจะลืมรดน้ำต้นไม้ ลืมทำการบ้าน ลืมทำเวรและลืมทำอะไร ๆ อีกหลายอย่าง จนเพื่อน ๆ ไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมายงานที่สำคัญ ๆ ให้ฉันทำ ที่โรงเรียนจะพาไปดูเสือไปพักผ่อน ซึ่งฉันก็ไปด้วย ฉันได้รับมอบหมายให้อยู่ยามรอน ๆ กระโจนต่อจากแดง ฉันนอนเพลินจนแดงต้องเข้าไปปลุก แต่ฉันง่วงจึงแอบนั่งหลับอีก จนกระทั่งเช้าเพื่อน ๆ มาปลุก ฉันได้ยินเสียงโวยวายว่า เสือฉ่ายหาย ก็วิ่งเข้าไปดู เพื่อน ๆ มองฉันอย่างตำหนิ ฉันเองก็รู้ว่าผิดที่หลับยามและละเลยใจที่ขาดความรับผิดชอบ ฉันจึงขอรับผิดชอบเพียงคนเดียว และพากันไปหาผู้กำกับเล่าเรื่องให้ฟัง ฉันสัญญากับตัวเองว่าต่อไปจะรับผิดชอบต่อหน้าที่และทำตัวให้เป็นที่น่าไว้วางใจแก่เพื่อน ๆ

บทบาทของโจ

สมมติฉันคือโจ เป็นนายหลุมเล็ก หลังจากเล่นกิจกรรมและทานอาหารเสร็จแล้ว ฉันก็เรียกลูกหลุมมาประชุมและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ โดยแบ่งให้แต่ละคนผลัดกันอยู่ยาม ฉันให้จ๊วอยู่เวรยามตอนเช้ามีดต่อจากแดง ในตอนเช้าฉันเดินตรวจรอบ ๆ ที่ฝึก ปรากฏว่าชุดลูกเล็กที่ตากไว้หายหมด ฉันเองก็คิดเหมือนเพื่อน ๆ ว่า คงหายตอนจ๊วหลับยาม ฉันจึงถามเขาว่าหลับยามใส่ไหม ซึ่งจ๊วก็ยอมรับและขอรับผิดชอบคนเดียว แต่นั่นบอกว่ายู่กลุ่มเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แล้วฉันก็พาลูกหลุมไปรายงานเหตุการณ์ให้ผู้กำกับทราบ

บทบาทของแดง

สมมติฉันคือแดง ฉันเดินตรวจยาม ดูแลรอบ ๆ ที่ฝึก จนกระทั่งถึงเวลาของจ๊ว เขายังไม่ออกมา ฉันจึงเข้าไปปลุกให้เขายกมามาอยู่ยาม แล้วฉันก็แทนแทนเขา ฉันตื่นแต่เช้า และเห็นจ๊วนั่งหลับ จึงเข้าไปปลุกให้เตรียมตัวเดินทางไกล เสียงโจร้องว่าเสื้อผ้าหาย ฉันจึงวิ่งเข้าไปดู และบอกโจว่าคงมีคนมาขโมยตอนจ๊วหลับยาม

บทบาทของเพื่อน ๆ

สมมติฉันคือเพื่อน ๆ ร่วมกลุ่มของจ๊ว พวกฉันแยกย้ายกันไปนอนหลังจากประชุมและทราบหน้าที่ของตนแล้ว พวกฉันวิ่งไปดูเมื่อได้ยินเสียงโจร้อง พวกฉันคิดว่าเสื้อผ้าคงจะหายตอนที่จ๊วอยู่ยาม เพราะพวกฉันยังเห็นตากอยู่ตอนที่พวกฉันอยู่ยาม พวกฉันกันว่าคงถูกผู้กำกับดุนแน่ ๆ แล้วก็พากันไปหาผู้กำกับ

บทบาทของผู้กำกับ

สมมติฉันคือผู้กำกับ หลังจากที่ได้รับรายงานจากลูกเล็กกลุ่มของโจแล้ว ฉันก็บอกว่าไปเคนไปเก็บมาเองเพราะกลัวหาย แต่ฉันก็ตำหนิที่กลุ่มของโจเป็นลูกเล็กแต่แอนตี้เขา ใครทำอะไรก็ไม่รู้ โดยเฉพาะจ๊วขาดความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก ฉันเตือนให้พวกเขารู้จักให้วิหาลูกเล็กให้เป็นประโยชน์และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 10

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

สื่อกิจกรรม ชอล์ก

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสำนักงานคณะกรรมการในการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ชอล์ก
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติได้แก่ สีน้ำชอล์ก

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน
2. ขั้นแสดง
 - 2.1 ทดลองสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 – 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนคิดว่าจ๊วเป็นคนมีนิสัยอย่างไร

3.2 เพราะเหตุใดเพื่อน ๆ จึงไม่ค่อยไว้วางใจและมอบหมายงานให้จ๊วรับผิดชอบ

3.3 นักเรียนคิดว่ากรณีที่จ๊วไม่รู้จักหน้าที่และขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานร่วมกับเพื่อนและต่อตนเองอย่างไร

3.4 ถ้าสมมติเพื่อนในกลุ่มของนักเรียนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ นักเรียนจะทำอย่างไร จึงจะช่วยให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่แสดงถึงความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบของนักเรียน

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม อภิปรายและสรุปผล

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 11

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การให้ความช่วยเหลือเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ช่วยกัน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้ความช่วยเหลือเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์และบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ช่วยกัน
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติได้แก่ อุปกรณ์ในการทำความสะดวก เช่น ไม้กวาด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน

2. ขั้นแสดง

2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงบทบาทของตน ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 เพราะเหตุใดสิรินซ์และเพื่อนจึงไม่ยอมช่วยเพื่อนทำความสะอาด

3.2 นักเรียนคิดว่าสิรินซ์และเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่เอาความรู้สึกส่วนตัวมาเป็นเหตุให้ไม่ให้ความช่วยเหลือเพื่อน

3.3 ถ้าสมมตินักเรียนกำลังต้องการความช่วยเหลือและขอร้องให้เพื่อนช่วย แต่เพื่อนไม่ยอมช่วย นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

3.4 นักเรียนคิดว่าการให้ความช่วยเหลือกันมีประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอนี้และความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยให้ความช่วยเหลือ และได้รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม อภิปรายและสรุปผล

ช่วยกัน

ดวงเดือนมาโรงเรียนแต่เช้าทุกวัน เพราะบ้านอยู่ใกล้โรงเรียน เมื่อมาถึง ดวงเดือนและเพื่อนก็จะช่วยกันทำความสะอาดห้องจนเสร็จเรียบร้อยก่อนเวลาเข้าแถว ทุกเช้า จนได้รับคำชมเชยจากคุณครูประจำชั้นอยู่เสมอ

วันหนึ่งคุณครูประจำชั้นได้แจ้งว่า วันรุ่งขึ้นจะมีคณะครูจากโรงเรียนอื่น มาเยี่ยมชมโรงเรียนและครูได้ขอรับรองให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดและจัดห้องเรียนใหม่เป็นพิเศษ พัฒนาซึ่งเป็นหัวหน้าห้อง จึงขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันทำ โดยมอบหมายให้ดวงเดือนซึ่งเป็นรองหัวหน้าดูแลเรื่องความสะอาดและตกแต่งห้อง ส่วนนักเรียนชายให้ช่วยกันยกโต๊ะ เก้าอี้ นักเรียนที่มีฝีมือทางศิลปะก็มอบหมายให้ช่วยกัน จัดบอร์ดหน้าห้อง หลังจากที่ได้รับมอบหมายงานแล้ว ดวงเดือนก็ขอให้เพื่อน ๆ นักเรียนหญิงช่วยกันทำความสะอาด ซึ่งเพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ต่างให้ความร่วมมือ และช่วยกันทำด้วยความเต็มใจ แต่สิริสุขและเพื่อนอีก 2 - 3 คน ไม่ช่วยทำอะไรเลย เพราะรู้สึกอิจฉา ดวงเดือนที่มักจะได้รับความชมเชยและความไว้วางใจจากครูและเพื่อนเสมอ ดวงเดือนก็ไม่ว่าอะไรจนกระทั่งห้องสะอาดเรียบร้อย

หลังจากที่คณะครูที่มาเยี่ยมชมโรงเรียนกลับไปแล้ว ครูก็เข้ามาขอให้นักเรียนที่ช่วยกันทำและตกแต่งจนได้รับความชมเชย โดยเฉพาะพัฒนาและดวงเดือน ซึ่งทั้งสองก็บอกว่า เป็นเพราะเพื่อน ๆ ต่างให้ความร่วมมือและช่วยกันทำงานจึงสำเร็จ เมื่อครูประจำชั้นออกไปแล้วสิริสุขกับเพื่อนอีก 2 - 3 คน ก็เข้ามาขอโทษดวงเดือนที่ไม่ได้ช่วยทำแต่ ดวงเดือนกับบอกครูว่า ทุก ๆ คนช่วยกันทำ ตนจึงไม่ถูกครุฑ ดวงเดือนไม่เคยนิกรสิริสุขและเพื่อน ๆ บอกว่ายังมีงานอีกหลายอย่างที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อน ๆ ซึ่งสิริสุขก็รับปากว่าจะช่วยอย่างเต็มความสามารถ

บทบาทของดวงเดือน

สมมติฉันคือดวงเดือน เป็นรอกซ์ซาว์หน้าห้อง ม.2/5 ฉันไม่รู้ว่าสีรินุชและเพื่อน ๆ ลึก 2 - 3 คน ไม่พอใจฉัน ดังนั้น เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ช่วยดูแลและทำความสะอาดห้องเรียน ฉันจึงขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันทำ แต่บางคนไม่ยอมให้ความร่วมมือฉันก็ไม่ว่าอะไร เมื่อได้รับคำชมเชยจากครู ฉันก็บอกว่าเห็นเพราะเพื่อน ๆ ทุกคนต่างให้ความร่วมมือและช่วยกันทำ

บทบาทของพัฒนา

สมมติฉันคือพัฒนา เป็นหัวหน้าห้อง ม.2/5 เมื่อได้รับมอบหมายงานจากครู ฉันก็ขอความร่วมมือจากเพื่อน ๆ และแบ่งหน้าที่กันทำ โดยให้ผู้ชายช่วยกันยกโต๊ะ เก้าอี้ จัดบอร์ด ส่วนนักเรียนหญิงให้ช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนและจัดของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมอบให้ดวงเดือนเป็นหัวหน้าดูการทำทำความสะอาด

บทบาทของสีรินุชและเพื่อน ๆ 2 - 3 คน

สมมติฉันคือสีรินุชและเพื่อน ๆ 2 - 3 คน พวกฉันไม่พอใจดวงเดือนอยู่แล้ว จึงไม่ยอมให้ความร่วมมือด้วย ในขณะที่พวกเราทำงาน ฉันและเพื่อน ๆ ก็จำกลุ่มนั่งคุยกัน แต่เมื่อได้ยินดวงเดือนบอกครูว่านักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือช่วยกันทำ ทำให้พวกฉันรู้สึกละอายใจ และขอโทษดวงเดือนและเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ช่วยทำเลยและบอกกับดวงเดือนว่าต่อไปถ้ามีงานอะไร พวกฉันจะให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างเต็มที่

บทบาทของเพื่อนร่วมห้อง

พวกฉันเป็นนักเรียนชั้น ม.2/5 เมื่อพัฒนาและดวงเดือนขอความร่วมมือให้พวกฉันช่วย ฉันก็ยินดีให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและทำความสะอาดห้องจนสะอาดเรียบร้อย

บทบาทของครู

สมมติฉันคือครู ฉันตั้งใจและภูมิใจที่นักเรียนมีความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนห้องเรียนสะอาดสวยงามและได้รับคำชมจากผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียน ฉันจึงขอให้นักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือและรู้จักช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะพัฒนาและดวงเดือน

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 11

หัวข้อเรื่อง การทำงานร่วมกัน : การให้ความช่วยเหลือเพื่อน

ชื่อกิจกรรม ช่วยกัน

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้ความช่วยเหลือเพื่อน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นกำหนดสถานการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง ช่วยกัน
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติได้แก่ อุปกรณ์ในการทำความสะดวก เช่น ไม้กวาด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องความร่วมมือในการทำงาน
2. ขั้นแสดง
2.1 ทาอาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดง

2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติที่กำหนดสถานการณ์ไว้ให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และให้เตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดแนวทางในการแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

3. ขั้นอภิปราย

3.1 นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดสิริสุขและเพื่อนจึงไม่ยอมช่วยทำความสะอาด

3.2 นักเรียนคิดว่าสิริสุขและเพื่อน ๆ ทำถูกหรือไม่ที่เอาความรู้สึกส่วนตัวมาเป็นเหตุให้ไม่ยอมช่วยเพื่อน

3.3 ถ้าสมมติว่านักเรียนกำลังต้องการความช่วยเหลือและทขร้งให้เพื่อนช่วย แต่เพื่อนไม่ยอมช่วย นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร

3.4 นักเรียนคิดว่าการให้ความช่วยเหลือกันในการทำงานมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

4. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ครูให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอนี้และความคิดเห็นของกลุ่ม

5. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

5.1 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ว่านักเรียนเคยให้ความช่วยเหลือและได้รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง

5.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

การประเมินผล สังเกตจากการแสดงของนักเรียน การตอบคำถาม อภิปรายและสรุปผล

การใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 12

หัวข้อเรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม การปรับตัวกับเพื่อนที่เหมาะสม

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกความสำคัญของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถนำวิธีการปรับตัวกับเพื่อนที่เรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สื่อประกอบ

1. เอกสารการปรับตัวกับเพื่อนที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปความสำคัญของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนบอกวิธีการนำการปรับตัวกับเพื่อนที่เรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนซักถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนที่ผ่านมา

4. ผู้วิจัยกล่าวปิดการให้บทบาทสมมติแบบมีบท

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเพื่อพัฒนาการปรับตัวกับเพื่อน

ครั้งที่ 12

หัวข้อเรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม การปรับตัวกับเพื่อนที่เหมาะสม

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกความสำคัญของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถนำวิธีการปรับตัวกับเพื่อนที่เรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

สื่อประกอบ

1. เอกสารการปรับตัวกับเพื่อนที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปความสำคัญของการปรับตัวกับเพื่อน วิธีการปรับตัวและวางตัวที่เหมาะสม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนบอกวิธีการนำการปรับตัวกับเพื่อนที่เรียนรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนซักถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวกับเพื่อนที่ผ่านมา

4. ผู้วิจัยกล่าวปิดการให้ทบทวนสมมติฐานไม่มีท

การประเมินผล

1. สิ่งเกิดจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

ภาคผนวก ค

- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มประชากร
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนการทดลอง
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบมีบท
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ภายหลังการใช้นิทานสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ภายหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบมีบท
- ตารางแสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท
- ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้นิทานสมมติแบบไม่มีบท

ตาราง 6 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของประชากรที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่า
เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 146 คน

ชั้น/ห้อง	คะแนนของนักเรียนที่มีการปรับตัวต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา														
2/1	55	63	66	68	68	70	70	72	73	74	74	75	77	77	
2/2	72	73	74	75	76	78									
2/3	62	64	73	74	77	77									
2/4	66	69	69	72	72	73	74	74	74	76	76	76	77		
2/5	59	62	65	66	69	70	70	70	72	72	73	74	76	76	76
2/6	72	76	78												
2/7	58	59	62	64	64	70	71	71	71	71	73	74	75	75	76
2/8	57	62	64	65	65	67	68	72	72	75	75	75	77		
2/9	67	67	70	72	73	73	73	75	77						
2/10	57	66	69	71	73	75	76	77							
2/11	67	67	69	72	73	74	74	75	75	76	76	77			
2/12	49	62	62	66	69	71									
2/13	60	67	68	68	69	69	70	71	73	73	73	75	76	77	
2/14	63	64	65	69	70	70	70	71	71	71	74	78			

ตาราง 7 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2

ก่อนการทดลอง

นักเรียน คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1	คะแนนก่อน การทดลอง	กลุ่มทดลองที่ 2	คะแนนก่อน การทดลอง
1	ม.2/1	63	ม.2/1	55
2	ม.2/2	74	ม.2/2	72
3	ม.2/3	73	ม.2/3	62
4	ม.2/4	69	ม.2/4	66
5	ม.2/5	65	ม.2/5	59
6	ม.2/6	72	ม.2/6	76
7	ม.2/7	62	ม.2/9	70
8	ม.2/8	62	ม.2/10	69
9	ม.2/9	72	ม.2/11	73
10	ม.2/10	66	ม.2/12	66
11	ม.2/13	68	ม.2/13	68
12	ม.2/14	70	ม.2/14	64
		$\Sigma X_1 816$ $\bar{X}_1 68.0$		$\Sigma Y_1 800$ $\bar{Y}_1 66.67$

ตาราง 8 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้
บทบาทสมมติแบบมีบทบาท

คนที่	คะแนนการปรับตัวกับเพื่อน		ผลต่างของคะแนน	
	หลังการทดลอง (X_2)	ก่อนการทดลอง (X_1)	D	D^2
1	71	63	8	64
2	82	74	8	64
3	91	73	18	324
4	82	69	13	169
5	82	65	17	289
6	72	72	0	0
7	75	62	13	169
8	72	62	10	100
9	83	72	11	121
10	69	66	3	9
11	77	68	9	81
12	86	70	16	256
	ΣX_2 942	ΣX_1 816	ΣD 126	ΣD^2 1646
	$\bar{X}_2$ 78.5	$\bar{X}_1$ 68.0		

$$t = 6.71^{**}$$

** ระบุว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการให้
บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

คนที่	คะแนนการปรับตัวกับเพื่อน		ผลต่างของคะแนน	
	หลังการทดลอง (Y_2)	ก่อนการทดลอง (Y_1)	D	D^2
1	67	55	12	144
2	74	72	2	4
3	75	62	13	169
4	69	66	3	9
5	61	59	2	4
6	83	76	7	49
7	72	70	2	4
8	74	69	5	25
9	75	73	2	4
10	74	66	8	64
11	63	68	-5	25
12	75	64	11	121
	ΣY_2 862	ΣY_1 800	ΣD 62	ΣD^2 622
	$\bar{Y}_2$ 71.83	$\bar{Y}_1$ 66.67		

$$t = 3.417^{**}$$

** ระบุด้วยสัญลักษณ์ทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนของกุ่มทดลองที่ 1 ภายหลังจากการให้ทบทวนสมมติ
แบบมีบท และกุ่มทดลองที่ 2 ภายหลังจากการให้ทบทวนสมมติแบบไม่มีบท

คนที่	คะแนนการปรับตัวกับเพื่อน		X^2	Y^2
	กุ่มทดลองที่ 1 (X_2)	กุ่มทดลองที่ 2 (Y_2)		
1	71	67	5041	4489
2	82	74	6724	5476
3	91	75	8281	5625
4	82	69	6724	4761
5	82	61	6724	3721
6	72	83	5184	6880
7	75	72	5625	5184
8	72	74	5184	5476
9	83	75	6880	5625
10	89	74	4761	5476
11	77	63	5925	3969
12	86	75	7396	5625
รวม	942	862	74453	62307

$$t = 2.56^*$$

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้าน ของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลัง
การใช้บทบาทสมมติแกมมัท

กลุ่ม ทดลอง ที่ 1	คะแนนการปรับตัวกับเพื่อน					
	ด้านการยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล		การใช้วาจาและแสดงกิริยา ท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน		ด้านการทำงาน ร่วมกัน	
	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง
1	23	18	24	23	24	22
2	22	23	27	23	33	28
3	27	24	29	24	35	25
4	22	18	28	22	32	29
5	22	19	26	23	34	23
6	23	21	22	23	27	28
7	19	18	23	20	33	24
8	20	18	21	18	31	26
9	22	21	27	23	34	28
10	20	20	22	22	27	24
11	18	16	25	20	34	32
12	25	21	30	24	31	25
N 12	ΣX_2 263 $\bar{X}_2$ 21.91	ΣX_1 237 $\bar{X}_1$ 19.75	ΣX_2 304 $\bar{X}_2$ 25.33	ΣX_1 265 $\bar{X}_1$ 22.08	ΣX_2 375 $\bar{X}_2$ 31.25	ΣX_1 314 $\bar{X}_1$ 26.16

ตาราง 12 แสดงคะแนนการปรับตัวกับเพื่อนในแต่ละด้าน ของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลัง
การใช้ทบทวนสมมติแบบไม่มีท

กลุ่ม ทดลอง ที่ 2	คะแนนการปรับตัวกับเพื่อน					
	ด้านการยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล		การให้วจาและแสดงกิริยา ทำทางที่เหมาะสมกับเพื่อน		ด้านการทำงาน ร่วมกัน	
	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ก่อนทดลอง
1	16	15	24	18	27	22
2	24	23	22	20	28	29
3	22	17	24	23	29	22
4	20	20	22	18	27	28
5	15	14	24	24	22	21
6	24	21	25	26	34	29
7	19	20	24	22	29	28
8	20	20	23	23	31	26
9	20	20	24	24	31	29
10	19	20	24	20	31	26
11	15	22	24	22	24	24
12	21	18	24	21	30	25
N 12	ΣY_2 235 $\bar{Y}_2$ 19.58	ΣY_1 230 $\bar{Y}_1$ 19.16	ΣY_2 284 $\bar{Y}_2$ 23.66	ΣY_1 261 $\bar{Y}_1$ 21.75	ΣY_2 343 $\bar{Y}_2$ 28.58	ΣY_1 309 $\bar{Y}_1$ 25.75

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปรับตัวกับเพื่อน
ในแต่ละด้านของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลอง
ที่ 2 ก่อนและหลังการให้บทบาทสมมติแบบไม่มีบท

การปรับตัวกับเพื่อน	N	หลังการทดลอง		ก่อนการทดลอง	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
การปรับตัวกับเพื่อน โดยส่วนรวม					
กลุ่มทดลองที่ 1	12	78.50	6.78	68.00	4.34
กลุ่มทดลองที่ 2	12	71.83	5.92	66.67	6.02
ด้านการยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคล					
กลุ่มทดลองที่ 1	12	21.91	2.50	19.75	2.34
กลุ่มทดลองที่ 2	12	19.58	3.05	19.16	2.69
ด้านการใช้วาจาและแสดงกิริยา ท่าทางที่เหมาะสมกับเพื่อน					
กลุ่มทดลองที่ 1	12	25.33	2.96	22.08	1.83
กลุ่มทดลองที่ 2	12	23.66	0.88	21.75	2.45
ด้านการทำงานร่วมกัน					
กลุ่มทดลองที่ 1	12	31.25	3.46	26.16	2.88
กลุ่มทดลองที่ 2	12	28.58	3.28	25.75	2.95

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวณีย์ พงษ์ทอง
วันเดือนปีเกิด	17 เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2504
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	28/273 หมู่ 1 แขวงจระเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 3
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนสุเหร่าสามอิน กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2521	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2523	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2531	วท.บ. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษาและแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2539	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบ ไม่มีบทที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อน
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
 กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
 ของ
 เสาวนีย์ พงษ์ทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
 ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
 เมษายน 2539

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ทบทวนสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2538 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีการปรับตัวกับเพื่อนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบมีบท และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบไม่มีบท สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ การทดสอบที (t - test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบมีบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้น หลังจากได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบไม่มีบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทมีการปรับตัวกับเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบมีบท มีการปรับตัวกับเพื่อนดีกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้ทบทวนสมมติแบบไม่มีบท

A COMPARISON OF THE EFFECTS OF ROLE-PLAYING WITH AND WITHOUT SCRIPTS
ON PEER GROUP ADJUSTMENT OF MATHAYOM SUKSA II STUDENTS OF
RATTANAKOSINSOMPOCHILADKRABANG SCHOOL IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

SAOWANEE HONGTONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

April 1996

The purpose of this experimental research was to compare the effects of role-playing with and without scripts on peer group adjustment of Mathayom Suksa II students of Rattanakosinsompoch-ladkrabang School in Bangkok in the academic year of 1995. The subjects of twenty four students were randomly selected from Mathayom Suksa II students whose peer-group adjustments were lower than twenty-fifth percentile. The subjects were then randomly selected into two experimental groups, each group consisted of twelve students. The experimental group I participated in the role-playing with scripts program while the experimental group II participated in the role-playing without scripts program. The peer-group adjustment questionnaire was used in collecting the data. The data were analyzed by t-test.

The results were as follows:

1. The peer-group adjustments of the students participated in the role-playing with scripts program significantly increased at .01 level.
2. The peer-group adjustments of the students participated in the role-playing without scripts program significantly increased at .01 level.
3. Statistically significant differences in peer-group adjustments existed between the experimental group I and the experimental group II at .05 level . However the peer-group adjustments of the students participated in the role-playing with scripts program were significantly higher than those participated in the role-playing without scripts program.